

Mokymasis visą gyvenimą. Įpročiai, patrauklumas, barjerai, naudos suvokimas

Gyventojų apklausos ataskaita

2020 m. rugsėjis

Duomenų analitikai ir ataskaitos rengėjai: Vilma Jėckaitė, Ieva Tumonė, Danguolė Kiznienė.

Už ekspertinę pagalbą dėkojame UAB „Visionary Analytics“.

Gyventojų apklausą atliko UAB „Eurotela“.

Šioje ataskaitoje pateikiami bendrieji atsakymų pasiskirstymai. Detalūs pjūviai pateikiami priede.

Tyrimas atliktas įgyvendinant projektą „Mokslo ir studijų pažangos stebėsenos ir vertinimo sistemos sukūrimas ir įdiegimas“ (Nr. 09.3.2-ESFA-V-710-02-0001).

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programai

Pasiūlymus, pastabas, komentarus
prašome siųsti adresu:
info@strata.gov.lt

Turinys

Terminai ir santrumpos	2
Įvadas	3
Apklaustos dizainas	5
Apklaustųjų sociodemografinis profilis	7
Apklaustos rezultatai	9
1.Mokymosi visą gyvenimą samprata	10
Apibendrinimas	12
2.Mokymosi patirtis	13
2.1. Besimokančių gyventojų dalis	13
2.2. Mokymosi patirties ir įgytų žinių vertinimas	18
2.3. Mokymosi kliūtys ir barjerai	20
2.4. Mokymosi nauda besimokiusiųjų ir nesimokiusiųjų požiūriu	23
2.5. Mokymosi finansavimo šaltiniai	27
2.6. Laiko ir finansinės investicijos į mokymąsi	30
Apibendrinimas	31
3.Atvirumas mokymuisi	33
3.1. Poreikio mokytis vertinimas	33
3.2. Atvirumas mokymuisi	34
3.3. Aukštojo mokslo patrauklumas	41
3.4. Požiūris į suaugusiųjų mokymąsi	43
Apibendrinimas	45
4.Turimų kompetencijų vertinimas	46
Apibendrinimas	52
5.Informuotumas apie mokymąsi	53
5.1. Informacijos apie mokymąsi skvarba	53
5.2. Informacijos apie mokymosi galimybes poreikis	55
Apibendrinimas	61
Tyrimo išvados	62
Pagrindinės įžvalgos ir rekomendacijos	67

Terminai ir santrumpos

Terminai

Mokymasis visą gyvenimą – visos tikslingos mokymosi veiklos, įgyvendinamos formaliu, neformaliu ir savišvietos būdais¹.

Mokymosi patirtis – šiame tyrime nagrinėjamos tikslingos mokymosi veiklos, apimančios šias mokymosi formas:

- mokymąsi profesinio mokymo įstaigose arba darbo rinkos mokymo centruose, siekiant įgyti pilną profesinę kvalifikaciją;
- mokymąsi profesinio mokymo įstaigose arba darbo rinkos mokymo centruose, siekiant tobulinti kvalifikaciją, paskaitų, mokymų, atvirų paskaitų kursų, nesuteikiančių pilnos profesinės kvalifikacijos, lankymą;
- studijas aukštosiose mokyklose (universitete, kolegijoje ir pan.), siekiant įgyti aukštąjį išsilavinimą (bakalaurą, magistrą ar daktaro laipsnį);
- studijas aukštosiose mokyklose (universitete, kolegijoje ir pan.) lankant mokymus, atvirus paskaitų kursus ar programas, nesuteikiančius aukštojo išsilavinimo ar mokslo laipsnio;
- mokymąsi specializuotose mokymo paslaugas teikiančiose įmonėse, centruose (kalbų, vairavimo mokyklose ir pan.);
- mokymąsi individualiose pamokose, užsiėmimuose;
- mokymąsi darbo vietoje, darbovietėje lankant vidinius ar išorinius mokymus, paskaitas;
- savarankišką mokymąsi, turint tikslą ką nors išmokyti, įgyti žinių, patirties (pvz., specialiosios literatūros skaitymas, mokymasis pasidaryti tam tikrus daiktus, gaminti maistą ir pan.);
- kitų kursų, seminarų, paskaitų lankymą;
- kitas mokymosi formas, kurias apklausos dalyviai priskiria tikslingam mokymuisi.

Besimokantieji – apklausos dalyviai, kurie nurodė, kad turi mokymosi per paskutinius trejus metus patirties, t. y. mokėsi bent viena iš analizuojamų mokymosi formų.

Nesimokantieji – apklausos dalyviai, kurie nurodė neturėję mokymosi per paskutinius trejus metus patirties.

Santrumpos

DRMC – darbo rinkos mokymo centras

MVG – mokymasis visą gyvenimą

PMĮ – profesinio mokymo įstaiga

PO – profesinis orientavimas

TAU – Trečiojo amžiaus universitetas

UŽT – Užimtumo tarnyba

¹ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Adult_learning_statistics

Įvadas

Vis spartesni technologijų, aplinkos ir demografiniai pokyčiai verčia ieškoti sprendimų, kaip užtikrinti sklandžią visuomenės adaptaciją. Sutariama, kad mokymasis visą gyvenimą (toliau – MVG) yra vienas svarbiausių veiksnių, galinčių padėti prisitaikyti prie vykstančių pokyčių. Ši tema yra dažnas tyrimų ir diskusijų objektas ir tarptautinėse organizacijose (pvz., UNESCO, Pasaulio banke, Europos Komisijoje, EBPO, CEDEFOP ir kt.), ir nacionalinėse institucijose ar akademinėse bendruomenėse. Nuolatinio mokymosi svarba dar labiau išaugo COVID-19 pandemijos metu. Aktyviai ieškoma būdų, kaip organizuoti mokymo paslaugų teikimą ir užtikrinti mokymosi nepertraukiamumą visoms, o ypač – mažiausiai linkusioms mokytis visuomenės grupėms, kurios gali atsidurti dar didesnėje atskirtyje tiek dėl mažesnės motyvacijos ir gebėjimo mokytis, prisitaikyti, tiek dėl funkcinių bei techninių mokymosi galimybių ribotumo. Valstybės aktyviai ieško būdų, kaip didinti besimokančios, nuolat tobulėjančios visuomenės dalį. Nuolatinio mokymosi aktualumas dar labiau išaugo COVID-19 pandemijos metu padidėjus nedarbo rizikai. Nors neabejojama MVG būtinybe ir mokymosi svarba siekiant užtikrinant socialinę ir ekonominę visuomenės gerovę, tačiau pastangos mokymąsi paversti kasdienio gyvenimo dalimi ne visada duoda laukiamų rezultatų.

2018 metais Europos Komisijos patvirtintoje Lietuvos Respublikos partnerystės sutartyje dėl 2014-2020 metų ES fondų investicijų Lietuvoje² pabrėžiama, kad „2014–2020 m. programavimo laikotarpiu iššūkis bus sukurti tęstines paskatas šalies gyventojams, ypač nekvalifikuotiems ir žemesnės kvalifikacijos, dalyvauti mokymosi visą gyvenimą sistemoje, užtikrinant siūlomų studijų (turinio ir formų) įvairovę, jų atitikimą darbo rinkos ir individualaus asmens poreikiams, plėtojant įgytų kompetencijų pripažinimo galimybes“. Valstybės pažangos strategijoje „Lietuva 2030“³ įtvirtintas tikslas „sukurti veiksmingą mokymosi visą gyvenimą sistemą, efektyviai pritaikančią informacinių ryšių technologijų galimybes, užtikrinančią dinamiškai visuomenei būtinų žinių bei gebėjimų įgijimą ir tobulinimą“.

Suaugusiųjų mokymasis laikomas vienu iš esminių mokymosi visą gyvenimą tęstinumo elementų, apimančių tiek bendrojo, tiek profesinio formaliojo ir neformaliojo mokymosi bei savišvietos veiklą, kuria suaugusieji užsiima baigę pirminio švietimo ir mokymo pakopą⁴. Vienas iš ES naudojamų mokymosi visą gyvenimą būklės vertinimo rodiklių yra per paskutines 4 savaites besimokiusių 25–64 metų gyventojų dalis. Valstybinėje švietimo 2013–2022 metų strategijoje yra iškeltas siekinys iki 2022 m. besimokančių suaugusiųjų dalį padidinti iki 12 proc.⁵ Eurostato duomenimis, 2019 m. besimokančių gyventojų dalis Lietuvoje sudarė 7,0 proc., o bendras Europos Sąjungos vidurkis buvo 11,3 proc. Pagal šį rodiklį Lietuva užima 23-ią vietą tarp 35 šalių. Nors nuo 2014 m. Lietuvoje fiksuojamas rodiklio augimas (iki 2019 m. jis padidėjo 1,9 procentinio punkto⁶), suaugusiųjų dalyvavimas mokymosi veiklose vis dar laikomas nepakankamu. Europos Komisijos parengtame 2019 m. Švietimo ir mokymo stebėsenos biuletenyje⁷ pažymima, kad Lietuvoje suaugusiųjų galimybės mokytis yra ribotos ir trūksta mokymosi skatinimo priemonių. Kaip viena svarbiausių problemų išskiriama menka suaugusiųjų mokymosi motyvacija ir įsitikinimas, jog mokytis jau per vėlu. Taip pat akcentuojamas suaugusiesiems skirtų profesinio orientavimo paslaugų trūkumas.

2007–2013 m. ES paramos laikotarpiu MVG buvo orientuojamas į aukštos kvalifikacijos viešojo ir privačiojo sektorių darbuotojus ir bedarbius, taip pat įspėtus apie atleidimą iš darbo asmenis. Vis dėlto tikslinės grupės, kurių dalyvavimas MVG veiklose išlieka mažiausias, yra nekvalifikuoti ir žemesnės kvalifikacijos darbuotojai, vyresnio amžiaus žmonės, socialiai pažeidžiamų grupių atstovai. Teikta parama ir įmonėms, skatinant jų investicijas į darbuotojų

² <https://www.esinvesticijos.lt/lt/dokumentai/lietuvos-respublikos-partnerystes-sutartis>

³ <https://www.docdroid.net/OHqeBsc/lietuva2030-pdf#page=12>

⁴ ES Tarybos rezolucija dėl atnaujintos Europos suaugusiųjų mokymosi darbotvarkė (2011/C 372/01)

⁵ https://www.sac.smm.lt/wp-content/uploads/2016/02/Valstybine-svietimo-strategija-2013-2020_svietstrat.pdf

⁶ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_04_60/default/table?lang=en. Žiūrėta 2020-08-03.

⁷ https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/document-library-docs/et-monitor-report-2019-lithuania_lt.pdf

mokymąsi, o įmonės taip pat investavo į tolesnį aukštos kvalifikacijos darbuotojų mokymąsi⁸. Cituojamoje analizėje konstatuota, kad nekvalifikuotų ir žemesnės kvalifikacijos dirbančių asmenų mokymui(si) buvo skiriamas nepakankamas dėmesys. Be to, didelė dalis šių asmenų dirba darbus, kuriems atlikti neturi kvalifikacijos. Tai didina jų pažeidžiamumą darbo praradimo atveju. Ši asmenų grupė kur kas mažiau linkusi mokytis ir negali įsigyti mokymosi paslaugų dėl mažų pajamų. Svarbu nustatyti, koks yra šių visuomenės grupių požiūris į mokymąsi, įvertinti jų atvirumą mokymuisi, išsiaiškinti, kaip būtų galima didinti jų motyvaciją ir žinių siekimą, ir sudaryti tinkamas sąlygas mokytis.

MVG problematika Lietuvoje paprastai nagrinėjama apsiribojant suaugusiųjų (25–64 metų asmenų) švietimo ir mokymosi galimybėmis, o jaunesni ir vyresni šalies gyventojai į tyrimus nepatenka. Vienas iš pagrindinių tyrimų, atliekamų remiantis gyventojų apklausomis ir skirtų MVG analizei, yra gyventojų užimtumo statistinis tyrimas, kuriame matuojamas pirmiau minėtas MVG rodiklis, parodantis, kokia dalis suaugusiųjų teigia mokęsi per paskutines 4 savaites iki tyrimo vykdymo. Šio tyrimo tikslai – rengti ir skelbti statistinę informaciją apie gyventojų užimtumą ir nedarbą, įvertinti užimtų gyventojų, bedarbių ir neaktyvių gyventojų skaičių, jų pasiskirstymą pagal lytį, amžių, išsilavinimą ir kt.⁹ Kitas tyrimas – tai kas penkeri metai atliekamas suaugusių asmenų švietimo statistinis tyrimas. Šio tyrimo tikslas – rengti ir skelbti palyginamą statistinę informaciją apie suaugusių asmenų formalųjį, neformalųjį švietimą ir savišvietą, ketinimus mokytis, pagrindinius mokymo paslaugų teikėjus, mokymosi finansavimą¹⁰. Taip pat MVG klausimai nagrinėti Europos Komisijos užsakytu atliekamuose Eurobarometro tyrimuose (2008, 2010, 2013 metais)¹¹. Ugdymo plėtotos centras 2010 m. atliko suaugusiųjų mokymosi motyvacijos tyrimą Lietuvoje, Latvijoje, Estijoje ir Suomijoje¹².

Paminėtinos ir kitos reikšmingos studijos, kuriose MVG problematika analizuota pasitelkiant ir kitus analizės metodus, ne tik kiekybines gyventojų apklausas. 2015 m. buvo paskelbta teminio tyrimo, kuriame išskirtos probleminės MVG sritys, ataskaita¹³. 2018 m. parengta neformalaus vyresniųjų suaugusiųjų švietimo studija¹⁴. 2018 m. įvertintas esamos MVG sistemos tinkamumas ir suderinamumas 2014–2020 m. ES fondų investicijų srityje siekiant aukštesnių MVG rodiklių¹⁵. 2010 m. Lietuva dalyvavo tarptautiniame projekte, kuriame vertintas švietimo sistemos indėlis kuriant MVG¹⁶. Dėl MVG, kaip tyrimo objekto, platumo, minėtuose tyrimuose nagrinėta konkreiti MVG probleminė sritis arba tik tam tikri MVG įgyvendinimo aspektai. Yra konstatuota, kad suaugusiųjų mokymosi poreikių ir motyvų tyrimai Lietuvoje vykdomi gana fragmentiškai, dažniausiai pagal įvairius projektus ir pavienes iniciatyvas, pasigendama gilesnės visos sistemos analizės¹⁷.

Siekiant geriau suprasti, nuo ko priklauso gyventojų aktyvumas mokymosi veiklose, kas lemia vienokį ar kitokį jų elgesį, nepakanka analizuoti tik motyvaciją, ankstesnę mokymosi patirtį, amžiaus ar socioekonominio statuso reikšmę. Įtakos apsisprendimui mokytis turi ir mokymo paslaugų pasiūla (tiek turinio, tiek mokymo būdų įvairovės ir lankstumo aspektai), auditorija, į kurią orientuojamos mokymo paslaugos, finansavimo modeliai ir kt. veiksniai¹⁸. Gyventojų mokymasis, kaip tyrimo objektas, yra platus, veikiamas daugelio veiksnių ir gali būti

⁸ Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos ir UAB „Visionary Analytics“ atlikto teminio tyrimo ataskaita „Mokomės visą gyvenimą“, 2015 m.: http://www.esparama.lt/documents/10157/490675/MVG_teminio+tyrimo+ataskaita_2015.pdf/28d20d9b-a93a-47a5-ad20-50568454c317

⁹ https://osp.stat.gov.lt/documents/10180/130368/Gyventoj%C5%B3_uzimtumo_statistinio_tyrimo_metodika_2013.pdf

¹⁰ https://osp.stat.gov.lt/documents/10180/476055/Suaugusi%C5%B3_asmen%C5%B3_metodika_2011.pdf/6e78b504-e0ff-457d-9564-c86d3ab49f5e

¹¹ <https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/index#p=1&instruments=SPECIAL&search=lifelong>

¹² https://www.kpmc.lt/kpmc/wp-content/uploads/2014/01/10_Suaugusi%C5%B3j%C5%B3-mokymosi-motyvacija-ir-poreikiai-Lietuvoje-Latvijoje-Estijoje-ir-Suomijoje.pdf

¹³ http://www.esparama.lt/documents/10157/490675/MVG_teminio+tyrimo+ataskaita_2015.pdf/28d20d9b-a93a-47a5-ad20-50568454c317

¹⁴ <http://svietimotinklas.lt/wp-content/uploads/2019/03/NVSS-studija.pdf>

¹⁵ <https://www.visionary.lt/wp-content/uploads/2019/05/2014-2020-m-vp-pazangos-vertinimo-ataskaita.pdf>

¹⁶ <http://III2010.tlu.eu/>

¹⁷ Atvejo studija: 2014–2020 m. ES fondų investicijų į mokymąsi visą gyvenimą tinkamumo ir suderinamumo vertinimas, p. 17. <https://www.esinvesticijos.lt/lt/dokumentai/atvejo-studija-2014-2020-m-es-fondu-investiciju-i-mokymasi-visa-gyvenima-tinkamumo-ir-suderinamumo-vertinimas>

¹⁸ Boeren E., Nicaise I, Baert H. Theoretical models of participation in adult education, 2010.

analizuojamas įvairiais aspektais. Viena vertus, mokymasis skatinamas, akcentuojama jo svarba ir nauda, tačiau gyventojų motyvacija ir noras mokytis gali būti silpni ir nepakankami, kad užtikrintų bent kiek didesnę besimokančiųjų dalies augimą. Kita vertus, gali būti, kad gyventojai supranta mokymosi svarbą, identifikuoja savo mokymosi poreikius, norėtų mokytis, bet savo poreikio mokytis nerealizuoja.

Šiame tyrime analizuojama Lietuvos gyventojų (įskaitant jaunesnius ir vyresnius nei įprasta suaugusiųjų švietimo tikslinė grupė) mokymosi patirtis ir atvirumas mokymuisi. Tyrime suaugusiųjų mokymasis laikomas vienu iš mokymosi visą gyvenimą komponentų, o pagrindinis dėmesys skiriamas mokymosi patirties ir prielaidų analizei iš asmeninės esamų ir potencialių besimokančiųjų perspektyvos. Taigi, tyrimas atliktas siekiant **atskleisti gyventojų požiūrį į mokymąsi, išmatuoti mokymosi patirtį ir atvirumą mokymuisi.**

Tyrimo metu siekta atsakyti į šiuos klausimus:

1. Kaip suprantama sąvoka „mokymasis visą gyvenimą“?
2. Kokia yra gyventojų mokymosi patirtis?
3. Kokie yra mokymosi poreikiai ir atvirumas mokymuisi?
4. Kiek patrauklus aukštasis mokslas, kaip viena iš MVG alternatyvų?
5. Koks yra gyventojų informuotumas apie mokymosi svarbą ir galimybes?

Siekiant tyrimo tikslo buvo atlikta reprezentatyvi 15–75 metų Lietuvos gyventojų apklausa. Apklausos rezultatai leidžia įvertinti gyventojų motyvaciją mokytis ir išskirti sritis, galinčias stiprinti jų motyvaciją, didinti mokymosi patrauklumą, kurti įprotį mokytis ir stiprinti MVG kultūrą Lietuvoje. Ateityje, atliekant kartotines apklausas, bus galima vertinti požiūrio į mokymąsi ir kitų MVG būklę nusakančių rodiklių pokyčius.

Apklausos dizainas

Tikslinė grupė

15–75 metų Lietuvos gyventojai.

Tiriama populiacija buvo nustatyta remiantis valstybės įmonės Registrų centro (<http://www.registrucentras.lt/adr>) tvarkomo Lietuvos Respublikos adresų registro duomenimis (2019 m. gegužės 28 d. versija). Tyrimo imtis reprezentuoja 2 118 456 gyventojus, kuriems yra 15–75 metai.

Tyrimo imtis

2000 respondentų (faktiškai apklausta 2052).

Apklausos metodai

Apklausa buvo atliekama dviem metodais: **tiesioginio interviu** metodu CAPI (angl. *Computer Assisted Personal Interviewing*) ir **internetinės apklausos** metodu CAWI (angl. *Computer Assisted Web Interviewing*).

Tiesioginio interviu metodu apklausta 600 respondentų, internetu – 1400 respondentų.

Apklausos vykdymo laikas

2019 m. gruodžio 11 d. – 2020 m. sausio 28 d.

Atrankos sudarymas

Apklausiai internetu respondentai buvo atrinkti iš reprezentatyvaus respondentų panelio. Buvo naudotas *IntraResearch* respondentų panelis (<https://www.intraresearch.com/panelbook/#lt>). Pradžioje buvo vykdoma tikimybinė sisteminė atranka. Jos būdu atrinktiems respondentams buvo siunčiami kvietimai dalyvauti apklausoje. Pildantis kvotoms, papildomai išsiųsti kvietimai respondentams, kurie atitiko reikiamų kvotų

(pagal lytį, amžių, išsilavinimą ir gyvenamąją vietovę) charakteristikas. Internetinės apklausos atrankos imtis buvo formuojama kvotinės atrankos būdu. Kadangi rengiantis internetinei apklausai ne visada pavyksta tiksliai užpildyti reikiamas kvotas, jos buvo užpildytos tiesioginio interviu metodu – taip užtikrintas visos imties reprezentatyvumas.

Sudarant imtį **tiesioginiam interviu**, taikyta daugiapakopė tikimybinė atranka pasitelkiant geografinį stratifikavimą pagal gyvenamosios vietos dydį ir administracinį pobūdį. Visa imtis suskaidyta į 3 stratas: 5 didžiuosius miestus, kitus miestus (gyvenvietės, turinčios miesto statusą) ir likusias vietoves. Kiekviena iš šių strataų buvo skaidoma į 10 strataų pagal apskritis, t. y. iš viso gauta 30 strataų. Imtis buvo formuojama pagal kvotas, kurias reikėjo įgyvendinti tiesioginio interviu būdu. Kiekvienoje stratoje taikyta klasterinė atranka. Antrajame etape iš VĮ Registrų centro adresų registro duomenų bazės paprastosios atsitiktinės atrankos būdu, naudojant atsitiktinių skaičių generatorių, atrinkti namų ūkiai – pirminiai atrankos punktai. Kiekviename klasteryje taikant tikimybinės maršrutinės atrankos principą buvo apklausama ne daugiau nei 10 respondentų. Iš viso atrinkta 60 pirminių atrankos punktų. Apklausos metu iš viso aplankyti 2154 adresai. Apklausas vykdė 48 apklausėjai.

Vidutinė anketos pildymo trukmė – 31 min.

Maksimali rezultatų paklaida: $\pm 2,2$ proc. Esant mažesnėms respondentų grupėms, maksimali paklaida didėja (maksimalios paklaidos skaičiuoklė: <https://www.dssresearch.com/resources/calculators/sample-error-calculator/>).

Duomenų analizė

Tyrimo rezultatai buvo apdoroti ir analizuojami IBM SPSS programa (26 versija).

Šioje ataskaitoje pateikiami bendrieji atsakymų pasiskirstymai, o pjūviai pagal sociodemografines charakteristikas – ataskaitos priede. Priede tyrimo klausimai analizuojami šiais pjūviais: lytis, amžius, išsilavinimas, užsiėmimas, gyvenamoji vietovė, subjektyvus namų ūkio finansinės padėties vertinimas, negalios turėjimas, atvirumas mokymuisi ir mokymosi per paskutinius trejus metus patirtis. Dirbančių respondentų atsakymai analizuojami ir pagal jų pačių nurodytą įmonės, kurioje dirba, dydį (darbuotojų skaičių) bei ekonominės veiklos rūšį.

Duomenų kokybės kontrolė

Su 10 proc. CAPI imties (91 proc. apklaustųjų pateikė savo telefono numerį) surengti kontroliniai interviu telefonu. Kokybės kontrolės metu buvo tikrinami kontaktų lapai ir pildomi kontroliniai klausimynai.

Prieš duomenų analizę visi tyrimo duomenys buvo tikrinami, ar atitinka klausimyno logiką, filtrinių klausimų sąlygas ir reikalavimus, sveriami ir paruošiami tolesnei analizei.

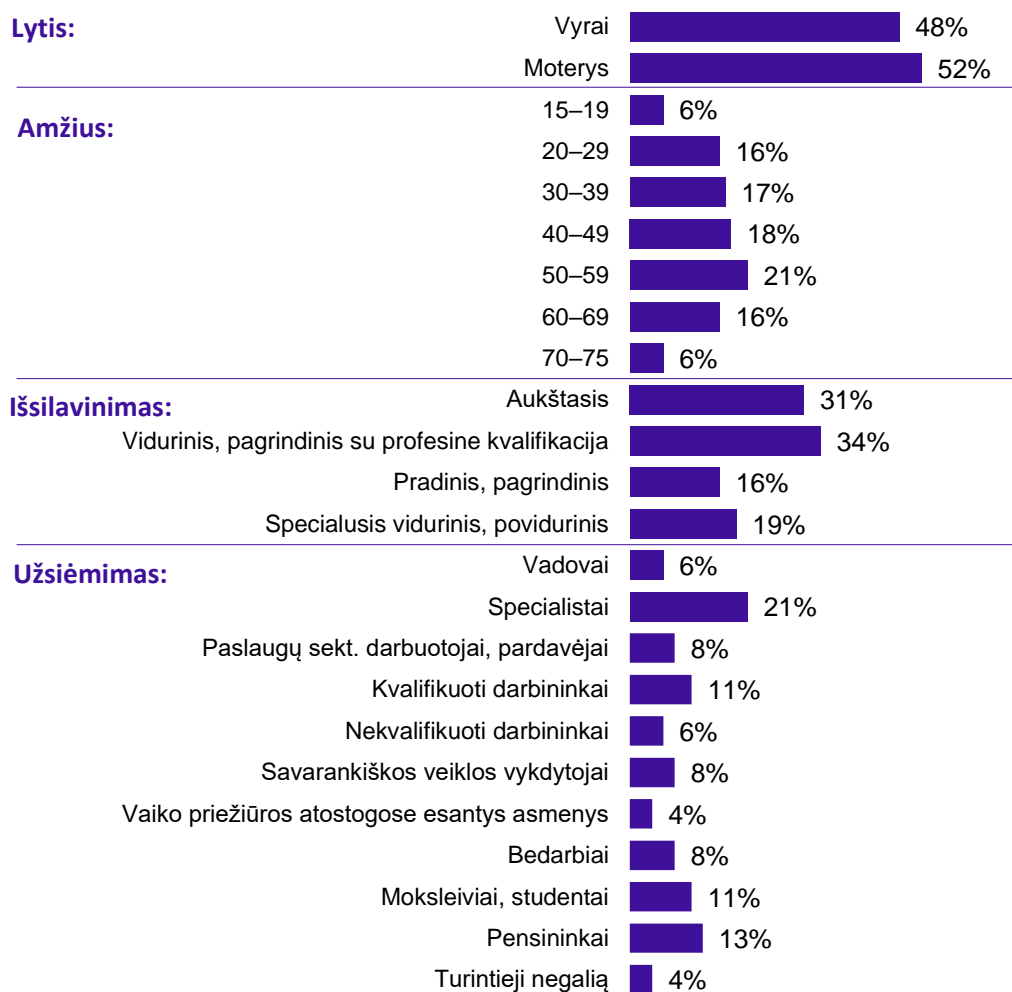
Apklauso duomenys buvo sveriami pagal lytį, amžių, išsilavinimą ir gyvenamąją vietovę.

Atliekant visas apklausas buvo laikomasi ICC/ESOMAR *International Code of Marketing and Social Research Practices* taisyklių ir visų socialinių tyrimų kokybės standartų bei socialinių tyrimų etikos principų, siekiant užtikrinti tyrimo objektyvumą ir apklausos dalyvių anonimiškumą.

Tyrimo klausimynas, duomenys ir ataskaita bei priedai pateikiami STRATA interneto svetainėje: <https://strata.gov.lt/lt/tyrimai/ataskaitos>

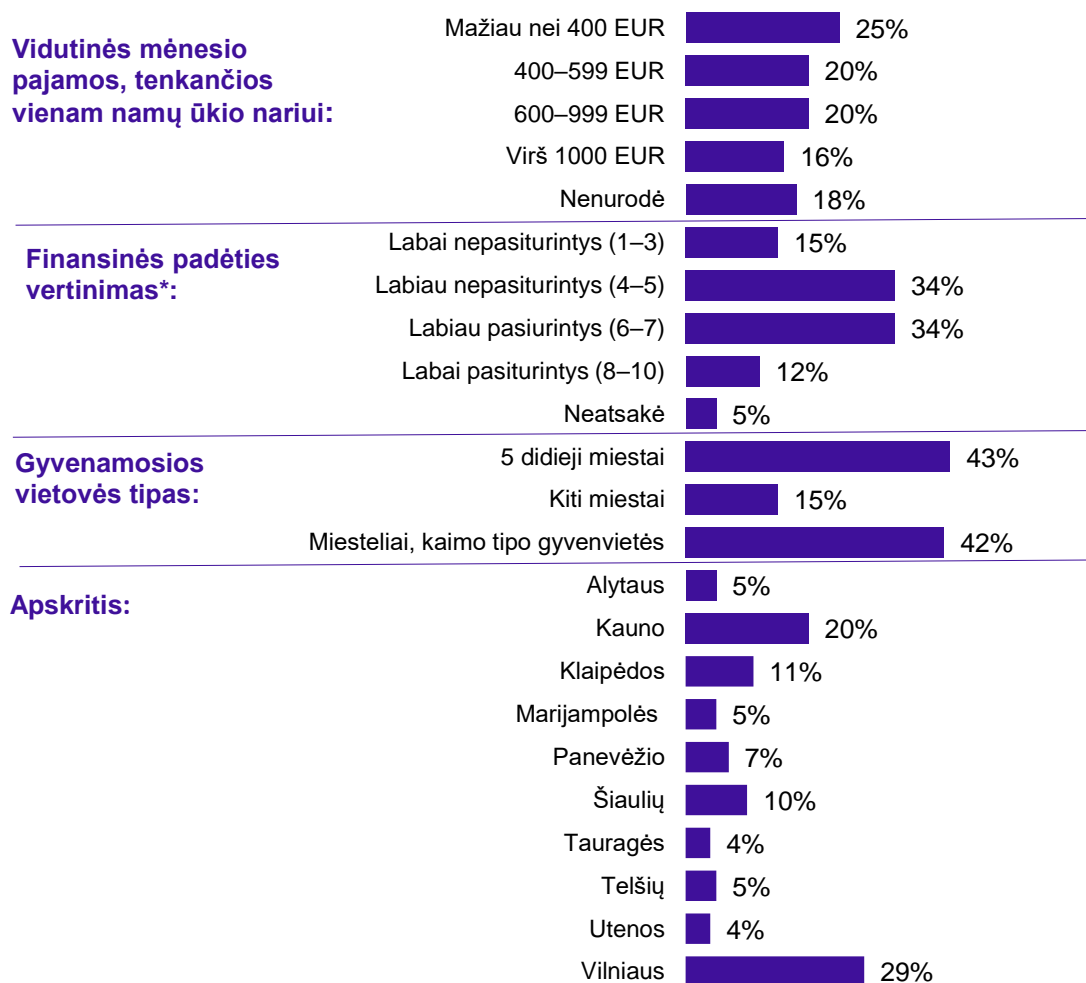
Apklaustųjų sociodemografinis profilis

1 pav. Apklaustųjų profilis (1/2)

Skaičiuojama nuo visų apklaustųjų, n = 2050.

2 pav. Apklaustųjų profilis (2/2)

Skaičiuojama nuo visų apklaustųjų, n = 2050.

* Namų ūkio finansinė padėtis buvo vertinama pagal 10 balų skalę, lyginant su kitomis šeimomis. Pažymėjusieji 1–3 balus apibūdinami kaip labai nepasiturintys, 4–5 balus – kaip labiau nepasiturintys, 6–7 balus – kaip labiau pasiturintys, 8–10 balų – kaip labai pasiturintys.

Apklauso rezultatai

1. Mokymosi visą gyvenimą samprata

Šiame skyriuje analizuojama, kaip suvokiamas terminas „mokymasis visą gyvenimą“ (MVG): su kuo asocijuojasi ir kokios veiklos iš pateikto sąrašo šiai sąvokai priskiriamos. Taip pat nustatyta profesinio ir asmeninio tobulėjimo vieta MVG kontekste.

Taigi, siekiant suprasti, kaip visuomenėje suvokiamas MVG, kokie terminai naudojami, apklausos dalyvių buvo prašoma spontaniškai, laisva forma apibūdinti sąvoką „mokymasis visą gyvenimą“. 3 pav. pateikiami sukoduoti ir pagal temas sugrupuoti spontaniniai atsakymai. Vienas respondentas galėjo užrašyti kelis apibūdinimus, todėl procentų suma stulpelyje viršija 100 proc.

3 pav. Sąvokos „mokymasis visą gyvenimą“ apibūdinimas

Skaičiuojama nuo visų apklaustųjų, n = 2050.

* Kategorijai „Kita“ priskirti šie pavieniai paminėjimai: naujų žinių pritaikymas; gyvenimo gerinimas, daugiau galimybių, geresnė ateitis; gyvenimo būdas, požiūris; iššūkių, naujų tikslų iškėlimas ir jų siekimas; savirealizacija.

Sąvoką „mokymasis visą gyvenimą“ apibūdinami savo žodžiais, įprasta kasdiene kalba, apklausos dalyviai dažniausiai akcentuoja nuolatinį tobulėjimą ir nestovėjimą vietoje (32 proc. visų paminėjimų). Toliau pagal paminėjimų dažnį yra asociacijų, susijusių su naujomis žiniomis ir mokymusi, tačiau neminint formaliojo švietimo sistemos elementų, grupė: tai mokymasis, naujos žinios (19 proc.), „savaiminis“ mokymasis, t. y. patirtis iš gyvenimo, mokymasis iš klaidų (18 proc.) ir savišvieta, domėjimasis, žingeidumas (17 proc.).

Toliau išskiriamos kelios teminės asociacijų grupės, kurias respondentai nurodė 7–9 proc. paminėjimų, tarp jų ir asociacijos, susijusios su profesinių kompetencijų tobulinimu. Minėtas dalyvavimas formaliojo ir neformaliojo švietimo veiklose (įvairių kursų, paskaitų lankymas, išsilavinimo siekimas, trečiojo amžiaus universitetai). Absoliuti dauguma visų paminėjimų yra

teigiamos asociacijos, tik vienas iš šimto paminėjimų yra neigiamo pobūdžio – kad mokytis neverta, nereikia, kad tai laiko švaistymas.

Toliau buvo nagrinėjama, kokios veiklos priskiriamos MVG. Respondentams buvo pateiktas mokymosi veiklų sąrašas ir prašoma nurodyti, kurios, jų nuomone, yra MVG veiklos, o kurios ne. 4 pav. vaizduojamas įvairių veiklų priskyrimas MVG.

4 pav. Veiklos, priskiriamos MVG

Skaičiuojama nuo visų apklaustųjų, n = 2050. Punktyrinė linija žymi aritmetinį veiklų priskyrimo MVG vidurkį.

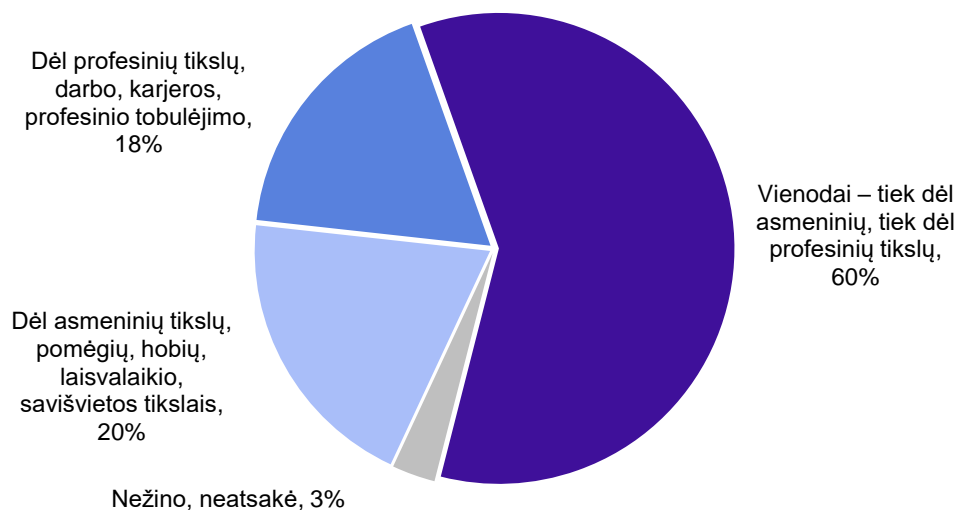
Dažniausiai su MVG siejamos veiklos yra bendrųjų gebėjimų tobulinimas ir profesinių gebėjimų įgijimas ar tobulinimas (šias veiklas MVG priskiria po 90 proc. apklaustųjų).

Konkrečių gebėjimų (pvz., dainuoti, gaminti maistą ir pan.) įgijimas ir skaitymas (knygų, straipsnių, naujienų ir pan.) taip pat yra vienos dažniausiai MVG priskiriamų veiklų (šias veiklas MVG priskiria 82–83 proc. visų apklaustųjų). Televizijos laidų ar vaizdo įrašų, kuriuose mokoma tam tikrų gebėjimų, žiūrėjimas MVG priskiriamas rečiau (76 proc.) negu skaitymas.

Mažiausiai su MVG siejamas domėjimasis sportu, sportavimas. Dalyvavimas formaliajame švietime siekiant įgyti pirmąją specialybę ar profesiją ir mokymasis bendrojo ugdymo mokykloje taip pat MVG priskiriami rečiau negu kitos analizuotos veiklos. Mokymasis aukštojoje ar profesinėje mokykloje, siekiant įgyti antrą profesiją ar specialybę, su MVG siejamas labiau negu mokymasis formaliojo švietimo sistemoje siekiant įgyti pirmąją specialybę ar profesinę kvalifikaciją. Apskritai dalyvavimą formaliajame švietime (siekiant įgyti pirmą ar antrą specialybę ar profesiją) MVG priskiria 79 proc. visų apklaustųjų.

Toliau, siekiant apibendrinti MVG sampratą, apklausos dalyvių buvo prašoma nurodyti, su kuo jie labiau sieja MVG – su mokymusi dėl asmeninių ar dėl profesinių tikslų (4 pav.5 pav.).

5 pav. MVG siejimas su asmeniniu ir profesiniu tobulėjimu

Skaičiuojama nuo visų apklaustųjų, n = 2050.

Pagal mokymosi tikslą MVG suvokiamas plačiai ir apima tiek asmeninę, tiek profesinę sritis. Didžioji dalis (60 proc.) visų apklaustųjų MVG sieja su mokymusi ir dėl asmeninių, ir dėl profesinių tikslų. Likusieji apylygiai (po penktadalį) dalijasi į tuos, kurie MVG labiau sieja su mokymusi dėl asmeninių tikslų, ir tuos, kurie MVG labiau sieja su mokymusi tik dėl profesinių tikslų.

Apibendrinimas

Tiek iš spontaninių MVG apibūdinimų, tiek iš mokymosi veiklų priskyrimo MVG galima apibendrinti, kad **MVG pirmiausia siejamas su nuolatiniu tobulėjimu (ir asmeniniu, ir profesiniu), asmenybės augimu, nestovėjimu vietoje.**

MVG siejamas ir su mokymusi, naujų žinių, patirties įgijimu, savišvieta ar žingeidumu, tačiau šios žinios ir patirtis **mažiau siejamos su dalyvavimu formaliajame švietime.**

Kalbant apie konkrečių veiklų priskyrimą, MVG taip pat dažniausiai priskiriamos su **tobulėjimu** (tiek profesiniu, tiek asmeniniu) susijusios veiklos ir **skaitymas** (knygų, naujienų ir pan.) bei **naujų gebėjimų** (pvz., dainuoti, gaminti maistą ir pan.) **įgijimas**. Mokymasis aukštojoje ar profesinėje mokykloje, siekiant įgyti antrą profesiją ar specialybę, su MVG siejamas labiau negu mokymasis formaliojo švietimo sistemoje siekiant įgyti pirmąją specialybę ar profesinę kvalifikaciją.

Apskritai, kalbant apie mokymosi tikslą, MVG suvokiamas plačiai ir **apima tobulėjimą tiek asmeninėje, tiek profesinėje srityje.**

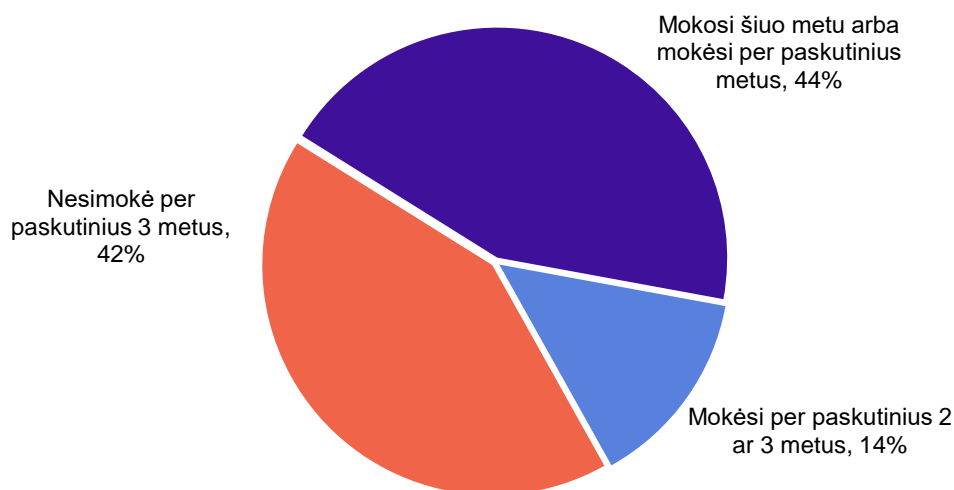
2. Mokymosi patirtis

Šiame skyriuje analizuojama gyventojų mokymosi patirtis: kokia dalis gyventojų mokosi ir kokias mokymosi formas renkasi, kaip vertina mokymosi patirtį ir įgytas žinias, gebėjimus, ko tikisi iš mokymosi ir su kokiais barjeriais susiduria, kiek laiko ir lėšų skiria mokymuisi. Siekiant įvertinti mokymosi patirtį, analizuojama vienerių, trejų metų ir senesnė mokymosi patirtis.

2.1. Besimokančių gyventojų dalis

Siekiant įvertinti gyventojų mokymosi patirtį, apklausos dalyvių buvo prašoma nurodyti, kur yra mokėsi. 6 pav. vaizduojama, kokia dalis apklaustųjų turi mokymosi bent viena iš tyrimo metu analizuotų mokymosi formų patirties. Visos mokymosi formos ir dalyvavimas jose vaizduojami 8 pav.

6 pav. Mokymosi per paskutinius trejus metus patirtis

Skaičiuojama nuo visų apklaustųjų, n = 2050.

Daugiau negu pusė visų apklaustųjų (58 proc.) turi mokymosi per paskutinius trejus metus patirties, tarp jų 3 iš 4 mokosi šiuo metu arba mokėsi ne seniau negu prieš metus. 42 proc. visų apklaustųjų nurodė per paskutinius trejus metus nesimokę.

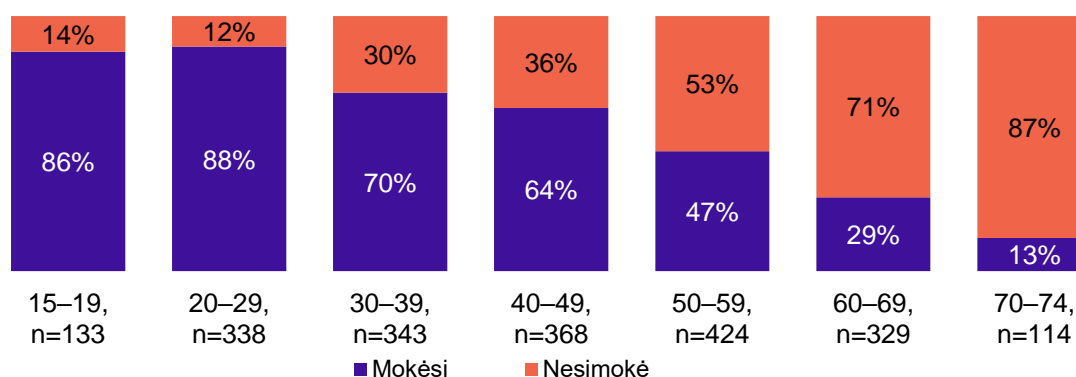
Mokymosi patirtis reikšmingai skiriasi priklausomai nuo amžiaus – jauniausių apklausos dalyvių, turinčių mokymosi per paskutinius trejus metus patirties, yra šešis kartus daugiau negu vyriausiųjų: 15–19 metų amžiaus grupėje, neskaitant mokymosi bendrojo ugdymo mokykloje, mokymosi bent viena iš formų patirties turi 86 proc. apklaustųjų, o 70 metų ir vyresnių asmenų grupėje – 13 proc. Nuo 30 iki 49 metų amžiaus grupėje besimokančiųjų dalis pradeda mažėti, o nuo 50 metų fiksuojamas žymus mažėjimas (7 pav.). Taip pat mokymosi patirtis reikšmingai skiriasi pagal kitas sociodemografines apklaustųjų charakteristikas: per paskutinius trejus metus mokėsi didesnė dalis moterų negu vyrų (atitinkamai 66 proc. ir 50 proc.). Turintieji aukštąjį išsilavinimą taip pat turi daugiau mokymosi patirties (per paskutinius 3 metus mokėsi 72 proc. respondentų, turinčių aukštąjį išsilavinimą, ir 52 proc. neturinčių). Taip pat dažniau nurodo turintys mokymosi patirties respondentai, kurių bent vienas iš tėvų yra įgijęs aukštąjį išsilavinimą (79 proc.).

Mokymosi patirtis skiriasi pagal subjektyviai vertinamą finansinę padėtį: tarp labai nepasiturinčiais save laikančių respondentų mokymosi patirties turi 36 proc., o tarp save laikančių labai pasiturinčiais – dvigubai daugiau (75 proc.). Mokymosi patirtis skiriasi ir pagal gyvenamosios vietovės tipą – per paskutinius trejus metus mokėsi 72 proc. didmiesčių gyventojų, 64 proc. mažesnių miestų gyventojų ir 43 proc. kaimo vietovių gyventojų.

Analizuojant pagal užsiėmimą nustatyta, kad didžiausią dalį turinčiųjų mokymosi patirties sudaro samdomi darbuotojai (66 proc.), ypač vadovai (82 proc.), specialistai (80 proc.), valstybės tarnautojai, pareigūnai (82 proc.). Gerokai mažiau mokymosi patirties turi darbininkai (kvalifikuoti darbininkai – 55 proc., nekvalifikuoti – 41 proc.), bedarbiai (43 proc.), esantys pensijoje ar nedirbantys dėl negalios (18 proc.).

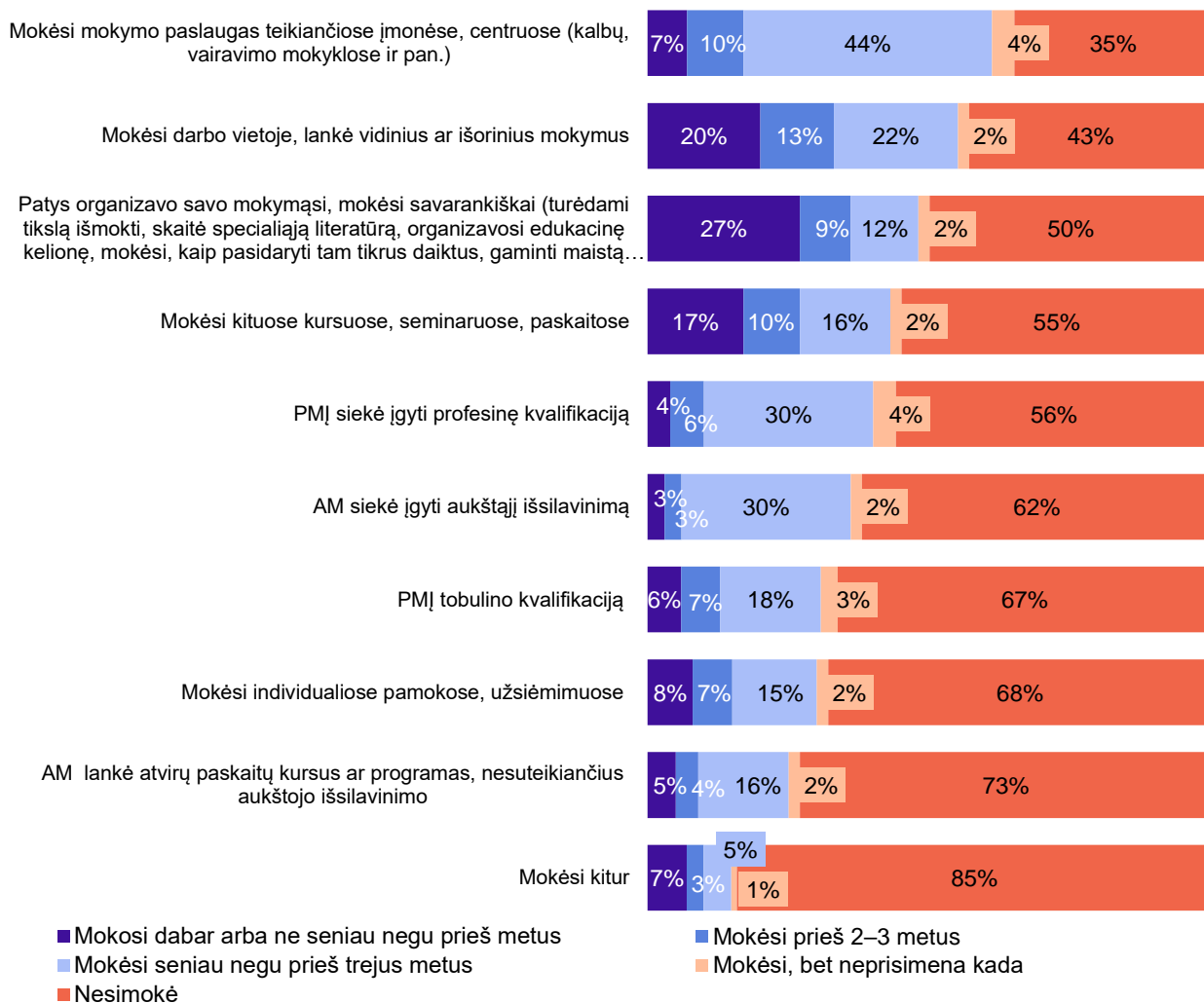
Mokymosi per paskutinius trejus metus patirtis skiriasi ir pagal darbo vietą: viešajame sektoriuje dirba didesnė dalis besimokančiųjų (73 proc.) nei privačiame (62 proc.). Privačiame sektoriuje daugiau mokymosi patirties turi dirbantieji užsienio kapitalo įmonėse (72 proc.) nei vietinėse įmonėse. Didelėse įmonėse besimokančiųjų dalis didesnė negu mažose – pvz., įmonėse, kuriose darbuotojų skaičius didesnis negu 250, per paskutinius trejus metus mokėsi 74 proc., o labai mažose įmonėse (iki 10 darbuotojų) – 56 proc. Tiesa, didesnėse įmonėse (20–49 darbuotojai) turinčiųjų mokymosi patirties dalis taip pat didesnė – 74 proc. respondentų. Vertinant pagal įmonių veiklos sritį, nustatyta, kad dažniau mokosi dirbantieji įmonėse, kurių pagrindinė veikla yra informacija ir ryšiai (80 proc.), finansinė ir draudimo veikla (84 proc.), profesinė, mokslinė ir techninė veikla, administracinė ir aptarnavimo veikla (80 proc.), viešasis valdymas ir gynyba, švietimas, žmonių sveikatos priežiūra, socialinis darbas (85 proc.). Mažiausiai mokosi dirbantieji žemės ūkio (38 proc.) ar paslaugų (išskyrus apgyvendinimo ir maitinimo) įmonėse (57 proc.) (priedas, 3 lentelė).

7 pav. Mokymosi per paskutinius trejus metus patirtis pagal amžių

Skaičiuojama nuo amžiaus grupių.

8 pav. Patirtis pagal mokymosi formas

Skaičiuojama nuo visų apklaustųjų, n = 2050.

Palyginti su kitomis mokymosi formomis, didžiausia dalis apklaustųjų (36 proc.) per paskutinius trejus metus patys organizavosi mokymąsi ar mokėsi savarankiškai. Pusė visų apklaustųjų nurodo neturintys savarankiško mokymosi patirties. Analizuojamu trejų metų laikotarpiu savarankiškai dažniau mokėsi moterys (43 proc.), 15–29 metų (57 proc.) ir 30–49 metų (39 proc.) respondentai, o, pvz., 50 metų ir vyresnių respondentų grupėje savarankiškai mokėsi tik 22 proc. Respondentai, kurie turi aukštąjį išsilavinimą, taip pat gerokai dažniau nurodo turintys savarankiško mokymosi patirties (52 proc.). Pagal finansinę padėtį išsiskiria labiau finansiškai pasiturintieji (49 proc.). Dažniau savarankiškai mokosi ir einantys vadovaujamas pareigas apklausos dalyviai (58 proc.), specialistai (51 proc.), individualios veiklos vykdytojai (47 proc.).

Antroje vietoje pagal mokymosi dažnumą (per paskutinius trejus metus) yra mokymasis darbo vietoje: 57 proc. visų apklaustųjų turi mokymosi darbe patirties, o trečdalis darbe mokosi šiuo metu arba mokėsi ne seniau negu prieš trejus metus. Analizuojant, kokios visuomenės grupės turi daugiau mokymosi darbe patirties, išsiskiria 30–49 metų apklaustieji (iš jų darbe per paskutinius trejus metus mokėsi 44 proc.) ir turintieji aukštąjį išsilavinimą (50 proc.). Vertinant pagal užsiėmimą, daugiausia mokymosi darbe patirties turi vadovai (50 proc.), specialistai (63 proc.), valstybės tarnautojai, pareigūnai (76 proc.). Pagal sektorių išsiskiria viešasis sektorius – darbe mokėsi 56 proc. apklaustųjų, palyginti su 40 proc. apklaustųjų privačiame sektoriuje, kurie mokėsi per tą patį laikotarpį. Privačiame sektoriuje didesnė dalis darbuotojų mokosi užsienio arba mišraus kapitalo įmonėse nei lietuvių kapitalo (atitinkamai 60 proc. ir 36 proc.). Didelėse ir labai didelėse įmonėse besimokančių darbuotojų dalis didesnė nei mikro

įmonėse (darbe teigia mokėsi 50 proc. apklaustųjų, dirbančių įmonėse, turinčiose 50–250 darbuotojų; 62 proc. – įmonėse, turinčiose virš 250 darbuotojų, ir tik 26 proc. – labai mažose įmonėse, turinčiose iki 10 darbuotojų). Vertinant pagal ekonominės veiklos sritį, mokymosi darbe patirtimi išsiskiria apklaustieji, dirbantys finansų ir draudimo srityje (71 proc.), profesine, moksline ir technine, administracine ir aptarnavimo veikla užsiimančiose įmonėse (61 proc.), viešojo valdymo ir gynybos, švietimo, žmonių sveikatos priežiūros, socialinio darbo srityse (69 proc.). Mažiausia dalis apklaustųjų mokymosi darbe patirties turi didmenine ir mažmenine prekyba, transportu ir saugojimu, apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikla užsiimančių įmonių darbuotojai (39 proc.), taip pat dirbantys žemės ūkio ir miškininkystės įmonėse (23 proc.) ir kitas paslaugas teikiančiose įmonėse (33 proc.).

Nors mokymasis specializuotose mokymo paslaugas teikiančiose įmonėse (pvz., užsienio kalbų, vairavimo mokyklose ir pan.) yra labiausiai paplitusi mokymosi forma pagal besimokančiųjų dalį (yra mokėsi 65 proc. visų apklaustųjų), intensyvumo prasme ši mokymosi forma buvo labiau paplitusi seniau negu prieš trejus metus (44 proc. visų apklaustųjų čia mokėsi seniau negu prieš trejus metus), o per paskutinius trejus metus tokiose įmonėse mokėsi 17 proc. visų apklaustųjų. Šuo metu (arba per paskutinius trejus metus) didesnė dalis apklaustųjų renkasi kitus kursus, seminarus, paskaitas, kuriuos rengia ne specializuotos mokymo paslaugas teikiančios įmonės (27 proc. visų apklaustųjų lankė tokius seminarus, kursus ar įvairias paskaitas per paskutinius 3 metus).

Specializuotose mokymo paslaugas teikiančiose įmonėse per paskutinius trejus metus dažniau mokėsi 15–29 metų respondentai (37 proc.), taip pat moksleiviai ir studentai (42 proc.). Vyresni apklausos dalyviai šią mokymosi formą dažniau rinkosi seniau negu prieš trejus metus (30–49 metų amžiaus grupėje seniau negu prieš trejus metus mokymo paslaugas teikiančiose įmonėse mokėsi 54 proc. apklaustųjų, o 50 metų ir vyresnių amžiaus grupėje – 55 proc.).

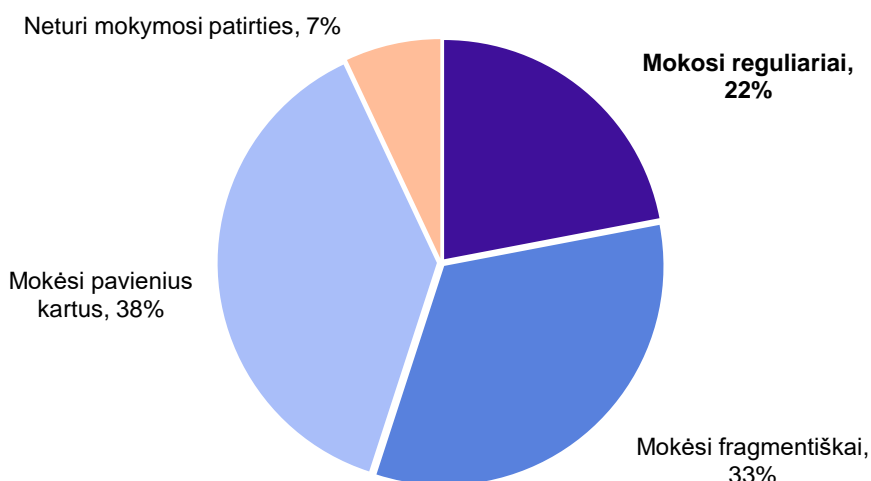
Kitus kursus, seminarus, paskaitas dažniau rinkosi moterys (34 proc.), respondentai iki 50 metų (34 proc.), turintieji aukštąjį išsilavinimą (45 proc.), vadovai (54 proc.), specialistai (51 proc.), savarankiškos veiklos vykdytojai (35 proc.), save laikantys labai pasiturinčiais asmenys (40 proc.), didmiesčių gyventojai (37 proc., palyginti su 17 proc. kaimo gyventojų).

Mokymosi individualiose pamokose (per paskutinius trejus metus) patirties turi 15 proc. apklaustųjų (labiausiai individualios pamokos paplitusios tarp moksleivių, studentų – 33 proc.).

Dalyvavimas formaliojo švietimo sistemoje yra gerokai mažesnis, palyginti su neformaliojo švietimu. Aukštojo išsilavinimo per paskutinius trejus metus siekė 6 proc. apklaustųjų, profesinės kvalifikacijos – 10 proc., o profesinę kvalifikaciją tobulino 13 proc. Aukštųjų mokyklų organizuojamus paskaitų ciklus, mokymus lankė 9 proc. visų apklaustųjų (priedas, 4 lentelė).

Pagal nurodytą mokymosi laikotarpį išskirtas reguliariai besimokančiųjų (kuriuos sąlyginai galima vadinti turinčiais įprotį mokytis) segmentas. Reguliariai besimokančiųjų segmentui priskirti asmenys, kurie nurodė turintys nepertraukiamos mokymosi patirties (bent viena iš analizuojamų formų mokosi šiuo metu ir mokėsi per paskutinius trejus metus, taip pat - mokėsi ir seniau). Fragmentiškai besimokantieji priskirti asmenys, kurie mokėsi bent du laikotarpius (mokosi šiuo metu ir (arba) mokėsi per paskutinius trejus metus ir (arba) seniau negu prieš trejus metus). Atsitiktinai besimokantieji (mokėsi tik tam tikru laikotarpiu) – asmenys, kurie mokosi šiuo metu arba mokėsi per paskutinius trejus metus, arba mokėsi seniau negu prieš paskutinius trejus metus. 9 pav. vaizduojami segmentai pagal mokymosi nepertraukiamumą.

9 pav. Reguliariai besimokančiųjų, turinčių įprotį mokytis, dalis

Skaičiuojama nuo visų apklaustųjų, n = 2050.

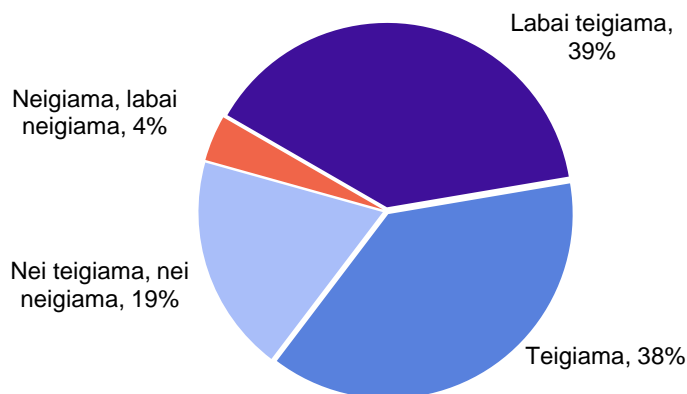
Tik kas penktas turi įprotį mokytis, o didžiausia dalis (38 proc.) apklaustųjų mokėsi tik tam tikru laikotarpiu, jų mokymasis buvo atsitiktinis. Trečdalis apklaustųjų mokosi fragmentiškai, yra laikotarpių, kuomet nesimokė visai. Įprotis mokytis būdingesnis respondentams iki 50 metų (28 proc.), turintiesiems aukštąjį išsilavinimą (33 proc.), vadovams (33 proc.), specialistams (38 proc.). Nekvalifikuoti darbininkai ar bedarbiai nepertraukiamo, reguliaraus mokymosi patirties turi mažiausiai (atitinkamai 9 proc. ir 13 proc.) (priedas, 5 lentelė).

Apibendrinant mokymosi patirtį išryškėja tendencija, kad daugiau mokymosi patirties turi moterys, respondentai iki 50 metų, turintieji aukštąjį išsilavinimą, dirbantieji, ypač specialistai, viešojo sektoriaus darbuotojai, labiau finansiškai pasiturintys asmenys, miestų gyventojai. Mažiausiai mokosi apklausos dalyviai nuo 50 metų, neturintieji aukštojo išsilavinimo, dirbantieji žemesnės kvalifikacijos darbus, bedarbiai, mažiau pasiturintieji, turintys negalią, kaimo vietovių gyventojai.

2.2. Mokymosi patirties ir įgytų žinių vertinimas

Apklausos dalyviai, nurodę, kad mokėsi per paskutinius trejus metus, įvertino savo mokymosi patirtį (10 pav.).

10 pav. Paskutinių trejų metų mokymosi patirties vertinimas

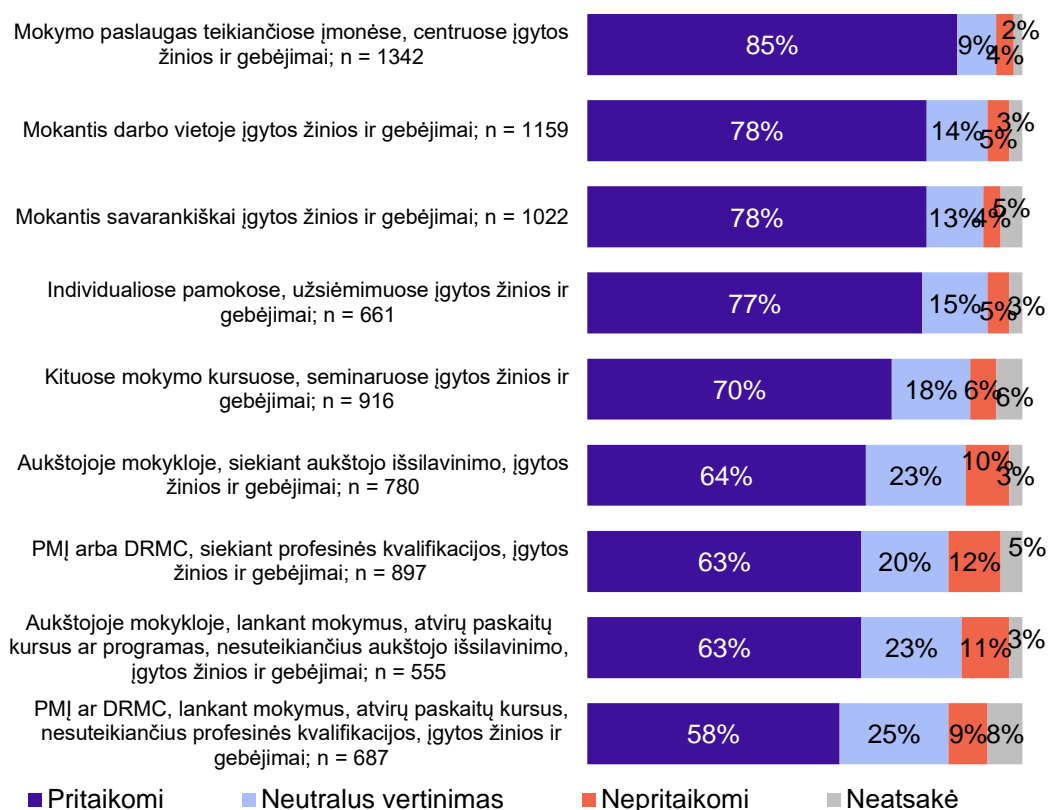

Skaičiuojama nuo įvertinusių mokymosi patirtį respondentų, n = 901.

Tyrimo duomenys leidžia teigti, kad dauguma respondentų savo mokymosi patirtimi yra patenkinti ir ją vertina teigiamai: trys ketvirtadaliai įvertinusių mokymosi patirtį apklaustųjų ją apibūdina kaip labai teigiamą arba teigiamą, tik 4 proc. – kaip neigiamą. Verta paminėti, kad vidutinio amžiaus (30–49 metų) respondentai mokymosi patirtį vertina geriau negu jaunesni (atitinkamai 81 proc. ir 71 proc.). Tai rodo teigiamą suaugusių švietimo dalyvių patirtį.

Kitas naudotas mokymosi patirties matavimo kriterijus – įgytų žinių, gebėjimų ir įgūdžių taikymas praktikoje. Respondentų buvo prašoma įvertinti, kiek mokantis įgytos žinios ir gebėjimai pritaikomi praktiškai, kiek juos taiko kasdieniame gyvenime (11 pav.). Atskirai buvo klausama apie apklaustųjų mokymosi formas. Vertinta pagal 5 balų skalę, kurioje 1 balas reiškė „visiškai nepritaikomi“, 5 balai – „labai pritaikomi“.

11 pav. Įgytų žinių ir gebėjimų taikymas

Skaičiuojama nuo nurodžiusių, kad turi mokymosi kiekviena iš mokymosi formų patirties.

Analizuojant, kiek mokantis įgytos žinios ir gebėjimai pritaikomi praktikoje, paaiškėjo, kad daugiau nei pusė besimokančiųjų apibūdina juos kaip pritaikomus ir tik apie dešimtadalis – kaip nepritaikomus. Apklausos dalyviai nurodo labiau pritaikantys neformaliojo švietimo būdu įgytus gebėjimus, žinias ir įgūdžius negu formaliojo.

Didžiausia dalis (85 proc.) asmenų, kurie mokėsi specializuotose mokymo paslaugas teikiančiose įmonėse, čia įgytas žinias įvardija kaip pritaikomas. Antroje vietoje pagal žinių ir gebėjimų pritaikomumą yra darbo vietoje ir savarankiškai mokantis įgytos žinios – jas praktiškai taikantys nurodo po 78 proc. besimokančiųjų. Panašiai pagal įgytų žinių praktinį pritaikymą vertinamos ir individualiuose mokymuose įgytos žinios – jas kaip pritaikomas nurodo 77 proc. besimokančiųjų.

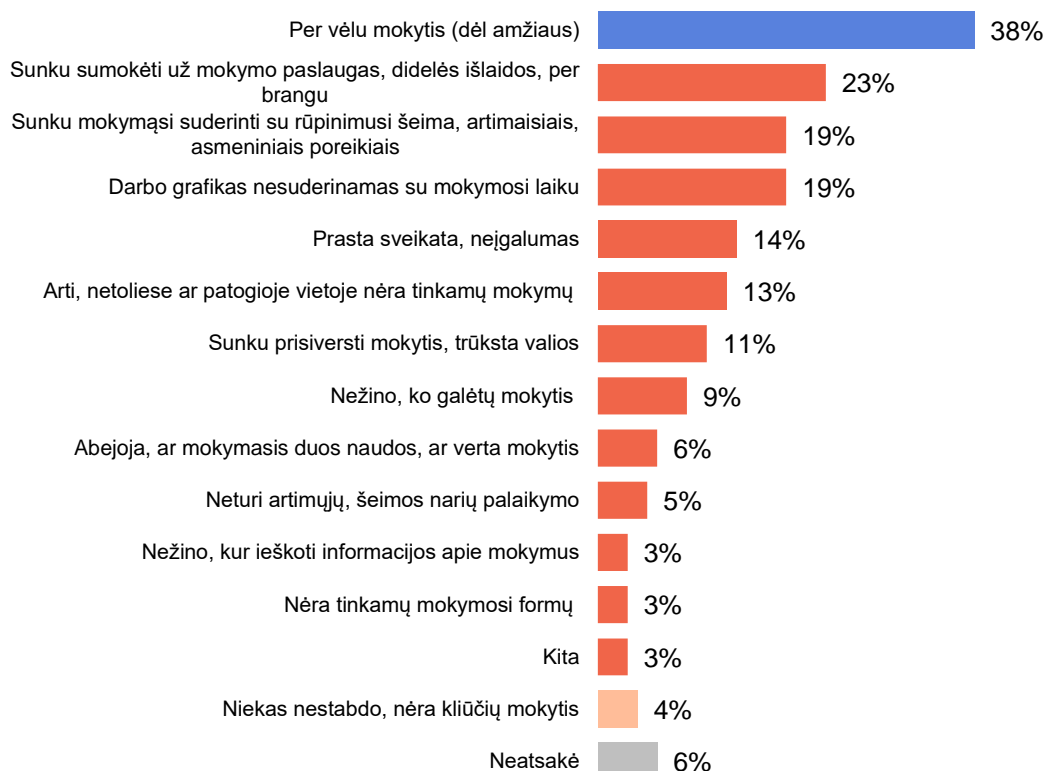
Mažiausia dalis respondentų kaip pritaikomas įvardija profesinio mokymo įstaigose ar darbo rinkos mokymo centruose lankant atvirų paskaitų kursus, nesuteikiančius pilnos profesinės kvalifikacijos, įgytas žinias ir gebėjimus. Šiek tiek didesnė dalis profesinio mokymo įstaigose ar darbo rinkos centruose siekusių įgyti profesinę kvalifikaciją asmenų įgytas žinias ir gebėjimus pritaikomumo aspektu vertina teigiamai.

Turintieji studijų aukštosiose mokyklose (AM) (tiek siekiant išsilavinimo, tiek lankant aukštojo išsilavinimo nesuteikiančius kursus, paskaitas) patirties, čia įgytas žinias ir gebėjimus vertina panašiai, kaip ir turintieji mokymosi PMĮ ar DRMC patirties: apie du trečdaliai asmenų, kurie mokėsi aukštosiose mokyklose, jose įgytas žinias pritaikomumo prasme vertina teigiamai, ketvirtadalis – neutraliai, kas dešimtas – neigiamai.

2.3. Mokymosi kliūtys ir barjerai

Siekiant identifikuoti mokymosi kliūtis, per paskutinius trejus metus nesimokiusių respondentų buvo klausiama, kokios kliūtys ir barjerai jiems trukdo pradėti mokytis, o turėjusiųjų mokymosi patirties paprašyta nurodyti, kokių sunkumų jiems kilo mokymosi metu. Nurodytos kliūtys vaizduojamos 12 pav. ir 14 pav.

12 pav. Kliūtys ir barjerai, trukdantys pradėti mokytis

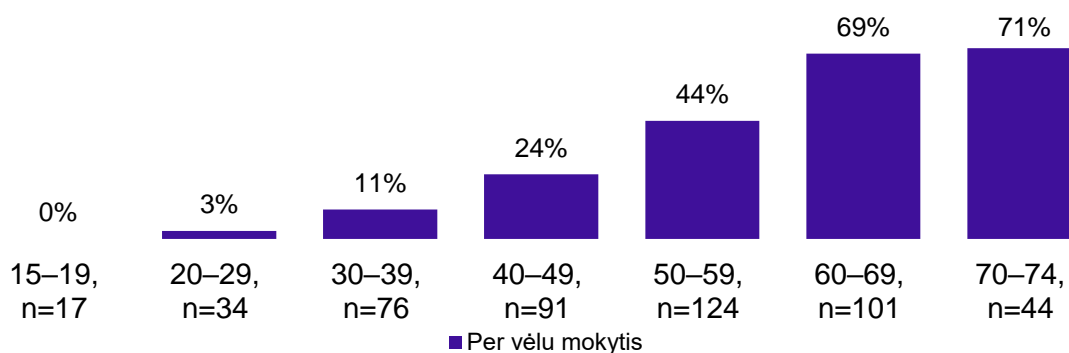
Skaičiuojama nuo nesimokančiųjų, atsakiusių į klausimą, n = 488.

Nesimokančius apklausos dalyvius nuo mokymosi dažniausiai sulaiko įsitikinimas, kad jiems per vėlu mokytis – šią kliūtį nurodo 38 proc. visų nesimokančiųjų. Šis suvokimas labai priklauso nuo amžiaus. 60 metų yra riba, nuo kurios amžius tampa svarbiu argumentu nesimokėti net septyniems iš dešimties šio amžiaus respondentų. 13 pav. vaizduojama, kaip pagal amžių keičiasi suvokimas, kad mokytis per vėlu dėl amžiaus.

Ketvirtadalis nesimokančiųjų nurodo esant finansinių kliūčių – sunku padengti mokymosi išlaidas, per brangu. Finansines kliūtis dažniau nurodo dirbantieji žemesnės kvalifikacijos reikalaujančius darbus (35 proc.). Šiai grupei aktualesnės ir mokymosi bei darbo laiko derinimo problemos.

Penktadalis apklaustųjų kaip kliūtį, trukdžiusią pradėti mokytis, nurodo asmeninius įsipareigojimus, dar tokia pat dalis – profesinius įsipareigojimus, kuriuos būtų sunku derinti su mokymosi (darbo grafikas nesuderinamas su mokymosi laiku). Mokymosi ir šeimai skiriamo laiko derinimas kur kas aktualesnis esantiems vaiko priežiūros atostogose apklausos dalyviams (71 proc. mano, kad būtų sunku derinti mokymąsi ir įsipareigojimus šeimai). Bendrai dominuoja situacinės kliūtys, kurios gali būti šalinamos ne tik ieškant konkrečių išorinių priemonių, galinčių sumažinti šių kliūčių įtaką sprendimui nesimokėti, bet ir didinant vidinę motyvaciją mokytis.

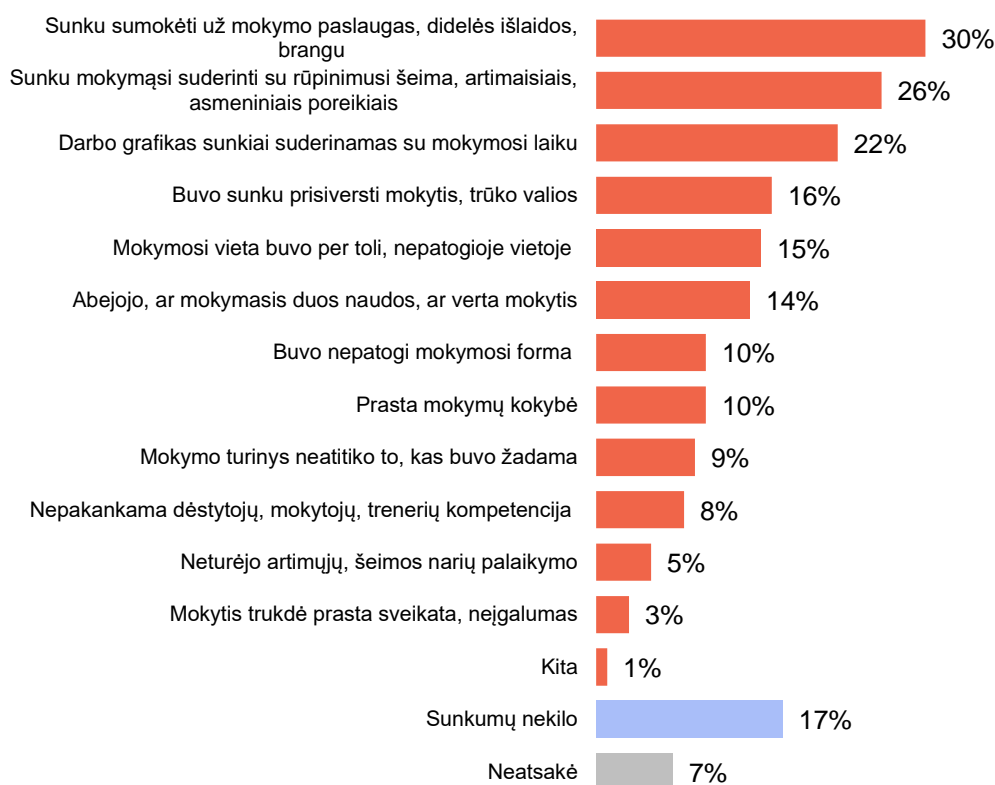
13 pav. Dalis apklaustųjų, kurie nesimoko dėl amžiaus (mano, kad per vėlu mokytis), skirtingose amžiaus grupėse

Skaičiuojama nuo amžiaus grupių.

Siekiant identifikuoti mokymosi metu kylančius sunkumus, turinčiųjų mokymosi per paskutinius trejus metus patirties buvo klausiama, kokių sunkumų jiems kilo mokymosi metu. Nurodyti sunkumai vaizduojami 14 pav.

14 pav. Mokymosi metu kylantys sunkumai

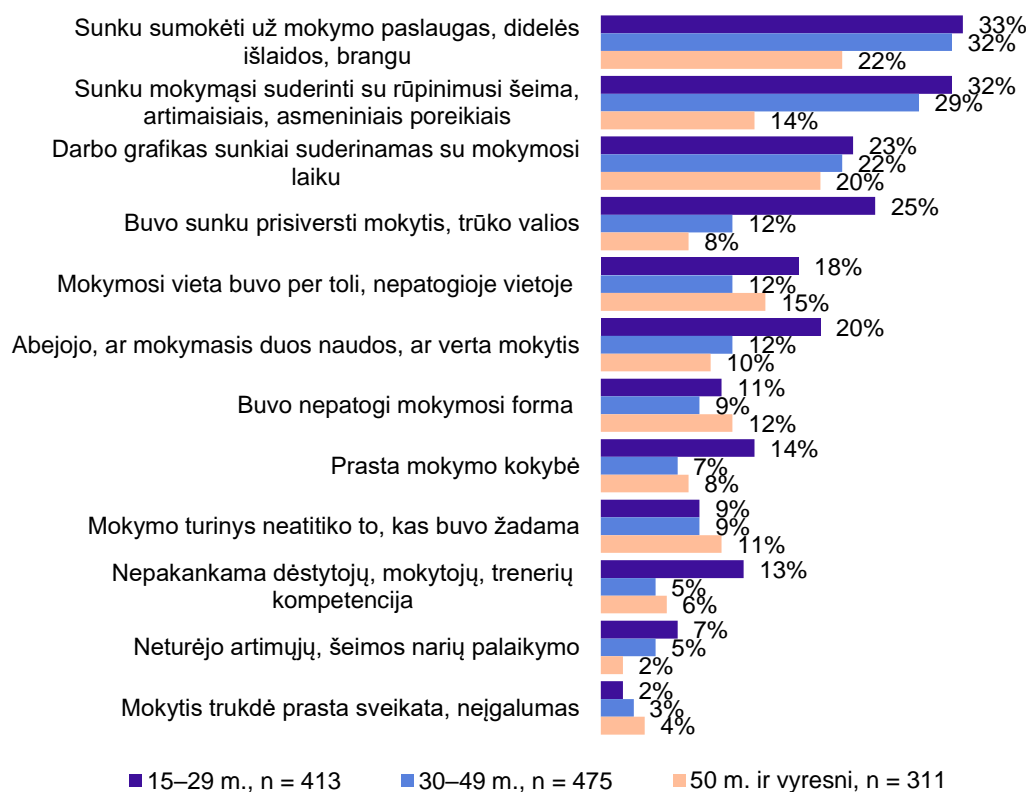
Skaičiuojama nuo turinčiųjų mokymosi per paskutinius trejus metus patirties, n = 1199.

Visgi daugumai ir mokymosi metu kyla tam tikrų sunkumų, tik 17 proc. teigia jų nepatyrę. Dažniausiai buvo minimi finansiniai sunkumai: sunku sumokėti už mokymo paslaugas, padengti kitas susijusias išlaidas. Antroje vietoje pagal paminėjimų dažnumą – mokymosi ir asmeninių įsipareigojimų derinimas. Su šiais sunkumais susiduria kas ketvirtas besimokantis asmuo, o mokymosi ir darbo laiko derinimas aktualus kas penktam besimokančiajam. Mažesnę dalį besimokančiųjų susidūrė su mokymo paslaugų kokybės ir turinio problemomis: nepakankama mokymo paslaugų kokybė (10 proc.), mokytojų ir dėstytojų kompetencija

(8 proc.), mokymų turinys neatitiko to, kas buvo skelbiama (9 proc.). Vis dėlto svarbu pažymėti, kad šis tyrimas neapima gilesnės mokymo paslaugų kokybės analizės ir duomenų, leidžiančių vertinti mokymo paslaugų kokybę, nepakanka.

Mokymosi metu kylantys sunkumai skiriasi priklausomai nuo besimokančiųjų amžiaus (15 pav.).

15 pav. Mokymosi metu kylantys sunkumai pagal amžių

Skaičiuojama nuo amžiaus grupių.

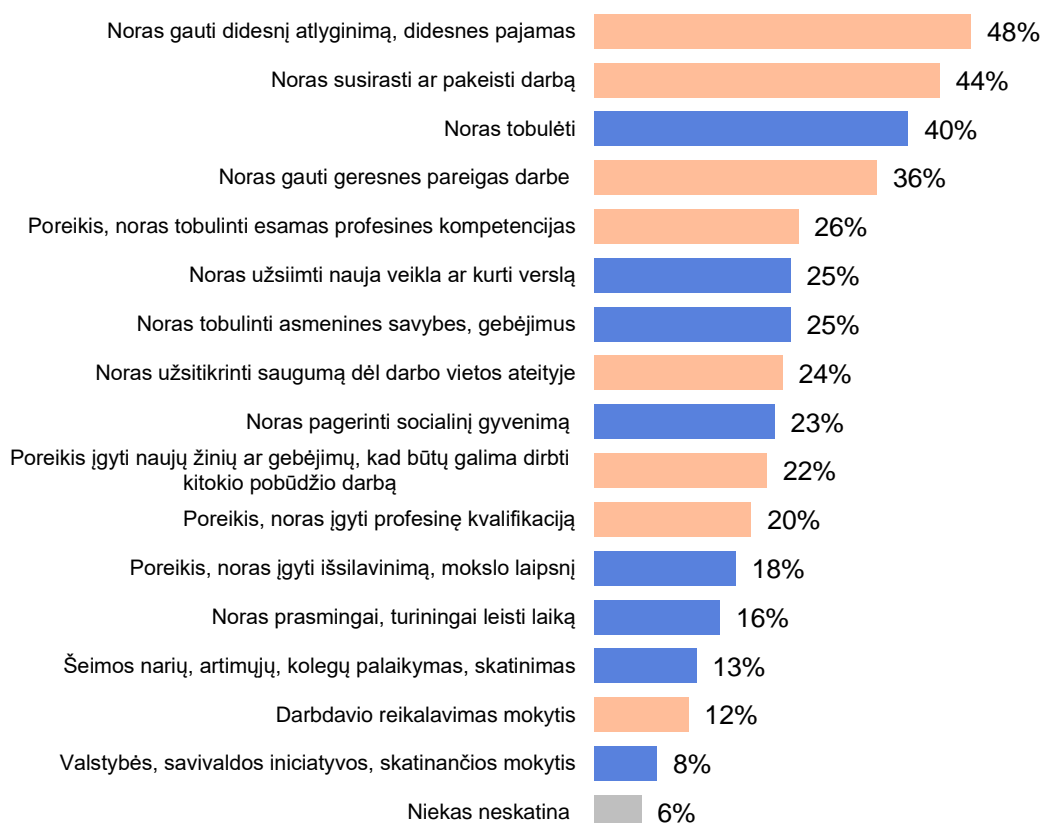
Lyginant, kokių sunkumų mokymosi metu kyla skirtingo amžiaus respondentams, paaiškėjo, kad besimokantieji, kurių amžius iki 50 metų, dažniau negu vyresniems sunku padengti mokymosi išlaidas, derinti mokymąsi su asmeniniais įsipareigojimais. Respondentai iki 30 metų dažniau akcentuoja valios trūkumą, jiems sunkiau prisiversti mokytis negu vyresniems besimokantiejiems. Jauniausiems apklausos dalyviams dažniau kilo abejonų dėl mokymosi naudos, ar verta mokytis. Jaunesni (iki 30 m.) besimokantieji dažniau teigė susidūrę su netenkinančia mokymo kokybe ir prastesne dėstytojų kompetencija.

Analizuojant, kokius mokymosi metu patirtus sunkumus labiau išskiria kitos besimokančiųjų grupės, paaiškėjo, kad dažniausiai nurodomi sunkumai yra aktualesni moterims negu vyrams: joms buvo sunkiau padengti mokymosi išlaidas (34 proc.), derinti mokymąsi ir asmeninius (30 proc.) bei profesinius įsipareigojimus (25 proc.). Besimokantieji, kurie turi aukštąjį išsilavinimą, dažniau išskiria mokymo kokybės ir mokytojų kompetencijos problemas, nors susidūrusių su šiomis problemomis dalis santykinai nėra didelė – apie 11–13 proc. (priedas, 9 lentelė).

2.4. Mokymosi nauda besimokiusių ir nesimokiusių požiūriu

Be mokymosi kliūčių, buvo siekiama ir nustatyti, kas labiausiai skatina mokytis nesimokančiuosius ir kokią mokymosi naudą gauna besimokantieji. Per paskutinius trejus metus nesimokiusių asmenų buvo klausiama, kokios aplinkybės juos paskatintų mokytis, ieškoti mokymosi galimybių (16 pav.).

16 pav. Aplinkybės, skatinančios mokytis

Skaičiuojama nuo nesimokiusių per paskutinius trejus metus asmenų, atsakiusių į klausimą, n = 488.

Paveiksle rausva spalva pažymėtos profesinės aplinkybės, mėlyna – asmeninės.

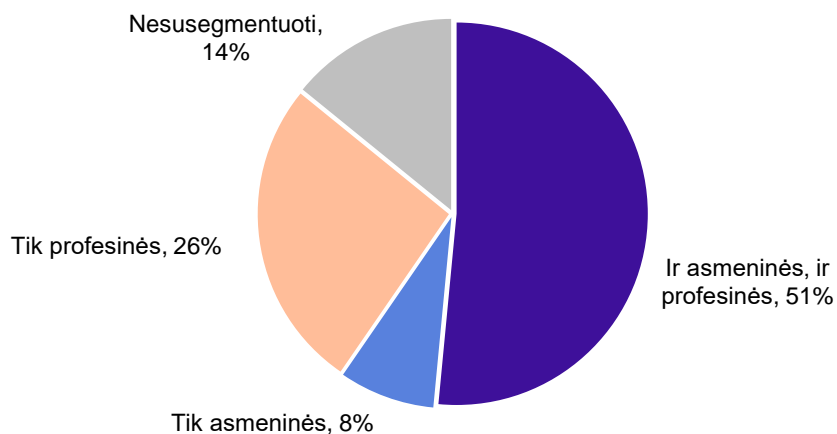
Noras gauti didesnį atlyginimą, noras susirasti ar pakeisti darbą, noras gauti geresnes pareigas yra dažniausiai nurodomos aplinkybės, skatinančios ieškoti mokymosi galimybių. Visos šios aplinkybės labiau susijusios su profesiniu tobulėjimu. Tarp dažniausiai minimų mokytis skatinančių aplinkybių viena yra universali – noras tobulėti apskritai. Minėtos aplinkybės galėtų paskatinti daugiau pasidomėti mokymosi galimybėmis 36–48 proc. nesimokančiųjų.

Mažiau motyvuoja mokytis išoriniai veiksniai, kylantys ne iš vidinės motyvacijos – šeimos, artimųjų, kolegų palaikymas, darbdavio reikalavimas ar valstybės, savivaldos iniciatyvos, skatinančios mokytis. Siekiant paskatinti nesimokančiųjų įsitraukimą į mokymosi veiklas turėtų būti skatinamas darbdavių aktyvumas ir stiprinamas valstybės ir savivaldos institucijų vaidmuo.

Siekiant apibendrinti, kokios aplinkybės (asmeninės ar profesinės) labiau skatina svarstyti mokymosi galimybes, apklaustųjų pasirinktos mokytis skatinančios aplinkybės pagal prasmę buvo priskirtos stambesnėms kategorijoms. 17 pav. vaizduojama, kokia dalis per paskutinius

trejus metus nesimokiusių respondentų nurodo profesines ir asmenines aplinkybes, kurios visgi paskatintų juos pradėti mokytis.

17 pav. Asmeninių ir profesinių aplinkybių svarbos vertinimas sprendžiant dėl mokymosi poreikio

Skačiuojama nuo nesimokiusių per paskutinius trejus metus asmenų, atsakiusių į klausimą, n = 488.

Neturintiems mokymosi per paskutinius trejus metus patirties respondentams profesinės, su darbu susijusios aplinkybės dažniau svarbios skatinant ieškoti mokymosi galimybių – profesines aplinkybes pažymi 77 proc. šių respondentų (pusė jų nurodo tik profesines). Tik asmenines aplinkybes (pvz., noras tobulėti, noras užsiimti nauja veikla, noras tobulinti asmenines savybes ir kt.) nurodė vos 8 proc. nesimokančiųjų.

Analizuojant, kokioms socialinėms grupėms svarbesnės asmeninės ar profesinės aplinkybės, paaiškėjo, kad moterys dažniau negu vyrai mini ir profesines, ir asmenines aplinkybes (58 proc.), o vyrai dažniau nei moterys akcentuoja tik profesines aplinkybes (31 proc.). Aukštąjį išsilavinimą turintys respondentai taip pat dažniau nurodo ir asmenines, ir profesines aplinkybes. Analizuojant pagal užsiėmimą nustatyta, kad dažniau tik profesines aplinkybes nurodo kvalifikuoti darbininkai (39 proc.) ir moksleiviai, studentai (47 proc.). Mokyti skatinančių aplinkybių suvokimas pagal amžių statistiškai reikšmingai nesiskiria (priedas, 11 lentelė).

Kokią mokymosi naudą akcentuoja ir kokius teigiamus pokyčius asmeninėje ir profesinėje srityse pajuto besimokantieji, vaizduojama 18 pav. Analizuojama bendra mokymosi per paskutinius trejus metus nauda, neatsižvelgiant į mokymosi formą.

18 pav. Mokymosi nauda (teigiami pokyčiai)

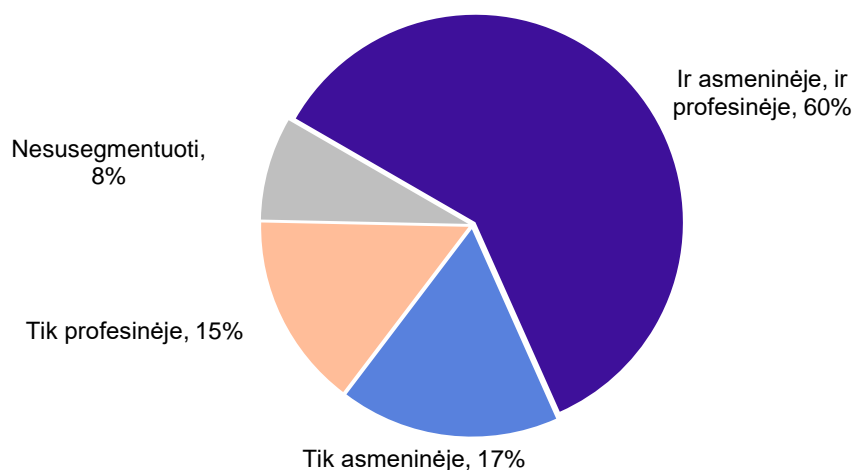
Skaičiuojama nuo turinčiųjų mokymosi per paskutinius trejus metus patirties, n = 1199.

Paveiksle **rausva** spalva išskirti teigiami pokyčiai profesinėje srityje, **mėlyna** – asmeninėje.

Analizuojant besimokančiųjų nurodomą mokymosi naudą pažymėtina, kad dažniau nurodomas teigiamas poveikis asmeninei gerovei: patobulino asmenines savybes, gebėjimus, prasmingai, turiningai praleido laiką, pagerino socialinį gyvenimą ar patenkino norą tobulėti. Profesinių kompetencijų pagerinimas ar naujų įgijimas taip pat yra tarp dažniausiai minimų teigiamų mokymosi pokyčių, kuriuos pajuto 45 proc. visų besimokiusių per paskutinius trejus metus respondentų. Apibendrinant mokymosi naudą, tiesiogiai su profesine veikla susiję teigiami pokyčiai (gauna didesnę atlyginimą, jaučiasi saugesni dėl darbo vietos, pakeitė kvalifikaciją ir gali dirbti kitokio pobūdžio darbą, darbe sukuria didesnę vertę, padaro daugiau, susirado naują darbą, padarė karjerą, eina geresnes pareigas) akcentuojami rečiau negu pokyčiai, susiję su asmenine nauda. Tik 4 proc. besimokiusių asmenų teigia dėl mokymosi nepajutę jokių teigiamų pokyčių.

Siekiant apibendrinti, kokioje srityje (asmeninėje ar profesinėje) pirmiausia pajuntama mokymosi nauda, apklaustųjų pažymėti atsakymai pagal prasmę buvo priskirti stambesnėms kategorijoms. 19 pav. vaizduojama, kokia dalis apklaustųjų, kurie mokėsi per paskutinius trejus metus, nurodo profesinius ir asmeninius teigiamus pokyčius, įvykusius dėl mokymosi.

19 pav. Pajutusiųjų teigiamą mokymosi naudą asmeninėje ir profesinėje srityse pasiskirstymas

Skaičiuojama nuo turinčiųjų mokymosi per paskutinius trejus metus patirties, n = 1199.

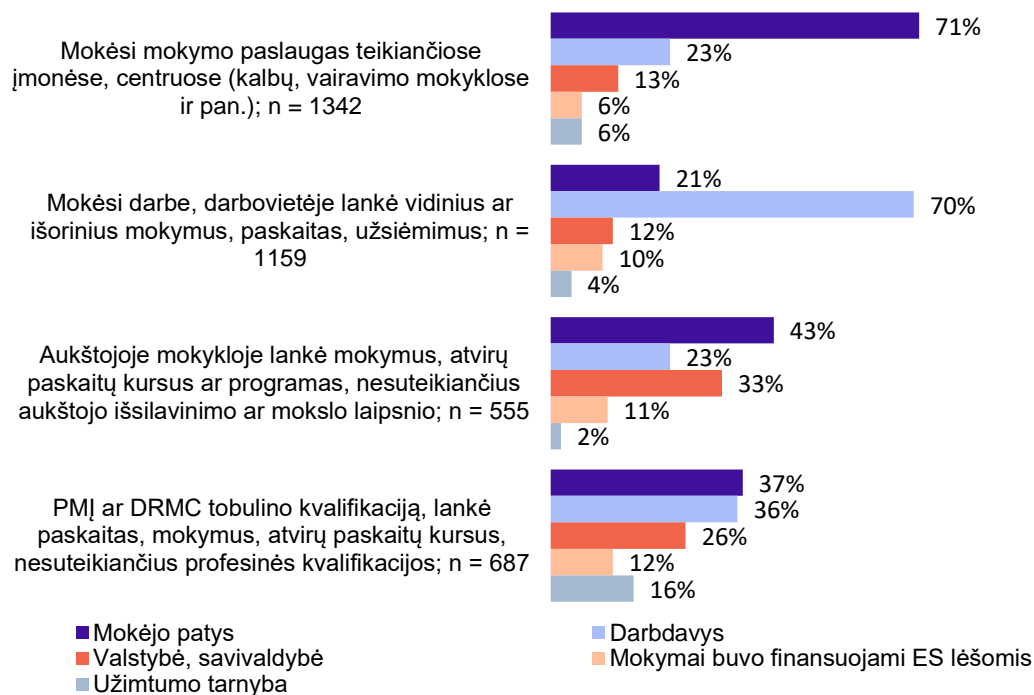
Panaši dalis, tai yra apie du trečdaliai besimokiusių respondentų, nurodo po mokymosi pajutę teigiamų pokyčių tiek asmeninėje, tiek profesinėje srityje. Teigiamų pokyčių tik profesinėje srityje dažniau teigė pajutę vyrai (22 proc.), 30–49 metų respondentai (19 proc.), kvalifikuoti darbininkai (29 proc.). Tik asmeninių pokyčių dažniau teigė pajutę respondentai iki 30 metų (24 proc.), moterys (19 proc.), esantys pensijoje (38 proc.), moksleiviai, studentai (31 proc.) (priedas, 13 lentelė).

Lyginant, ką nesimokantieji nurodo kaip aplinkybes, skatinančias mokytis, ir apie kokią gautą naudą ir teigiamus pokyčius kalba turintieji mokymosi patirties, pastebimas atotrūkis tarp lūkesčių ir tikrovės: besimokantieji dažniausiai nurodo pajutę pokyčių asmeninėje srityje, patyrę asmeninį tobulėjimą, gerai praleidę laiką, pažymi bendravimo aspektus, rečiau – teigiamus pokyčius profesinėje srityje, ypač kalbant apie geresnę karjerą ar atlyginimo padidėjimą. Nesimokantieji pirmiausia akcentuoja su profesija susijusius lūkesčius. Jų profesiniai ir finansiniai lūkesčiai yra aiškesni – didesnis atlyginimas, naujas darbas, karjera.

2.5. Mokymosi finansavimo šaltiniai

Siekiant nustatyti, kokiomis lėšomis paprastai dengiamos mokymosi išlaidos, apklausos dalyvių, kurie turi mokymosi patirties, buvo prašoma nurodyti finansavimo šaltinius.

20 pav. Finansavimo šaltiniai pagal mokymosi formą

Skaičiuojama nuo besimokančiųjų skaičiaus.

Mokymasis specializuotose mokymo paslaugas teikiančiose įmonėse dažniausiai finansuojamas asmeninėmis lėšomis (71 proc.). Darbdaviai tokius mokymus finansavo 23 proc. besimokančiųjų.

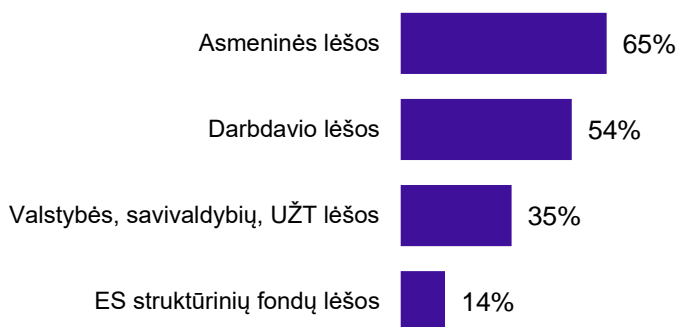
Aukštojo išsilavinimo ar mokslo laipsnio nesuteikiančios studijos aukštojoje mokykloje dažniausiai buvo finansuojamos asmeninėmis (43 proc.) ar valstybės, savivaldybių lėšomis (33 proc.). 23 proc. besimokančiųjų aukštojoje mokykloje nesiekiant aukštojo išsilavinimo už studijas visiškai ar dalinai mokėjo darbdavys.

Kvalifikacijos tobulinimas profesinio mokymo įstaigoje ar darbo rinkos mokymo centre dažniausiai buvo finansuojamas asmeninėmis (37 proc.) arba darbdavio lėšomis (36 proc.), 16 proc. mokymąsi finansavo Užimtumo tarnyba, 12 proc. teigia pasinaudoję ES fondų lėšomis.

Darbdaviai mokymosi darbe (vidiniai ar išoriniai mokymai, paskaitos) išlaidas visiškai arba iš dalies padengė 70 proc. besimokančiųjų, 21 proc. už tokius mokymus teigia mokėję ir asmeninėmis lėšomis.

21 pav. vaizduojama, kokia dalis apklaustųjų gavo vienokį ar kitokį finansavimą mokymosi išlaidoms padengti. Analizuotas finansavimas tų, kurie profesinio mokymo įstaigose (PMĮ) ar darbo rinkos mokymo centruose (DRMC) tobulino kvalifikaciją, lankė paskaitas, mokymus, atvirų paskaitų kursus, nesuteikiančius pilnos profesinės kvalifikacijos; aukštojoje mokykloje lankė mokymus, atvirų paskaitų kursus ar programas, nesuteikiančius aukštojo išsilavinimo ar mokslo laipsnio; mokėsi mokymo paslaugas teikiančiose įmonėse, centruose (kalbų, vairavimo mokyklose ir pan.); mokėsi darbe, darbovietėje lankė vidinius ar išorinius mokymus, paskaitas, užsiėmimus.

21 pav. Mokymosi finansavimo šaltiniai

Skaičiuojama nuo turinčiųjų mokymosi patirties, n = 1700.

Du iš trijų apklaustųjų už analizuojamas mokymo paslaugas yra mokėję savo lėšomis. Pusei besimokančiųjų mokymosi išlaidas visiškai ar dalinai padengė darbdavys, o trečdaliui mokymas buvo finansuojamas valstybės, savivaldybės ar Užimtumo tarnybos lėšomis. ES struktūrinių fondų finansavimu teigia pasinaudoję 14 proc. besimokančiųjų.

Asmeninėmis lėšomis už mokymosi paslaugas dažniau teigia mokėję respondentai iki 30 metų (76 proc.), moterys (69 proc.), turintieji aukštąjį išsilavinimą (73 proc.), moksleiviai, studentai (78 proc.), savarankiškos veiklos vykdytojai (77 proc.), samdomi specialistai (70 proc.), vadovai (77 proc.), didmiesčių gyventojai (70 proc.), labiau pasiturintys asmenys (73 proc.).

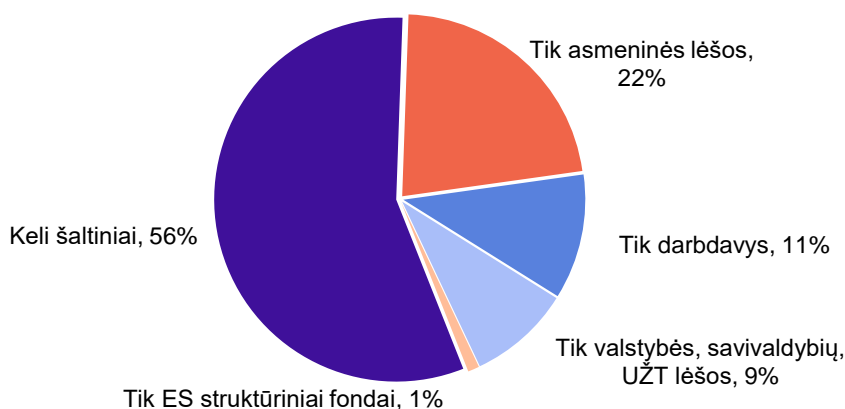
Darbdavio finansavimą mokymuisi dažniau yra gavę 30–49 metų apklausos dalyviai (58 proc.), turintieji aukštąjį išsilavinimą (65 proc.), specialistai (72 proc.), asmenys, dirbantys vidutinėse (50–250 darbuotojų) (66 proc.) ir labai didelėse (virš 250 darbuotojų) įmonėse (77 proc.). Analizuojant pagal įmonės veiklos sritį nustatyta, kad dažniau darbdaviai finansavo mokymąsi tų apklausos dalyvių, kurie dirba gamybos (72 proc.), finansų, draudimo veiklos įmonėse (83 proc.).

Valstybės, savivaldybių ar UŽT lėšomis dažniau teigia mokėsi vyresni nei 50 metų apklausos dalyviai (42 proc.), esantys pensijoje ar nedirbantieji dėl negalios (54 proc.), mažiau pasiturintys asmenys (39 proc.). Valstybės, savivaldybių ar UŽT finansavimą mokymuisi taip pat dažniau yra gavę nelinkę mokytis apklaustieji (39 proc.) ir neturintieji mokymosi per paskutinius trejus metus patirties (43 proc.).

ES struktūrinių fondų finansavimu mokymuisi dažniau nurodo pasinaudoję respondentai, kurie yra įgiję aukštąjį išsilavinimą (21 proc.), valstybės tarnautojai, pareigūnai (31 proc.), samdomi specialistai (21 proc.). Analizuojant pagal įmonių ekonominės veiklos sritį, dažniau mokymosi finansavimą ES lėšomis nurodė gavę asmenys, dirbantys viešojo valdymo ir gynybos, švietimo, žmonių sveikatos priežiūros, socialinio darbo (28 proc.), taip pat informacijos ir ryšių srityse (29 proc.) (priedas, 14 lentelė).

22 pav. vaizduojama besimokančiųjų bent viena iš pirmiau analizuotų formų sudėtis pagal finansavimo tipą.

22 pav. Mokymosi finansavimo šaltinių pasiskirstymas

Skaičiuojama nuo turinčiųjų mokymosi patirties, n = 1700.

Dauguma besimokančiųjų (56 proc.) mokymosi išlaidas yra dengę iš kelių finansavimo šaltinių. Tik asmeninėmis lėšomis mokėsi penktadalis, tik darbdavio – dešimtadalis besimokančiųjų, valstybės, savivaldybių ar UŽT lėšomis – beveik kas dešimtas, o vien ES struktūrinių fondų lėšomis – 1 proc.

Analizuojant, kokie respondentai dažniau už mokymąsi mokėjo tik asmeninėmis lėšomis, paaiškėjo, kad jų daugiau tarp nekvalifikuotų darbininkų (31 proc.) ir savarankiškos veiklos vykdytojų (31 proc.), taip pat – dirbančiųjų labai mažose (iki 10 darbuotojų) įmonėse (29 proc.).

Tik darbdavio lėšomis finansavimą mokymuisi dažniau yra gavę kvalifikuoti darbininkai (17 proc.), didžiųjų įmonių darbuotojai (19 proc.), dirbantys įmonėse, kurių ekonominės veiklos sritis priskiriama prie kitų paslaugų (17 proc.). Nelinkusių mokytis, sunkiai pasiekiamų apklaustųjų segmentas taip pat dažniau buvo finansuojamas darbdavio lėšomis (15 proc.) ir tai iš dalies atspindi jų vidinės motyvacijos mokytis stoką: mokomasi tais atvejais, kuomet reikalauja darbdavys, kai tai neišvengiama dėl darbo pobūdžio. Palyginti su atvirų mokymuisi asmenų segmentu, sunkiai pasiekiami respondentai taip pat dažniau teigia gavę tik valstybės, savivaldybių ar UŽT finansavimą.

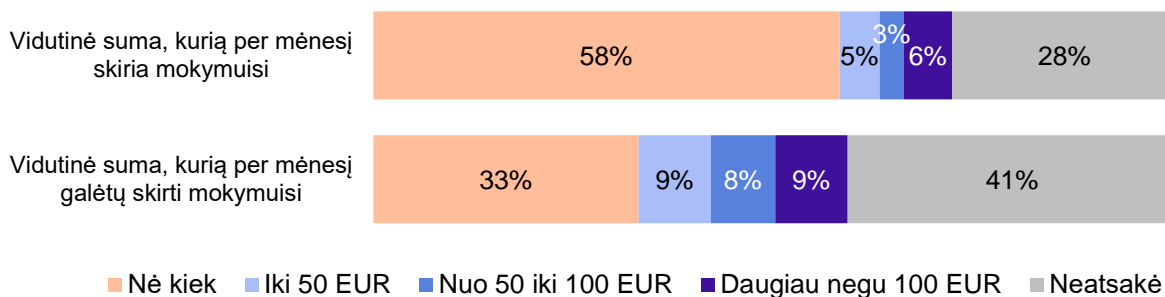
Tik valstybės, savivaldybių ar UŽT finansavimą mokymuisi dažniau yra gavę nekvalifikuoti darbininkai (16 proc.), bedarbiai (17 proc.), esantys pensijoje arba nedirbantieji dėl negalios (18 proc.), kaimo vietovių gyventojai (13 proc.), labiausiai nepasiturintys finansiškai asmenys (14 proc.).

Kelis mokymosi finansavimo šaltinius dažniau nurodo aktyvioji besimokančiųjų grupė – moterys (59 proc.), turintieji aukštąjį išsilavinimą (66 proc.), vadovai (64 proc.), specialistai (67 proc.), didmiesčių gyventojai (59 proc.), atviri mokymuisi asmenys (61 proc.), turintieji mokymosi per paskutinius trejus metus patirties (61 proc.), dirbantieji didelėse įmonėse (63 proc.), taip pat įmonėse, kurių pagrindinė ekonominės veiklos sritis yra finansai ar draudimo veikla (79 proc.).

2.6. Laiko ir finansinės investicijos į mokymąsi

Apklausoje dalyvių buvo prašoma įvertinti, kokią sumą per mėnesį paprastai skiria mokymuisi ir kokią sumą galėtų skirti. Taip pat respondentai vertino mokymuisi skiriamą laiką – kiek vidutiniškai per savaitę laiko skiria mokymuisi ir kiek galėtų skirti (23 pav. ir 24 pav.). Ši informacija netiesiogiai atspindi mokymosi svarbos suvokimą laiko ir finansų aspektais.

23 pav. Vidutinės per mėnesį mokymuisi skiriamos lėšos

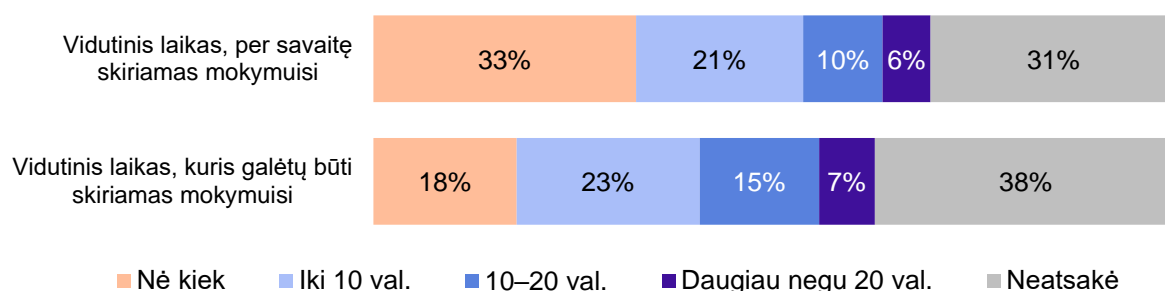

Skaičiuojama nuo visų apklaustųjų, n = 2050.

Tiek finansines, tiek laiko investicijas į mokymąsi respondentams įvertinti buvo gana sudėtinga, didelė jų dalis negalėjo nurodyti konkrečių mokymuisi skiriamų sumų. Vis dėlto daugiau negu pusė tyrimo dalyvių teigia šiuo metu neinvestuojantys į mokymąsi, o tai rodo, kad mokymasis kol kas nėra prioritetas. Tai patvirtina ir santykinai nedidelės sumos, skiriamos mokymuisi. Iš tų, kurie turi mokymosi patirties per paskutinius trejus metus, 45 proc. skiria – 21 proc.

Trečdalis apklaustųjų į mokymąsi investuoti nenusiteikę, ketvirtadalis galėtų skirti tam tikrą sumą. Investuoti į mokymąsi labiau pasiryžę atviri mokymuisi respondentai (36 proc.), turintieji mokymosi patirties (35 proc.) (priedas, 16 lentelė).

24 pav. Per savaitę mokymuisi skiriamas laikas (vidutinis valandų skaičius)

Skaičiuojama nuo visų apklaustųjų, n = 2050.

Laiko mokymuisi ir asmeniniam tobulėjimui skiria 36 proc. visų apklaustųjų. Iki 10 val. per savaitę mokosi kas penktas apklausoje dalyvis.

45 proc. visų apklaustųjų teigia, kad galėtų skirti laiko mokymuisi ir tobulėjimui, o gerokai mažesnę dalį (18 proc.) laiko tam skirti nelinkę. Kaip ir finansų, taip ir laiko labiau būtų pasirėngusi investuoti į mokymąsi didesnę dalį atvirų mokymuisi apklaustųjų (47 proc.) arba turinčiųjų mokymosi patirties (48 proc.) (priedas, 17 lentelė).

Apibendrinimas

58 proc. visų apklaustųjų turi mokymosi per paskutinius trejus metus patirties. Kas penktas apklausos dalyvis turi įprotį mokytis, tai yra mokosi reguliariai. Gerokai didesnė dalis apklaustųjų mokosi fragmentiškai, stokoja mokymosi tęstinumo.

Mokymosi patirtis reikšmingai skiriasi priklausomai nuo amžiaus: besimokančių jauniausių apklausos dalyvių mokosi šešis kartus daugiau negu vyriausių (atitinkamai 86 proc. ir 13 proc.). Paskutinių trejų metų mokymosi patirtis skiriasi ir pagal kitas apklaustųjų charakteristikas: daugiau mokymosi patirties turi moterys, įgijusieji aukštąjį išsilavinimą, gerai vertinantys savo finansinę padėtį asmenys, miesto gyventojai. Darbdaviai labiau linkę skatinti mokytis aukštesnės kvalifikacijos darbuotojus: dažniau mokymosi patirties turi vadovai, samdomi specialistai, valstybės tarnautojai, pareigūnai. Kvalifikuoti ir nekvalifikuoti darbininkai, bedarbiai, esantys pensijoje ar nedirbantieji dėl negalios mokosi kur kas rečiau. Mokymosi patirtis skiriasi ir pagal darbdavio charakteristikas: didesnė dalis besimokančiųjų dirba viešajame sektoriuje nei privačiajame, bet privačiajame sektoriuje daugiau mokymosi patirties turi dirbantieji užsienio kapitalo įmonėse, o ne vietinio. Didelėse įmonėse besimokančiųjų dalis didesnė negu labai mažose. Analizuojant pagal įmonių veiklos sritį pažymėtina, kad dažniau mokosi asmenys, dirbantys įmonėse, kurių pagrindinė veikla yra informacija ir ryšiai, finansinė ir draudimo veikla, profesinė, mokslinė ir techninė veikla, administracinė ir aptarnavimo veikla, viešasis valdymas ir gynyba, švietimas, žmonių sveikatos priežiūra, socialinis darbas. Mažiausiai mokosi dirbantieji žemės ūkio ar paslaugų įmonėse.

Analizuojamu paskutinių trejų metų laikotarpiu labiausiai paplitusi mokymosi forma yra **savarankiškas mokymasis (36 proc. visų apklaustųjų), antroje vietoje – mokymasis darbe (33 proc. visų apklaustųjų ir 45 proc. dirbančiųjų), trečioje – įvairių paskaitų, kursų, seminarų lankymas (27 proc.)**. Daugiau mokymosi darbe patirties turi vadovai, specialistai, viešojo sektoriaus ir vidutinių ir didelių įmonių darbuotojai. Analizuojant pagal ekonominės veiklos sritis nustatyta, kad daugiau mokymosi patirties turi finansų ir draudimo srityje dirbantys apklaustieji, taip pat dirbantieji profesine, moksline ir technine, administracine ir aptarnavimo veikla užsiimančiose įmonėse, viešojo valdymo ir gynybos, švietimo, žmonių sveikatos priežiūros, socialinio darbo srityse. Reikšmingai mažesnė dalis apklaustųjų, turinčių mokymosi darbe patirties, dirba didmenine ir mažmenine prekyba, transportu ir saugojimu, apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikla užsiimančiose įmonėse, taip pat žemės ūkio ir miškininkystės bei kitas paslaugas teikiančiose įmonėse.

Dauguma apklaustųjų savo mokymosi **patirtį vertina teigiamai, o mokantis įgytas žinias ir patirtį laiko praktiškai pritaikomomis**. Labiau pritaikomomis laikomos neformaliojo švietimo būdu įgytos žinios ir patirtis negu formaliojo. Aukštosiose mokyklose ir profesinio mokymo įstaigose įgytos žinios ir patirtis pritaikomumo aspektu vertinamos panašiai.

Pradėti mokytis nesimokančiuosius labiausiai stabdo psichologinis barjeras – **įsitikinimas, kad mokytis per vėlu**. Šią kliūtį nurodo 38 proc. nesimokančiųjų, o 60 metų ir vyresnių respondentų grupėje taip manančiųjų yra 70 proc. Beje, pažymėtina, kad besimokantieji dėl amžiaus kilusių sunkumų nemini. Kiek mažesnė dalis nesimokančiųjų nurodo finansines kliūtis, trukdančias mokytis, ir asmeninius bei profesinius įsipareigojimus.

Besimokančiųjų akcentuojamos mokymosi metu kilusios problemos didžiąja dalimi sutampa su nesimokančiųjų išskiriamomis nesimokymo kliūtimis: tai **finansiniai sunkumai ir mokymuisi reikalingo laiko ir įsipareigojimų šeimai ir darbdaviui nesuderinamumas**.

Kalbant apie mokymosi naudą, neturinčiuosius mokymosi patirties mokytis labiausiai paskatintų **geresnės profesinės perspektyvos**. Didesnis atlyginimas, naujas darbas ar geresnės pareigos yra pagrindiniai mokymosi lūkesčiai. Taip pat galėtų būti geriau išnaudojamas darbdavių ir valstybės ar savivaldos institucijų potencialas skatinant nesimokančiųjų įsitraukimą į mokymosi veiklas, nes kol kas nesimokantieji juos, kaip galinčius paskatinti mokytis, įvardina retai. Turintys mokymosi patirties apklausos dalyviai, kalbėdami apie mokymosi naudą, dažniausiai nurodo teigiamus pokyčius asmeninei gerovei ir bendrai savijautai: dėl mokymosi patobulino asmenines savybes, gebėjimus, prasmingai, turiningai

praleido laiką, pagerino socialinį gyvenimą ar patenkino norą tobulėti. Taip pat beveik kas antras iš jų pabrėžia profesinių kompetencijų pagerinimą ar naujų gebėjimų įgijimą, tačiau tai neatspindi apčiuopiamos naudos (apčiuopiamos naudos profesinėje srityje didžiaja dalimi tikisi nesimokantieji). Lyginant, ką nesimokantieji nurodo kaip aplinkybes, skatinančias mokytis, ir tai, apie kokią gautą naudą ir teigiamus pokyčius kalba turintieji mokymosi patirties, pastebimas **atotrūkis tarp lūkesčių ir tikrovės**: besimokantieji dažniausiai nurodo pokyčius asmeninėje srityje, asmeninį tobulėjimą, gerą laiką, bendravimo aspektus, rečiau – teigiamus pokyčius profesinėje srityje, ypač kalbant apie teigiamus karjeros pokyčius ar atlyginimo padidėjimą. Nesimokantieji pirmiausia akcentuoja su profesija susijusius lūkesčius, turi aiškesnius profesinius ir finansinius lūkesčius – didesnis atlyginimas, naujas arba geresnis darbas, karjera.

Labiausiai paplitę mokymosi finansavimo šaltiniai – asmeninės ir darbdavio lėšos.

Pažymėtina, kad mokymosi išlaidas tik asmeninėmis lėšomis (t. y. nenurodė jokių kitų mokymosi finansavimo šaltinių) dažniau teigia padengę nekvalifikuoti darbininkai ir asmenys, dirbantys labai mažose įmonėse (iki 10 darbuotojų). Tik darbdavio lėšomis (nenurodydami jokių kitų mokymosi išlaidų finansavimo šaltinių) dažniau teigia mokęsi kvalifikuoti darbininkai, didžiųjų įmonių darbuotojai, taip pat dirbantieji paslaugų (išskyrus teikiančias apgyvendinimo ir maitinimo paslaugas) įmonėse. Sunkiai pasiekiamų, nelinkusių mokytis asmenų segmentas taip pat dažniau finansuojamas tik darbdavių, bet šiuo atveju, labiausiai tikėtina, buvo mokomasi pagrindinių darbui reikalingų funkcijų ir mokymosi būtinybė kilo ne iš vidinių paskatų.

Iš valstybės, savivaldybių ar UŽT mokymosi finansavimą gavo trečdalis besimokančiųjų. Dažniau šiomis lėšomis pasinaudojo vyresni negu 50 metų besimokantieji, esantys pensijoje ar nedirbantieji dėl negalios, mažiau pasiturintys asmenys, taip pat nelinkę mokytis ir neturintys mokymosi per paskutinius trejus metus patirties asmenys.

ES struktūrinių fondų lėšų mokymosi paslaugoms pasiekiamumas, palyginti su kitais šaltiniais, mažiausias. Dažniau ES struktūrinių fondų finansavimą teigia gavę specialistai, valstybės tarnautojai.

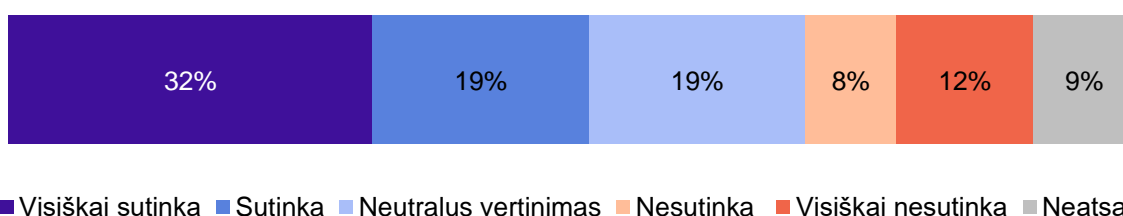
3. Atvirumas mokymuisi

Šioje dalyje nagrinėjamas MVG potencialas – visuomenės požiūris į mokymąsi, poreikis mokytis ir gyventojų atvirumas mokymuisi. Taip pat išskiriami ir analizuojami atvirų ir sunkiai pasiekiamų, nelinkusių mokytis gyventojų segmentai ir jų ypatumai.

3.1. Poreikio mokytis vertinimas

Siekiant išmatuoti, kaip apskritai vertinamas poreikis mokytis, apklausos dalyvių buvo prašoma įvertinti, kiek jie sutinka su teiginiu „Man reikia mokytis“ (25 pav.).

25 pav. Pritarimas teiginiui „Man reikia mokytis“

Skaičiuojama nuo visų apklaustųjų, n = 2050.

Pagal pritarimą teiginiui „Man reikia mokytis“ galima teigti, kad poreikį mokytis turi kas antras apklausos dalyvis (trečdalis visų apklaustųjų visiškai sutinka su teiginiu, kad jiems reikia mokytis, dar 19 proc. – sutinka). Nepritariančiųjų teiginiui dalis gerokai mažesnė, sudaro 20 proc. visų apklaustųjų.

Analizuojant, kokios gyventojų grupės labiausiai pritaria teiginiui, kad jiems reikia mokytis, išsiskiria moterys (58 proc. moterų sutinka arba visiškai sutinka su teiginiu, kad reikia mokytis, o taip manančių vyrų yra 44 proc.), respondentai iki 50 metų (71 proc. 15–29 metų, 56 proc. 30–49 m., 37 proc. 50 metų ir vyresnių), turintieji aukštąjį išsilavinimą (64 proc.; tarp neturinčiųjų aukštojo išsilavinimo mokymosi būtinybę nurodo 46 proc.). Labiau mokymosi svarbą akcentuoja ir tie respondentai, kurių bent vienas iš tėvų turi aukštąjį išsilavinimą (67 proc.). Mokymosi būtinybės suvokimas skiriasi ir pagal finansinę padėtį – labiausiai pasiturintieji labiau akcentuoja mokymosi poreikį (67 proc.), o, pvz., save priskiriantys mažiausiai pasiturintiems asmenys būtinybę mokytis nurodo du kartus rečiau (34 proc.). Mokymosi būtinybę labiau pažymi miesto gyventojai nei kaimo (atitinkamai 63 proc. ir 39 proc.). Kaip ir mokymosi patirtis, mokymosi svarba labiau vertinama tų, kurie turi aukštesnį išsilavinimą, gauna didesnes pajamas ir yra sukaukę didesnę žmogiškąją kapitalą. Kiti atlikti tyrimai taip pat patvirtina, kad polinkis mokytis, investuoti į save pirmiausia priklauso nuo žmogiškojo kapitalo, tik po to – nuo sociodemografinių charakteristikų¹⁹.

Analizuojant pagal užsiėmimą pažymėtina, kad dažniau mokymosi poreikį nurodo samdomi specialistai (65 proc.), motinystės ir vaiko priežiūros atostogose esantys apklausos dalyviai (64 proc.). Mažiau mokymosi poreikį akcentuoja nekvalifikuoti darbininkai (34 proc.), bedarbiai (39 proc.), esantys pensijoje ar nedirbantieji dėl negalios (31 proc.). Dirbantys viešajame sektoriuje asmenys šiek tiek dažniau nurodo poreikį mokytis nei dirbantys privačiame sektoriuje (atitinkamai 57 proc. ir 51 proc.). Didžiųjų įmonių darbuotojai taip pat dažniau akcentuoja mokymosi būtinybę nei labai mažų. Per paskutinius trejus metus mokėsi

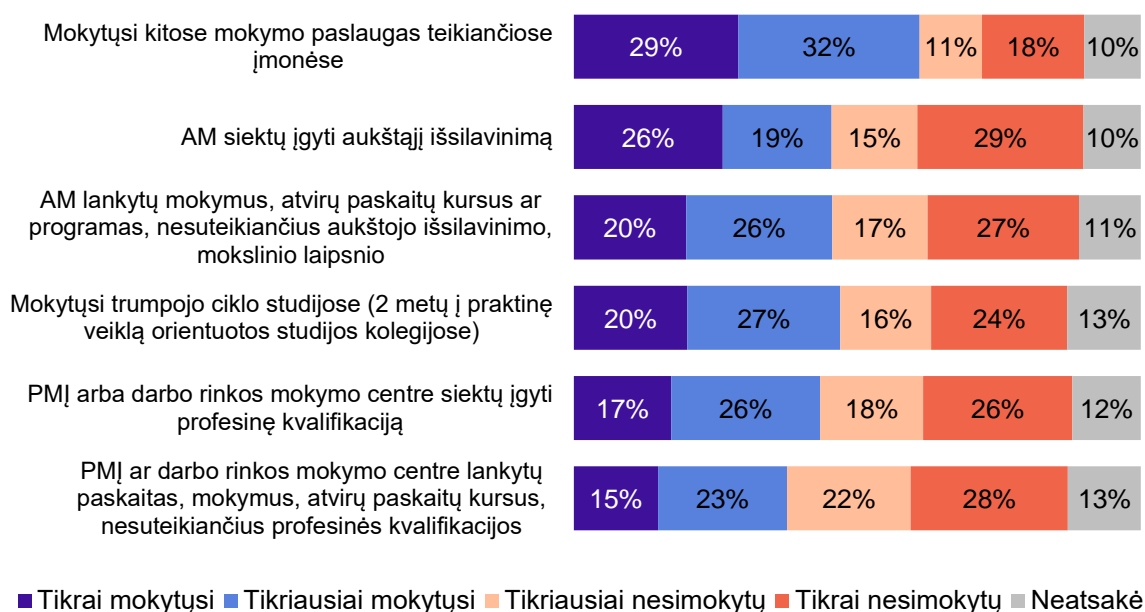
¹⁹ PIAAC Thematic Report on Adult Learning. OECD Education Working Paper No. 223, Richard Desjardins, 2020.

respondentai mokymosi poreikį nurodo kur kas dažniau negu asmenys, kurie analizuojamu laikotarpiu mokymosi patirties neturėjo (atitinkamai 68 proc. ir 28 proc.).

3.2. Atvirumas mokymuisi

Tyrimo metu siekta išmatuoti gyventojų atvirumą mokymuisi, t. y. kiekybiškai įvertinti, kiek gyventojai būtų linkę mokytis nesant tam jokių kliūčių, barjerų. Apklausos dalyvių buvo paprašyta įsivaizduoti projekcinę situaciją ir įvertinti mokymosi tikimybę esant visoms sąlygoms ir galimybėms (klausimas buvo formuluojamas taip: *Įsivaizduokite situaciją, kad Jūsų neriboja jokios kliūtys ir Jūs turite visas galimybes mokytis tai, ko norite, ir ten, kur norite. Kiek tikėtina, kad tokiu atveju pradėtumėte mokytis? Vertinkite neatsižvelgdami į tai, ar mokotės šiuo metu, ar planuojate mokytis ateityje.*). Iš viso buvo nurodytos šešios mokymosi formos, o mokymosi tikimybei įvertinti naudota 5 balų skalė, kurioje 1 balas reiškia, kad tikrai nesimokytų, o 5 balai – tikrai mokytųsi. Svarbu pažymėti, kad šiuo atveju negali būti prognozuojamas mokymosi elgesys ateityje, nes tyrime neatsižvelgiama į informuotumą apie matuojamas mokymosi galimybes, ankstesnę patirtį ir kontekstą. Ši analizė atspindi apklaustųjų požiūrį į mokymąsi apskritai, jų atvirumą. 26 pav. atspindimas analizuojamų mokymosi formų patrauklumas esant idealioms sąlygoms.

26 pav. Gyventojų atvirumas mokymuisi

Skaiciuojama nuo visų apklaustųjų, n = 2050.

Nesant kliūčių, apklausos dalyviai labiausiai būtų linkę rinktis mokymo paslaugas teikiančias įmones. Tokioje įmonėse mokytųsi 61 proc. visų apklaustųjų, 29 proc. tokia mokymosi forma nedomintų.

Atvirumas aukštajam mokslui kiek mažesnis negu specializuotų mokymo įmonių teikiams mokymo paslaugoms. Aukštąsias mokyklas nesant kliūčių rinktųsi 45–46 proc. apklaustųjų, nors didesnė dalis būtų labiau linkę rinktis aukštojo mokslo studijas, suteikiančias išsilavinimą, nei atvirų paskaitų kursus ar studijų programas, nesuteikiančius aukštojo išsilavinimo. Didesnė dalis apklaustųjų kalbant apie aukštojo mokslo studijas pasirinko atsakymą, kad tikrai nesimokytų, negu kad tikrai mokytųsi.

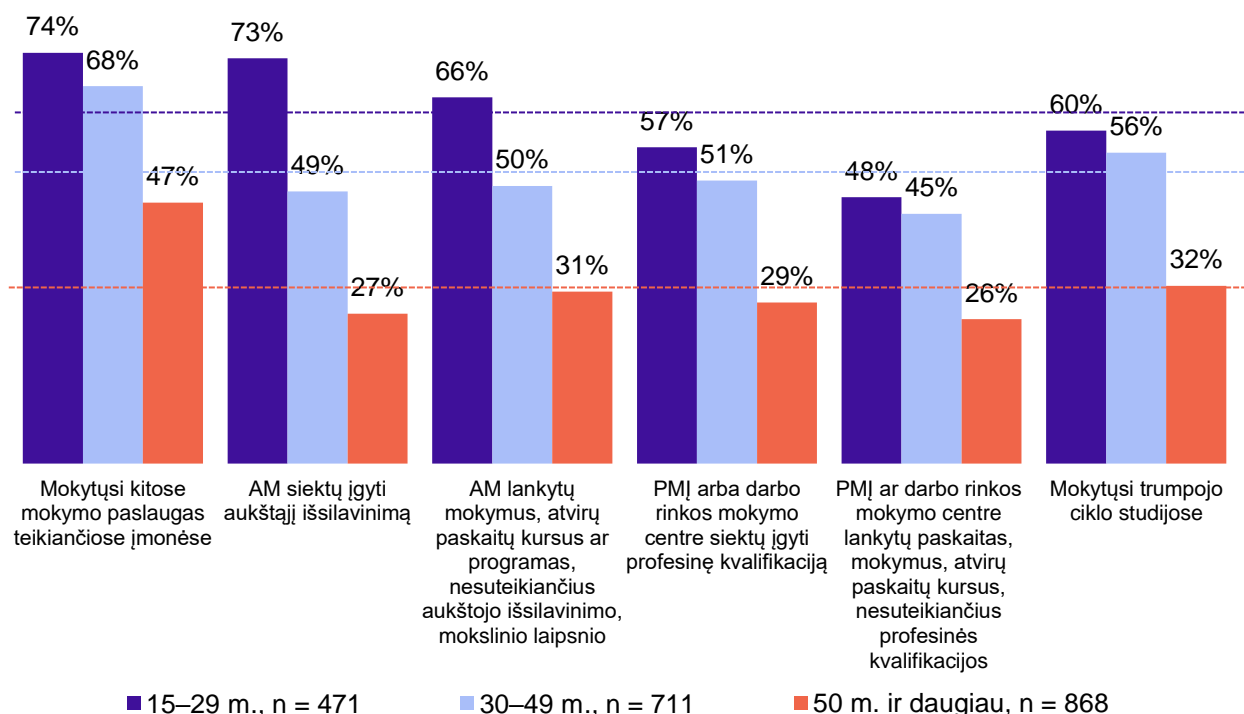
Profesinis mokymas, palyginti su aukštuoju mokslu, būtų kiek mažiau patrauklus. Įgyti profesinę kvalifikaciją ryžtųsi 43 proc. visų apklaustųjų, o mokytis profesinio mokymo įstaigose ar darbo rinkos mokymo centre nesiekiant pilnos profesinės kvalifikacijos įgijimo rinktųsi

38 proc. apklaustųjų. Profesinis mokymas tikrai nesudomintų ketvirtadalio apklaustųjų. Taip pat pastebima tendencija, kad gyventojai atviresni formaliojo mokymo turint tikslą įgyti aukštąjį išsilavinimą ar profesinę kvalifikaciją alternatyvai nei atviriems kursams, paskaitų ciklams, nesuteikiantiems aukštojo išsilavinimo ar pilnos profesinės kvalifikacijos.

Atskirai buvo matuojamas atvirumas trumposios pakopos (angl. *short cycle*) studijoms – 2 metų į praktinę veiklą orientuotoms studijoms kolegijose. Tokia mokymosi galimybė domintų beveik pusę visų apklaustųjų, o nedomintų 40 proc. Atvirumu trumposios pakopos studijoms labiausiai išsiskiria motinystės, vaiko priežiūros atostogose esantys apklausos dalyviai (75 proc. jų teigia, kad esant idealioms sąlygoms mokytųsi, o 18 proc. nurodo, kad nesimokytų).

Atvirumas mokymuisi reikšmingai skiriasi pagal apklaustųjų amžių, išsilavinimą ir ankstesnę mokymosi patirtį. 27 pav. ir 28 pav. vaizduojamas atvirumas mokymuisi esant idealioms sąlygoms pagal šias apklaustųjų charakteristikas.

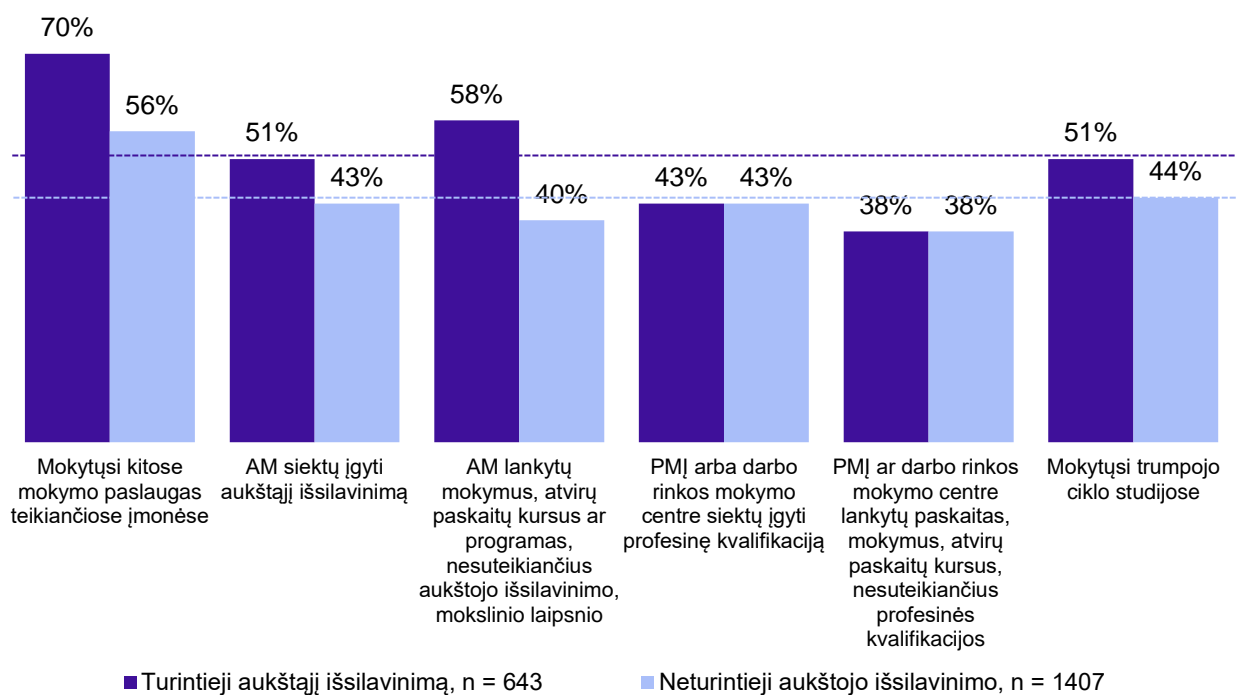
27 pav. Atvirumas mokymuisi pagal amžių

Skaičiuojama nuo amžiaus grupių. Punktyrinės linijos žymi aritmetinį vidurkį grupėse. Pateikiami proc. nurodžiusių, kad tikrai arba tikriausiai mokytųsi.

Visų amžiaus grupių respondentai labiausiai būtų linkę mokytis specializuotose mokymo paslaugas teikiančiose įmonėse. Aukštajam mokslui atviriausi apklausos dalyviai iki 30 metų ir atotrūkis nuo vyresnių yra didžiausias, palyginti su kitomis mokymosi formomis. Atvirumas profesiniam mokymui yra mažesnis negu aukštajam, tačiau vertinant pagal šį kriterijų atotrūkis tarp respondentų iki 30 metų ir 30–49 metų mažesnis nei aukštojo mokslo atveju. Aukštojo mokslo studijoms ar profesiniam mokymui mažiausiai atviri respondentai virš 50 metų.

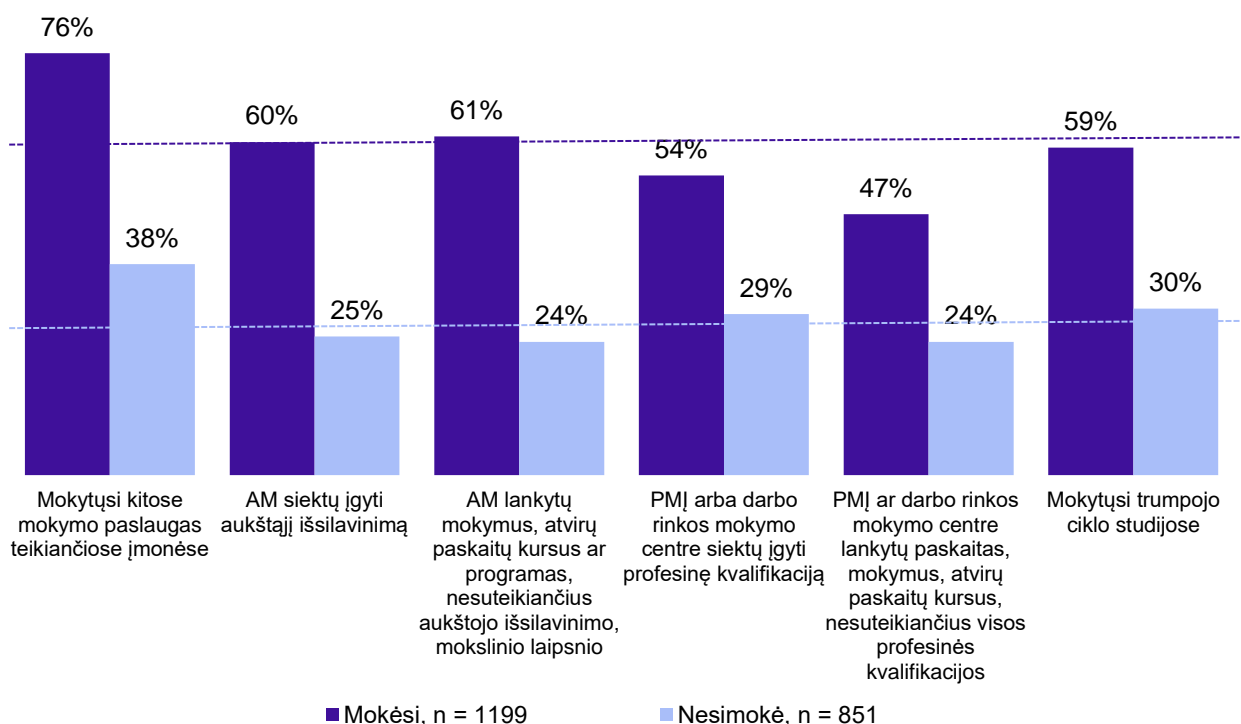
28 pav. Atvirumas mokymuisi pagal išsilavinimą

Skaičiuojama nuo turinčiųjų ir neturinčiųjų aukštojo išsilavinimo. Punktyrinės linijos žymi aritmetinį vidurkį grupėse. Pateikiami proc. nurodžiusių, kad tikrai arba tikriausiai mokytųsi.

Turintieji aukštąjį išsilavinimą atviresni visoms analizuotoms mokymosi formoms, išskyrus profesinį mokymą, o pastarasis vienodai patrauklus nepriklausomai nuo turimo išsilavinimo.

29 pav. Atvirumas mokymuisi pagal mokymosi per paskutinius trejus metus patirtį

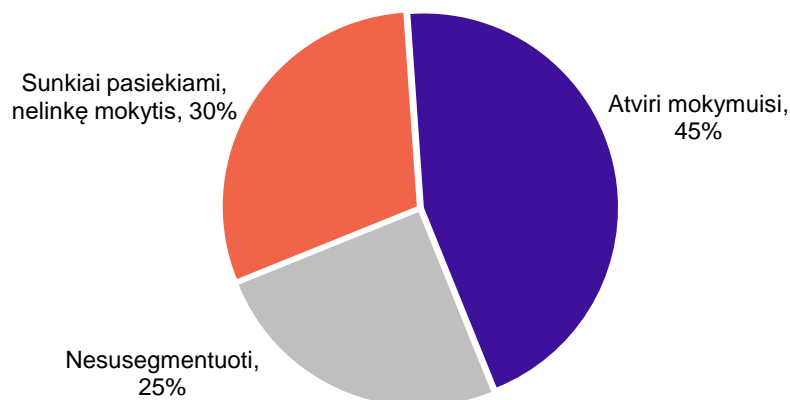
Skačiuojama nuo tikslinių grupių. Punktyrinės linijos žymi aritmetinį vidurkį grupėse. Pateikiami proc. nurodžiusių, kad tikrai arba tikriausiai mokytųsi.

Turintieji bet kokios mokymosi per paskutinius trejus metus patirties yra ženkliai atviresni mokymuisi negu tie, kurie per šį laikotarpį nesimokė.

Siekiant apibendrinti gyventojų atvirumą mokymuisi ir identifikuoti, kokios visuomenės grupės daugiau ir mažiau linkusios mokytis, buvo išskirti du segmentai²⁰: atviri mokymuisi ir sunkiai pasiekiami, nelinkę mokytis.

30 pav. Vaizduojami šių segmentų dydžiai.

30 pav. Atvirų ir sunkiai pasiekiamų, nelinkusių mokytis segmentų dydžiai

Skačiuojama nuo visų apklaustųjų, n = 2050.

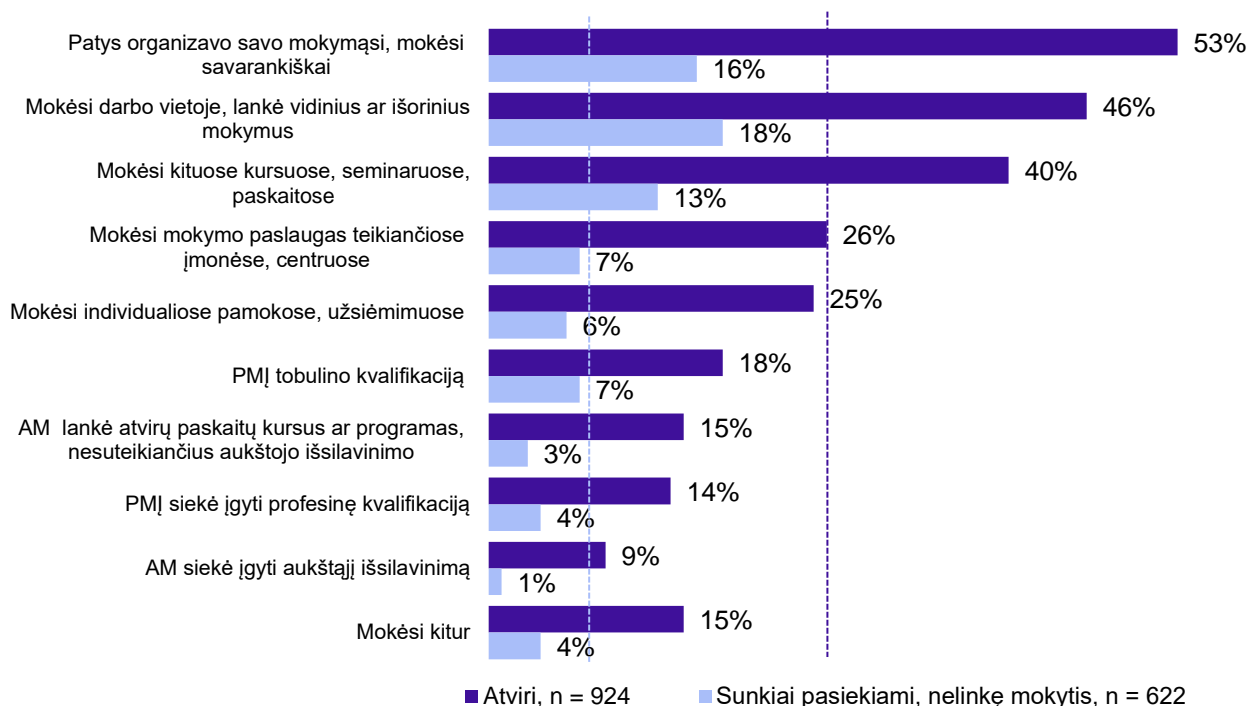
²⁰ Segmentai išskirti atlikus klasterinę analizę pagal deklaruotus ketinimus mokytis esant idealioms sąlygoms.

Beveik pusė visų apklaustųjų yra atviri mokymuisi, 30 proc. – sunkiai pasiekiami ir mokytiis nelinkę net esant idealioms sąlygoms. 25 proc. apklaustųjų nesusegmentuoti dėl to, kad atsakė ne į visus klausimus.

Toliau detaliau pristatomi atvirų ir sunkiai pasiekiamų, nelinkusių mokytiis asmenų ypatumai – mokymosi patirties ir sociodemografiniai skirtumai.

31 pav. vaizduojama atvirų mokymuisi ir sunkiai pasiekiamų, nelinkusių mokytiis gyventojų ankstesnio mokymosi patirtis.

31 pav. Atvirų ir nelinkusių mokytiis, sunkiai pasiekiamų gyventojų mokymosi patirtis

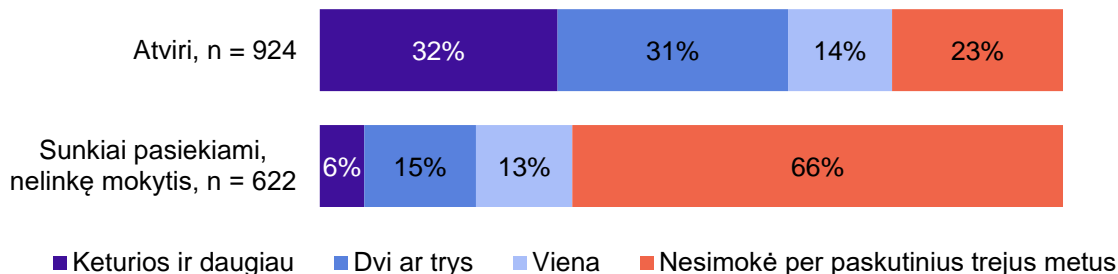

Skaičiuojama nuo segmentų. Punktyrinės linijos žymi aritmetinį vidurkį grupėse. Pateikiama asmenų, kurie mokėsi per paskutinius 3 metus, dalis proc.

Atvirų mokymuisi ir sunkiai pasiekiamų segmentų ankstesnė mokymosi patirtis gerokai skiriasi – atvirų mokymuisi respondentų dalis iki kelių kartų didesnė nei sunkiai pasiekiamų. Sunkiai pasiekiami respondantai dažniau yra mokėsi darbo vietoje. Taip pat jie dažniau nurodo mokėsi savarankiškai. Vis dėlto tokias mokymosi formas rinkosi 16–18 proc. sunkiai pasiekiamų apklaustųjų, o atvirų mokymuisi respondentų segmente besimokantieji šiais būdais sudaro apie pusę.

32 pav. vaizduojama, kaip skiriasi atvirų mokymuisi ir sunkiai pasiekiamų, nelinkusių mokytis asmenų segmentų mokymosi intensyvumas per praėjusius trejus metus. Nurodoma, kokia dalis segmento atstovų mokėsi keliomis iš analizuotų mokymosi formų.

32 pav. Mokymosi per paskutinius trejus metus intensyvumas

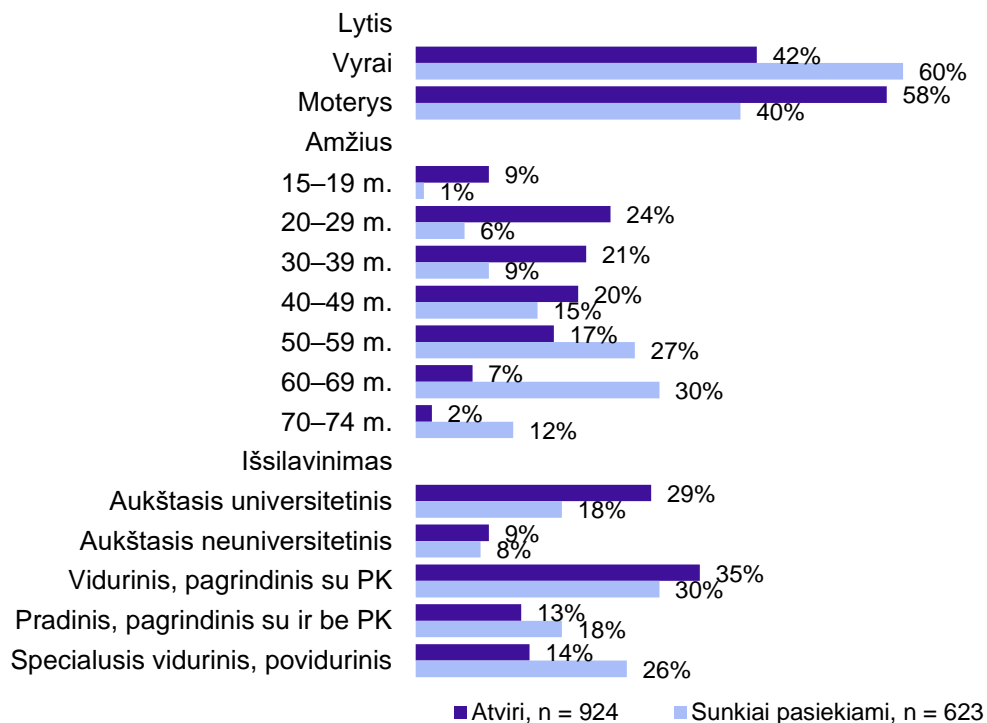

Skaičiuojama nuo segmentų.

Kas ketvirtas atviras mokymuisi respondentas teigia neturintis mokymosi per paskutinius trejus metus patirties, o sunkiai pasiekiamų, nelinkusių mokytis segmente tokių respondentų yra du trečdaliai. Du iš trijų atvirų mokymuisi respondentų per paskutinius trejus metus mokėsi gana intensyviai – bent dvejom formomis iš analizuotų. Sunkiai pasiekiamų segmente tokių respondentų yra penktadalis.

33 pav. - 35 pav. pateikiamas atvirų ir sunkiai pasiekiamų segmentų profilis pagal sociodemografines charakteristikas.

33 pav. Atvirumo mokymuisi segmentų profilis (1)

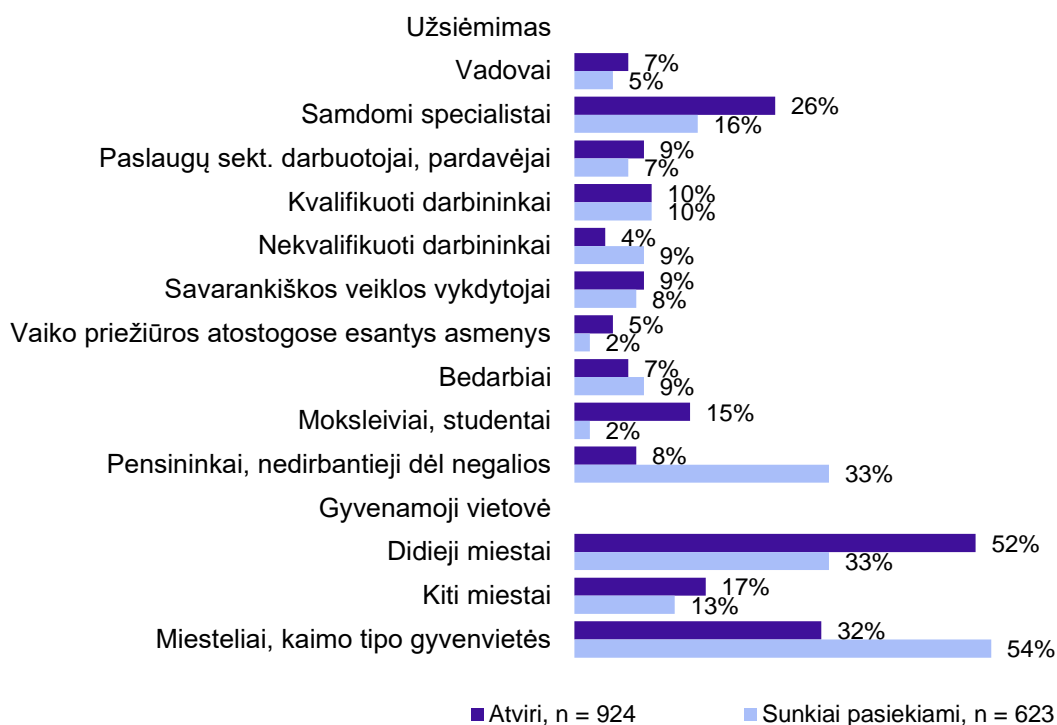

Skaičiuojama nuo segmentų. Pateikiami stulpelio procentai.

Atvirų mokymuisi respondentų segmente, palyginti su sunkiai pasiekiamais, didesnę dalį sudaro moterys, asmenys iki 49 metų, turintieji universitetinį išsilavinimą. Sunkiai pasiekiamų

respondentų segmente reikšmingai didesnė 50 metų ir vyresnių gyventojų dalis. Sunkiai pasiekiamų segmente didesnė dalis apklaustųjų turi specialųjį vidurinį, povidurinį išsilavinimą.

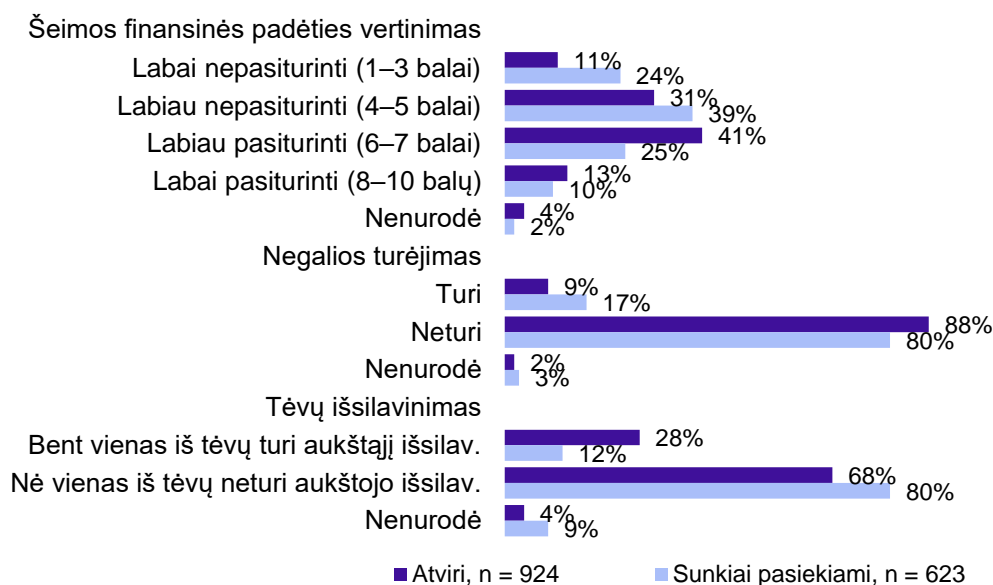
34 pav. Atvirumo mokymuisi segmentų profilis (2)

Skaičiuojama nuo segmentų. Pateikiami stulpelio procentai.

Vertinant pagal užsiėmimą, atvirų mokymuisi gyventojų segmente yra didesnė dalis samdomą darbą dirbančių specialistų, moksleivių ir studentų. Didesnę sunkiai pasiekiamų gyventojų segmento dalį sudaro nekvalifikuoti darbininkai, esančių pensijoje ar nedirbantieji dėl negalios. Reikšmingai didesnę aktyvių mokymuisi gyventojų segmento dalį sudaro didmiesčių gyventojai, o sunkiai pasiekiamų gyventojų segmente daugiau nei pusė gyvena miesteliuose ar kaimo tipo gyvenvietėse.

35 pav. Atvirumo mokymuisi segmentų profilis (3)

Skaičiuojama nuo segmentų. Pateikiami stulpelio procentai.

Didesnę atvirų mokymuisi gyventojų segmento dalį sudaro save laikantys labiau pasiturinčiais asmenys. Turinčiųjų negalią dalis didesnė atvirųjų segmente, tačiau skirtumas nėra reikšmingai didesnis.

Atvirų mokymuisi ir sunkiai pasiekiamų gyventojų segmentai skiriasi pagal tėvų įgytą išsilavinimą: atvirų mokymuisi segmente didesnę dalį sudaro gyventojai, kurių bent vienas iš tėvų yra įgijęs aukštąjį išsilavinimą.

3.3. Aukštojo mokslo patrauklumas

Siekiant suprasti, kiek apskritai svarbus aukštasis išsilavinimas, apklaustųjų buvo teiraujama, kiek pritaria teiginiui „Man svarbu turėti (įgyti) aukštąjį išsilavinimą“. Pritarimui išreikšti buvo naudojama 5 balų skalė, kurioje 1 balas reiškia, kad teiginiui visiškai nepitaria, 5 – visiškai pritaria. Atsakymų pasiskirstymas pateikiamas 36 pav.

36 pav. Pritarimas teiginiui „Man svarbu turėti (įgyti) aukštąjį išsilavinimą“

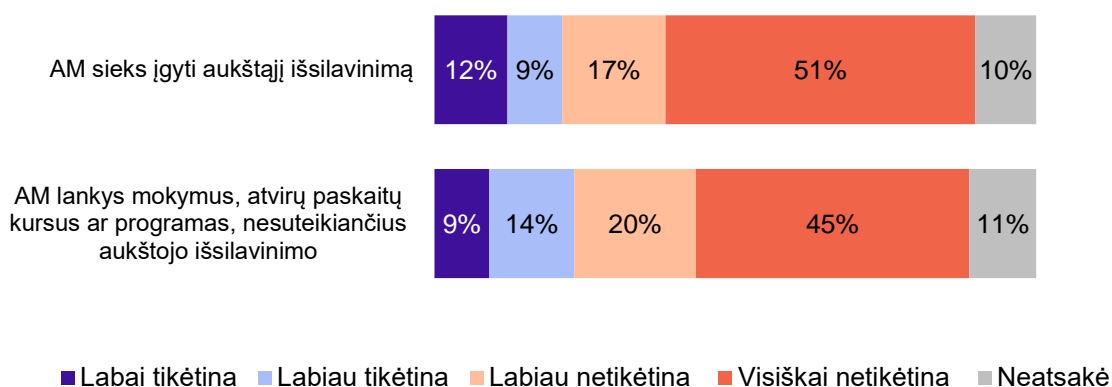
Skaičiuojama nuo visų apklaustųjų, n = 2050.

Daugiau negu pusei visų apklaustųjų svarbu turėti aukštąjį išsilavinimą, ketvirtadaliui nesvarbu. Moterims svarbiau turėti arba įgyti aukštąjį išsilavinimą, negu vyrams (analizuojamam teiginiui pritaria 60 proc. moterų ir 45 proc. vyrų). Analizuojant pagal amžių, aukštojo išsilavinimo svarbą labiausiai akcentuoja respondentai iki 30 metų (69 proc.), o 50 metų ir vyresnių grupėje aukštasis išsilavinimas svarbus 43 proc. Aukštojo išsilavinimo svarbą labiau akcentuoja ir tie apklaustieji, kurie patys yra įgiję aukštąjį išsilavinimą (80 proc.), negu

tie, kurie aukštojo išsilavinimo neturi (40 proc.). Aukštojo išsilavinimo svarbos suvokimas gerokai skiriasi ir pagal finansinę padėtį – labiausiai pasiturintiems asmenims aukštasis išsilavinimas svarbesnis nei mažiausiai pasiturintiems (teiginiui pritaria atitinkamai 66 proc. ir 32 proc.).

37 pav. vaizduojama, kokia dalis gyventojų svarsto mokytis aukštojoje mokykloje per artimiausius dvejus metus.

37 pav. Tikimybės mokytis AM per artimiausius dvejus metus vertinimas

Skaičiuojama nuo visų apklaustųjų, n = 2050.

Per artimiausius dvejus metus studijas aukštojoje mokykloje ketina pradėti 12 proc. visų apklaustųjų, o lankyti atvirus paskaitų kursus ar programas, nesuteikiančias aukštojo išsilavinimo – 9 proc. Visgi didžioji dalis aukštojo mokslo studijas tikėtinomis per artimiausius dvejus metus nurodančių respondentų yra dabartiniai moksleiviai ar studentai.

Nors studijas aukštojoje mokykloje, siekiant įgyti aukštąjį išsilavinimą, dažniausiai planuoja jauniausi apklausos dalyviai – moksleiviai ir studentai, tačiau mokytis aukštosiose mokyklose lankant įvairius mokymus, atvirų paskaitų kursus, nesuteikiančius aukštojo išsilavinimo, planuoja ir vyresni apklausos dalyviai. Tokias studijas labiau tikėtinomis dažniau nurodo 30–39 metų respondentai: 29 proc. jų mano, jog yra tikėtina (labai arba labiau), kad per artimiausius dvejus metus aukštojoje mokykloje jie lankys įvairius mokymus, atvirų paskaitų kursus, nesuteikiančius aukštojo išsilavinimo. Taip pat apie tokią mokymosi formą dažniau svarsto ir jau turintieji aukštąjį išsilavinimą (30 proc.). Analizuojant pagal užsiėmimą, didesnę tikimybę mokytis dažniau nurodo vadovai (31 proc.), specialistai (31 proc.), savarankiškos veiklos vykdytojai (30 proc.) ar vaiko priežiūros atostogose esantys apklausos dalyviai (32 proc.). Taip pat pastebimas didesnis dirbančiųjų viešajame sektoriuje domėjimasis tokio tipo studijomis (34 proc.). Ketinimai pradėti aukštojo mokslo studijas priklauso ir nuo gyvenamosios vietovės tipo – didmiesčių, ypač Vilniaus (33 proc.) ir Kauno (36 proc.) gyventojų domėjimasis aukštojo mokslo studijomis yra reikšmingai didesnis negu mažesnių miestų (20 proc.) ar kaimo vietovių (15 proc.).

Ketinimai mokytis aukštojoje mokykloje nesiekiant įgyti aukštojo išsilavinimo labai priklauso nuo mokymosi patirties: mokytis ketina 35 proc. respondentų, turinčių mokymosi per paskutinius trejus metus patirties, o tarp tokios patirties neturinčių – tik 7 proc. (priedas, 22 lentelė).

3.4. Požiūris į suaugusiųjų mokymąsi

Šioje dalyje MVG sąvoka susiaurinama ir kalbama apie visuomenės požiūrį į suaugusiųjų mokymąsi. Visuomenės požiūriui matuoti buvo pasirinktas Blunt ir Yang²¹ (1995) pasiūlytas tęstinio suaugusiųjų mokymosi vertinimo modelis (angl. *Attitude Towards Learning Index*) ir malonumo mokytis indeksas (angl. *Enjoyment of Learning Index*). Šis modelis taip pat buvo naudojamas 2010 m. Lietuvoje atliekant tarptautinį tyrimą apie besimokančių suaugusiųjų požiūrį į mokymąsi visą gyvenimą („Towards a Lifelong Learning Society in Europe: The Contribution of the Education System“ (LLL2010)). Svarbu pažymėti, kad analizuojamos apklausos rezultatai, pateikiami šioje ataskaitoje, nelygintini su minėto tyrimo rezultatais dėl skirtingų tikslinių grupių ir skirtingų rodiklių skaičiavimo metodikų.

Visuomenės požiūriui į suaugusiųjų mokymąsi išreikšti naudoti šie teiginiai:

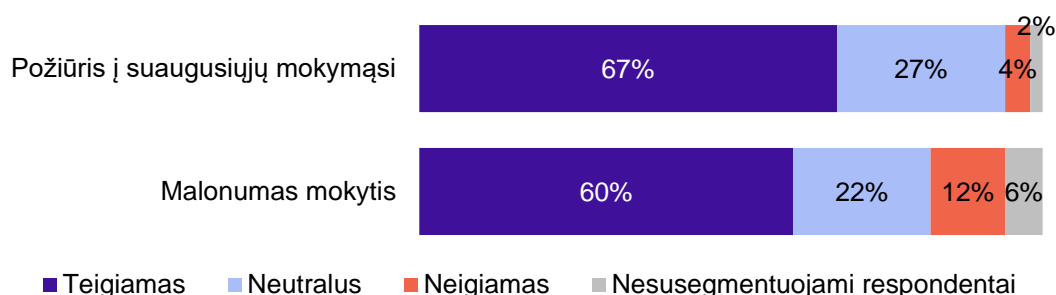
1. Žmonėms, kuriuos lydi sėkmė, nereikalingas suaugusiųjų mokymasis ar tęstinis mokymasis.
2. Suaugusiųjų švietimas ar tęstinis mokymasis reikalingas tik tiems, kurie neturi ką veikti.
3. Darbdaviams verta investuoti į darbuotojų mokymą.

Malonumo mokytis indeksas:

1. Man patinka mokytis kartu su kitais.
2. Man nepatinka mokytis, studijuoti.

Teiginiai vertinti pagal 5 balų skalę, kurioje 1 balas reiškia visišką nepritarimą teiginiui, 5 balai – visišką pritarimą. Teigiamas požiūris konstatuotas tais atvejais, kai buvo išreiškiamas pritarimas teigiamo pobūdžio ir nepritarimas neigiamo pobūdžio teiginiams; neigiamas požiūris – esant pritarimui neigiamo pobūdžio teiginiams ir nepritarimui teigiamo pobūdžio teiginiams. Neutralus požiūris konstatuotas tais atvejais, kai buvo pasirinktas neutralus vertinimas (3 balai) arba teigiamo ir neigiamo pobūdžio teiginiams vienodai pritarta arba nepritarta. 38 pav. vaizduojamas gyventojų požiūris į suaugusiųjų mokymąsi ir malonumo mokytis indeksas.

38 pav. Požiūris į suaugusiųjų mokymąsi ir malonumas mokytis

Skaičiuojama nuo visų apklaustųjų, n = 2050.

Apskritai visuomenėje dominuoja teigiamas požiūris į suaugusiųjų mokymąsi: dviem trečdaliams visų apklaustųjų priimtinos suaugusiųjų mokymosi svarbos nuostatos. Kiek mažesnei daliai apklaustųjų (60 proc.) patinka mokytis ir pats mokymosi procesas.

Teigiamą požiūrį į suaugusiųjų mokymąsi dažniau išreiškė moterys (73 proc.) ir turintieji aukštąjį išsilavinimą (77 proc.). Taip pat neženkliai, bet statistiškai reikšmingai skiriasi požiūris į suaugusiųjų mokymąsi pagal apklaustųjų tėvų įgytą išsilavinimą: respondentai, kurių bent vienas iš tėvų turi aukštąjį išsilavinimą, suaugusiųjų mokymąsi vertina palankiau nei respondentai, kurių tėvai aukštojo išsilavinimo neturi (atitinkamai 74 proc. ir 67 proc.).

²¹ Dromantiene L., Zemaitaityte I. Challenges of Adult Education in Lithuania. *Procedia – Social and Behavioral Sciences* 116 (2014) 4532-4536, <https://cyberleninka.org/article/n/1202084/viewer>.

Analizuojant pagal užsiėmimą, palankiausiai suaugusiųjų mokymąsi vertina samdomi specialistai (77 proc.), taip pat moksleiviai, studentai (78 proc.). Mažesnė dalis vertinančiųjų teigiamai yra tarp kvalifikuotų (59 proc.) ir nekvalifikuotų (55 proc.) darbininkų bei savarankiškos veiklos vykdytojų (56 proc.). Gerokai pozityviau suaugusiųjų švietimą vertina asmenys, dirbantys viešajame sektoriuje (76 proc.).

Nors amžius yra svarbus veiksnys, lemiantis atvirumą mokymuisi, ir nuo 50 metų atvirumas mokymuisi smarkiai mažėja, bendras požiūris į suaugusiųjų švietimą pagal amžių nesiskiria (išskyrus 70 metų ir vyresnius respondentus, tarp kurių yra mažesnė dalis (55 proc.) teigiamai vertinančiųjų suaugusiųjų švietimą). Geografiškai taip pat nėra didelių skirtumų tarp miesto ir kaimo gyventojų požiūrio (priedas, 23 lentelė).

Detaliau nagrinėjant, kaip skiriasi požiūris į patį mokymąsi, vėlgi galima konstatuoti, jog mokytis labiau patinka moterims (66 proc. moterų teigiamai vertina mokymąsi, joms patinka mokytis) nei vyrams (53 proc.), respondentams iki 30 metų (68 proc.), turintiems aukštąjį išsilavinimą (72 proc.), taip pat labiau pasiturintiems asmenims (69 proc.). Respondentai, kurių tėvai turi aukštąjį išsilavinimą, taip pat laikosi pozityvesnių nuostatų dėl mokymosi (70 proc. jų patinka mokytis). Analizuojant pagal užsiėmimą pažymėtina, kad mokymosi procesas labiau patinka specialistams (72 proc.) ir studentams, moksleiviams (74 proc.). Rečiausiai mokymasis malonumą teikia bedarbiams (47 proc.), esantiems pensijoje (46 proc.) ir nekvalifikuotiems darbininkams (45 proc.). Palankiausiai mokymąsi vertina asmenys, dirbantys viešajame sektoriuje (74 proc.), mažiausiai palankiai – žemės ūkyje (45 proc.). Analizuojant geografiškai, miesto gyventojai mokytis mėgsta labiau nei kaimo (atitinkamai 64 proc. ir 53 proc.) (priedas, 23 lentelė).

Apibendrinimas

Nors poreikį mokytis deklaruoja kas antras apklausos dalyvis, penktadalis mano, kad mokytis jiems nereikia. Nepaisant to, motyvacija mokytis nėra didelė – **nemaža dalis apklaustųjų (apie 30 proc.) nebūtų linkę mokytis net ir esant idealioms sąlygoms**. Taigi, mokymasis visą gyvenimą kol kas nėra savaime suprantamas ir tapęs visuomenės norma.

Kalbant apie atskiras mokymosi formas, esant idealioms sąlygoms didžiausio susidomėjimo susilauktų **specializuotų mokymo paslaugas teikiančių įmonių** pasiūlymai. Atvirumas aukštajam mokslui mažesnis negu atvirumas specializuotų mokymo įmonių organizuojamiems mokymams. Gyventojams patrauklesnės aukštojo mokslo studijos, suteikiančios išsilavinimą, nei atvirų paskaitų kursai ar studijų programos, nesuteikiančios aukštojo išsilavinimo. Ta pati tendencija išlieka ir kalbant apie profesinį mokymą – kol kas patrauklesnėmis laikomos tų formų mokymas, kurį baigus įgyjama pilna profesinė kvalifikacija.

Trumpoji pakopa (angl. *short cycle*) domintų beveik pusę visų apklaustųjų, o labiausiai – motinystės, vaiko priežiūros atostogose esančius apklausos dalyvius.

Atsižvelgiant į deklaruojamą atvirumą mokymuisi esant idealioms sąlygoms ir nesant kliūčių, beveik **pusė visų apklaustųjų būtų atviri mokymuisi, o 30 proc. – sunkiai pasiekiami, mokytis nelinkę**. Gerokai skiriasi ankstesnė atvirų ir nelinkusių mokytis segmentų mokymosi patirtis – linkę mokytis turi sukaupę kur kas didesnę mokymosi patirtį tiek dalyvavimo, tiek mokymosi formų įvairovės prasme.

Atvirų ir nelinkusių mokytis gyventojų poveikslai smarkiai skiriasi. Tarp atvirų, linkusių mokytis respondentų didesnę dalį sudaro moterys, asmenys iki 50 metų, didmiesčių gyventojai. Didesnė jų dalis turi universitetinį išsilavinimą, dirba samdomą kvalifikuotą darbą, yra labiau pasiturintys. Atvirumas mokymuisi reikšmingai skiriasi ir pagal tėvų įgytą išsilavinimą: atvirų mokymuisi gyventojų segmente yra didesnė dalis respondentų, kurių bent vienas iš tėvų įgijęs aukštąjį išsilavinimą.

Nelinkusiųjų mokytis segmentas labiau socialiai pažeidžiamas – didesnę jo dalį sudaro 50 metų ir vyresni respondentai, turintys specialųjį vidurinį ar pavidurinį išsilavinimą, finansiškai silpnesni, gyvenantys kaimo vietovėse. Analizuojant pagal užsiėmimą, šiame segmente daugiau nekvalifikuotų darbininkų, esančių pensijoje ar nedirbančiųjų dėl negalios.

Daugiau negu pusei apklaustųjų svarbu turėti aukštąjį išsilavinimą. Aukštojo išsilavinimo svarbos nesureikšmina kas ketvirtas.

Apie aukštojo mokslo studijas per artimiausius dvejus metus svarsto **kas dešimtas apklausos dalyvis. Didžiąją jų dalį sudaro dabartiniai moksleiviai**, planuojantys tolesnes studijas ir pirmosios specialybės įgijimą. Ketinimai artimiausioje ateityje mokytis aukštosiose mokyklose labai priklauso ir nuo turimos patirties bei pasirengimo: mokytis aukštosiose mokyklose lankant įvairius mokymus, atvirų paskaitų kursus, nesuteikiančius aukštojo išsilavinimo, dažniau planuoja ir vyresni apklausos dalyviai (30–39 metų) ar jau turintys aukštąjį išsilavinimą. Analizuojant pagal užsiėmimą nustatyta, kad galimybę mokytis aukštojoje mokykloje dažniau svarsto vadovai, specialistai, savarankiškos veiklos vykdytojai ar vaiko priežiūros atostogose esantys apklausos dalyviai. Taip pat nustatytas didesnis dirbančiųjų viešajame sektoriuje susidomėjimas aukštojo mokslo studijomis.

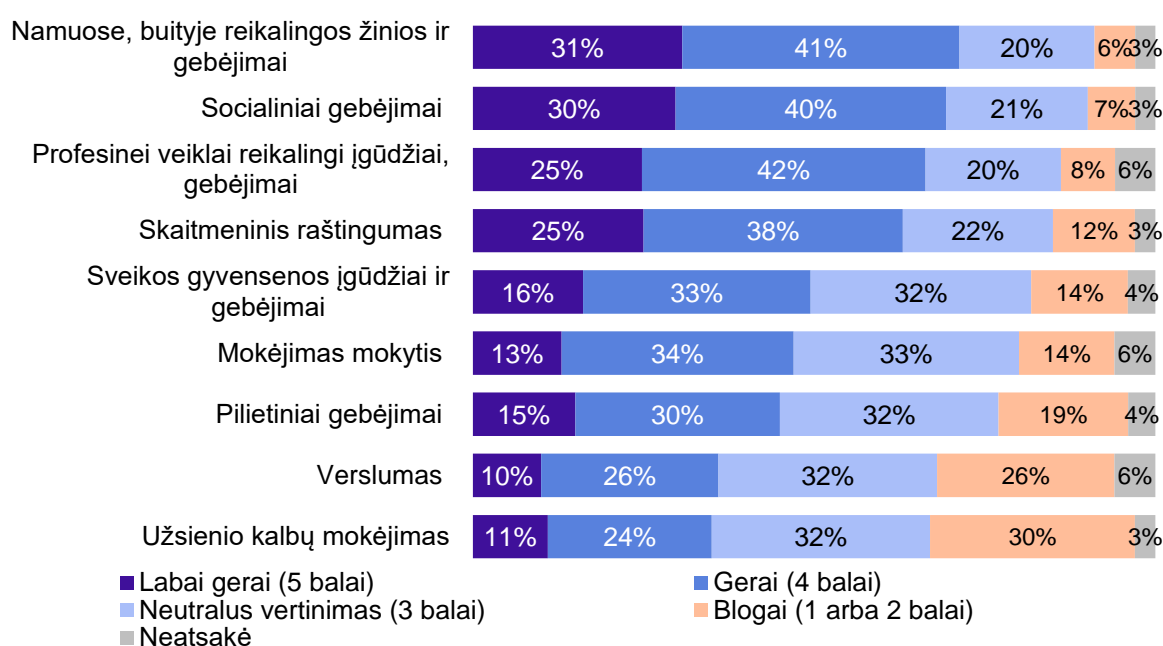
Visuomenėje dominuoja teigiamas požiūris į suaugusiųjų mokymąsi: dviem trečdaliams visų apklaustųjų priimtinos suaugusiųjų mokymąsi palaikančios nuostatos, o šeši iš dešimties apklaustųjų turi pozityvias nuostatas ir dėl mokymosi proceso, t. y. jiems patinka mokytis.

Nors atvirumas mokymuisi priklauso nuo amžiaus ir nuo 50 metų tiek mokymasis, tiek atvirumas mokymuisi smarkiai mažėja, bendras požiūris į suaugusiųjų švietimą pagal amžių nesiskiria (išskyrus 70 metų ir vyresnius respondentes, tarp kurių yra mažesnė dalis teigiamai vertinančiųjų suaugusiųjų mokymąsi). Geografiškai taip pat nėra didelių skirtumų tarp miesto ir kaimo gyventojų požiūrio į suaugusiųjų mokymąsi.

4. Turimų kompetencijų vertinimas

Remiantis subjektyviu gyventojų turimų kompetencijų, įgūdžių ir gebėjimų vertinimu ir deklaruojamu poreikiu jas tobulinti, nustatyta, koks galėtų būti analizuojamų kompetencijų tobulinimo potencialas, t. y. poreikis. Apklaustos dalyviams buvo pateiktas vertinti baigtinis kompetencijų ir gebėjimų sąrašas. Vertinant naudota 5 balų skalė, kurioje 1 balas reiškia, kad kompetencija vertinama labai blogai, 5 – labai gerai. Rezultatai vaizduojami 39 pav. Taip pat respondentai nurodė, kurias iš šių kompetencijų jie jaučia poreikį tobulinti ar įgyti (41 pav.).

39 pav. Turimų įgūdžių, gebėjimų ir kompetencijų vertinimas

Skačiuojama nuo visų apklaustųjų, n = 2050.

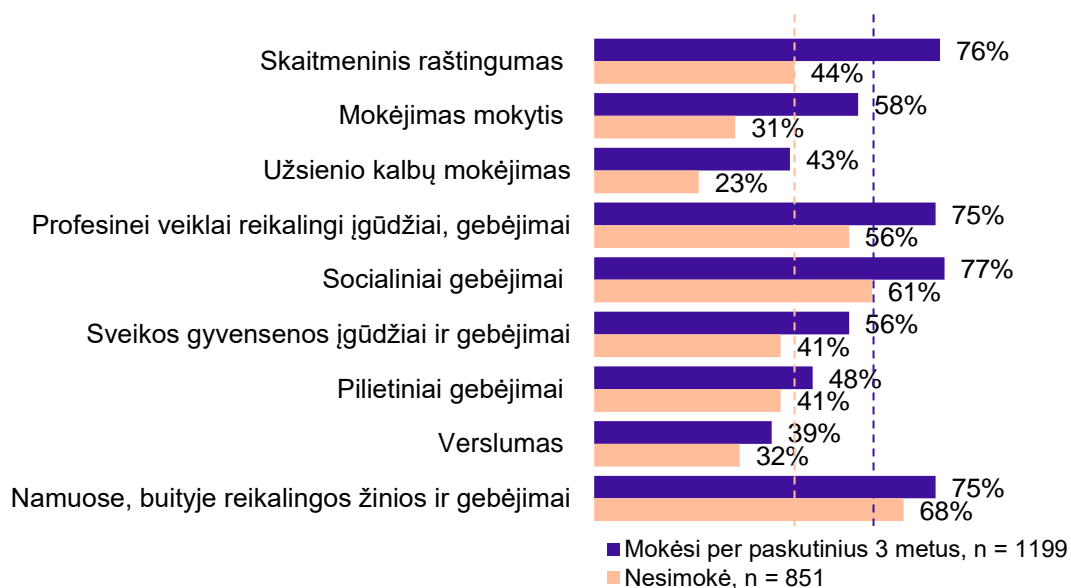
Turimas profesinei veiklai reikalingas žinias ir gebėjimus labai gerai arba gerai (4 arba 5 balais) vertina 67 proc. apklaustųjų. Geriau už profesines kompetencijas vertinamos tik namuose, buityje reikalingos žinios ir gebėjimai (72 proc.) ir socialiniai gebėjimai, bendravimo įgūdžiai (70 proc.). Tarp labai gerai vertinamų kompetencijų paminėtinas ir skaitmeninis raštingumas (šių kompetencijų gerai arba labai gerai vertina 63 proc. visų apklaustųjų).

Toliau pagal teigiamą vertinimą paminėtini sveikos gyvensenos įgūdžiai ir gebėjimai (49 proc.), mokėjimas mokytis (47 proc.) ir pilietiniai gebėjimai (45 proc.). Prasčiausiai apklaustieji vertina verslumą (šių kompetencijų gerai arba labai gerai vertina 36 proc.) ir užsienio kalbų mokėjimą (35 proc.). Beveik trečdalis apklaustųjų užsienio kalbų mokėjimą vertina blogai arba labai blogai.

Bendrai savo turimas kompetencijas geriau vertina moterys, respondentai iki 50 metų, turintieji aukštąjį išsilavinimą, dirbantieji (ypač specialistai, valstybės tarnautojai ir pareigūnai), labiau finansiškai pasiturintys asmenys, miesto gyventojai, taip pat – turintys mokymosi patirties ar atviri mokymuisi respondentai. Prasčiau savo įgūdžius ir kompetencijas vertina respondentai, kuriems daugiau negu 50 metų, neturintieji aukštojo išsilavinimo, bedarbiai, esantys pensijoje, neįgalieji, mažiau pasiturintys, gyvenantys kaimuose, neturintys mokymosi per paskutinius trejus metus patirties ir sunkiai pasiekiami, nelinkę mokytis asmenys (priedas, 24 lentelė).

40 pav. vaizduojama, kaip skiriasi kompetencijų vertinimas pagal mokymosi per paskutinius trejus metus patirtį.

40 pav. Turimų įgūdžių, gebėjimų ir kompetencijų vertinimas pagal mokymosi patirtį

Skaičiuojama nuo tikslinių grupių. Pateikiama gerai vertinančiųjų kompetencijas dalis (4 + 5 balai). Paveiksle kompetencijos išrūšiuotos pagal atotrūkio tarp besimokančiųjų ir nesimokančiųjų dydį. Punktyrinės linijos žymi aritmetinį vidurkį grupėse.

Ženkliai skiriasi turinčiųjų ir neturinčiųjų mokymosi per paskutinius trejus metus patirties kompetencijų vertinimas. Labiausiai skiriasi skaitmeninio raštingumo, mokėjimo mokytis, užsienio kalbų mokėjimo, taip pat profesinių kompetencijų vertinimas, mažiausiai – pilietinių gebėjimų, verslumo ir namuose, buityje reikalingų žinių ir gebėjimų vertinimas.

Įvertinę savo turimas kompetencijas ir gebėjimus, apklausos dalyviai taip pat nurodė, kurias iš analizuojamų kompetencijų turi poreikį tobulinti (41 pav.). Ši analizė leidžia identifikuoti kompetencijas, kurios, apklaustųjų vertinimu, yra reikalingos ir svarbios.

41 pav. Poreikis tobulinti turimus gebėjimus, kompetencijas, įgūdžius

Skaičiuojama nuo visų apklaustųjų, n = 2050.

Didžiausia dalis gyventojų jaučia poreikį tobulinti užsienio kalbų žinias (64 proc.), antroje vietoje – skaitmeninis raštingumas (43 proc.), trečioje – verslumas (39 proc.). Profesines

kompetencijas tobulinti norėtų trys iš dešimties apklaustųjų, o sveikos gyvensenos įgūdžius – 34 proc. Mažiausia dalis gyventojų jaučia poreikį tobulinti pilietinius gebėjimus (19 proc.).

Skaitmeninio raštingumo tobulinimo poreikį dažniau nurodo 50 metų ir vyresni apklausos dalyviai, taip pat esantys pensijoje (po 50 proc.), kvalifikuoti darbininkai (52 proc.), mažiau pasiturintys asmenys (49 proc.), turintieji negalią (50 proc.). Tai yra socialiai labiausiai pažeidžiamos visuomenės grupės, mažiausiai linkusios mokytis.

Verslumo kompetencijos tobulinimo poreikiu išsiskiria vaiko priežiūros atostogose esantys apklausos dalyviai (57 proc. jų norėtų įgyti, tobulinti verslumo gebėjimus).

Sveikos gyvensenos įgūdžiai aktualesni 50 metų ir vyresniems gyventojams (38 proc. turi poreikį tobulinti šiuos įgūdžius), esantiems pensijoje (41 proc.), ūkininkams (55 proc.).

Poreikį tobulinti profesines kompetencijas dažniau nurodo specialistai (42 proc.), savarankiškos veiklos vykdytojai (37 proc.), vaiko priežiūros atostogose esantys asmenys (43 proc.), rečiau – nekvalifikuoti darbininkai (21 proc.) (priedas, 25 lentelė).

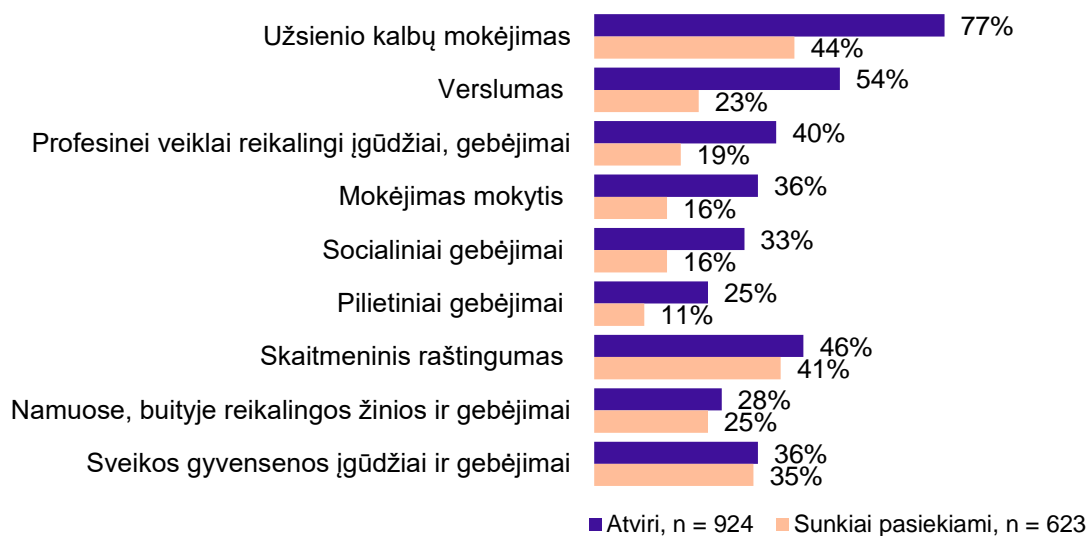
1 lentelėje, atsižvelgiant į maksimalią apklausos paklaidą, nurodoma, kiek 15–74 metų Lietuvos gyventojų (tūkstančiais) mano, kad jiems reikėtų tobulinti konkrečias kompetencijas ir gebėjimus. Gyventojų, turinčių poreikį tobulinti tam tikras kompetencijas, skaičius iliustruoja teorinę šių kompetencijų tobulinimo paklausą. Svarbu atsižvelgti į tai, kad apklausa buvo vykdoma iki prasidedant COVID-19 pandemijai, tad šiuo metu kai kurių kompetencijų ir gebėjimų tobulinimo poreikis gali būti išaugęs (pvz., skaitmeninio raštingumo, užsienio kalbų mokėjimo, sveikos gyvensenos įgūdžių ir gebėjimų, socialinių gebėjimų).

1 lentelė. Gyventojų, manančių, kad reikia tobulinti turimas kompetencijas, skaičius (tūkst.)

Jaučia poreikį tobulinti šias kompetencijas:	Gyventojų skaičius, tūkst.
Užsienio kalbų mokėjimas	1319–1375
Skaitmeninis raštingumas	892–930
Verslumas	811–845
Sveikos gyvensenos įgūdžiai ir gebėjimai	704–732
Profesinei veiklai, darbui reikalingos žinios, įgūdžiai, gebėjimai	617–642
Mokėjimas mokytis	555–576
Namuose, buityje reikalingos žinios ir gebėjimai	532–552
Socialiniai gebėjimai	517–537
Pilietiniai gebėjimai	385–398

Atvirų mokymuisi ir nelinkusių mokytis, sunkiai pasiekiamų apklaustųjų požiūris į turimų kompetencijų tobulinimą smarkiai skiriasi. 42 pav. vaizduojami atvirų ir sunkiai pasiekiamų, nelinkusių mokytis apklaustųjų kompetencijų tobulinimo poreikiai.

42 pav. Poreikis tobulinti turimus gebėjimus, kompetencijas, įgūdžius pagal atvirumą mokymuisi

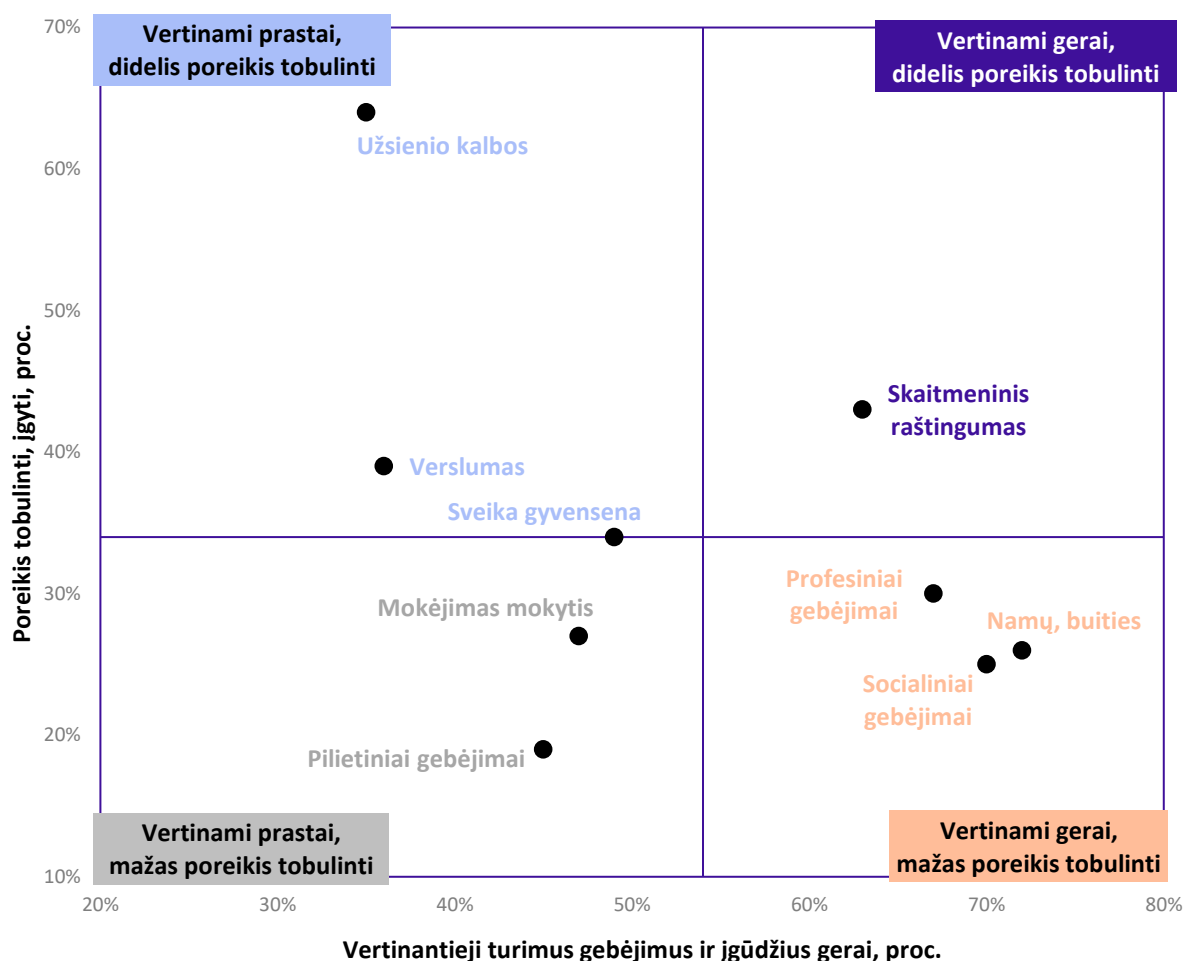

Skaičiuojama nuo tikslinių grupių. Kompetencijos išrūšiuotos pagal didžiausią atotrūkį tarp atvirų mokymuisi ir sunkiai pasiekiamų asmenų grupių.

Labiausiai skiriasi atvirų mokymuisi ir sunkiai pasiekiamų apklaustųjų požiūris į poreikį tobulinti užsienio kalbų žinias ir verslumą, o jų nuomonės dėl skaitmeninio raštingumo, buitinių ar sveikos gyvensenos įgūdžių tobulinimo skiriasi nereikšmingai.

43 pav. analizuojamos kompetencijos pateikiamos sugrupuotos pagal vertinimą ir pagal poreikį tobulinti. Ašys žymi kompetencijų vertinimo ir poreikio tobulinti vidurkius.

43 pav. Turimų įgūdžių, gebėjimų ir kompetencijų vertinimas bei poreikis tobulinti

Skaičiuojama nuo visų apklaustųjų, n = 2050.

Skaitmeninis raštingumas gali būti laikomas svarbiausia kompetencija – dauguma ją vertina geriau negu kitas analizuojamas kompetencijas, tačiau poreikis ją tobulinti taip pat didžiausias. Ši kompetencija itin svarbi šiuo metu, didėjant nuotolinio mokymosi aktualumui. Tai, kad gyventojai suvokia šios kompetencijos svarbą, yra palanki prielaida ją ugdyti per kitus gebėjimus, įtraukti visuomenę į mokymosi procesą.

Užsienio kalbų mokėjimas ir verslumas – kompetencijos, kurių gyventojams trūksta labiau negu kitų. Poreikis jas tobulinti yra didžiausias. Sveikos gyvensenos įgūdžiai taip pat kol kas nėra tarp geriausiai vertinamų, bet galėtų tapti vienu iš tobulintinų prioritetų (ypač vyresnių žmonių grupėje).

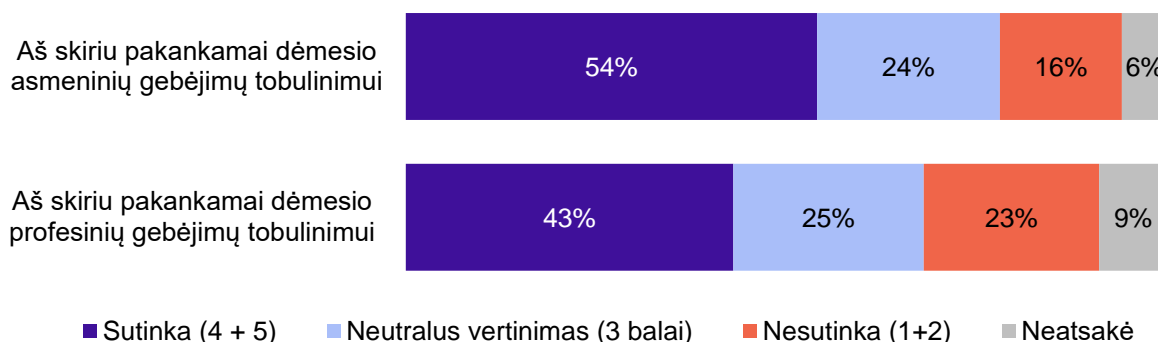
Profesinės kompetencijos, socialiniai gebėjimai ir namuose bei buityje reikalingos žinios ir gebėjimai vertinami geriau negu kitos analizuojamos kompetencijos, tačiau tobulinimo prasme nėra prioritetingi.

Ketvirtoji grupė – rečiau gerai vertinamos kompetencijos, kurių tobulinti, respondentų manymu, visgi nėra poreikio, yra mokėjimas mokyti ir pilietiniai gebėjimai.

Mokėjimo mokyti kompetencijos svarbai kol kas teikiama nepakankama reikšmė, nors būtent mokymosi visą gyvenimą kontekste ji yra viena iš sėkmingo mokymosi prielaidų. Socialiniai gebėjimai (bendravimo įgūdžiai, empatija, paslaugumas, elgesys su kitais ir pan.) irgi dažnai laikomi savaime suprantamais ir taip pat nepatenka tarp labiausiai tobulinti būtinų gebėjimų. Silpnam šių kompetencijų ugdymo poreikiui galimai turi įtakos bendrojo ugdymo sistemoje susiformavęs požiūris į socialinius gebėjimus ar mokėjimo mokyti svarbą.

Siekiant suprasti, kaip vertinamos asmeninės pastangos tobulinti turimus gebėjimus, ar pastangos laikomos pakankamomis ar ne, apklausos dalyviai buvo prašomi įvertinti tobulėjimui skiriamą dėmesį (44 pav.). Vertinta pagal penkių balų skalę, kurioje 1 balas reiškia, kad su teiginiu visiškai nesutinka, 5 balai – visiškai sutinka. Paveiksle pateikiami sugrupuoti atsakymai.

44 pav. Profesinių ir asmeninių gebėjimų tobulinimui skiriamo dėmesio vertinimas

Skaičiuojama nuo visų apklaustųjų, n = 2050.

Gyventojai nurodė daugiau dėmesio skiriantys asmeninių gebėjimų tobulinimui nei profesinių, tačiau skirtumas nėra didelis (nors statistiškai reikšmingas). Daugiau negu pusė visų apklaustųjų mano, kad skiria pakankamai dėmesio asmeninių gebėjimų tobulinimui, kiek mažesnę dalis (43 proc.) – profesinių.

Pakankamą dėmesį asmeninių gebėjimų tobulinimui dažniau teigė skiriančios moterys (59 proc.), aukštąjį išsilavinimą turintys respondentai (61 proc.), didmiesčių gyventojai (57 proc.), finansiškai pasiturintys asmenys (69 proc.). Analizuojant pagal pareigas, labiau asmeninius gebėjimus mano tobulinantys vadovai (65 proc.), gerokai rečiau – nekvalifikuoti darbininkai (43 proc.), bedarbiai (4 proc.). Viešojo sektoriaus darbuotojai asmeniniam tobulėjimui skiria daugiau dėmesio nei privačiojo (atitinkamai 61 proc. ir 51 proc.).

Profesinių gebėjimų tobulinimui daugiau dėmesio skiria respondentai, turintys aukštąjį išsilavinimą (52 proc.), labiau finansiškai pasiturintys asmenys (62 proc.), didžiųjų miestų gyventojai (46 proc.). Analizuojant pagal užsiėmimą, didesniu dėmesiu profesinių gebėjimų tobulinimui išsiskiria vadovai (60 proc. jų sutinka su teiginiu, kad skiria pakankamai dėmesio profesinių gebėjimų tobulinimui), specialistai (56 proc.) ir savarankiškos veiklos vykdytojai (51 proc.). Daugiau dėmesio profesinių gebėjimų tobulinimui teigia skiriantys ir viešojo sektoriaus darbuotojai (59 proc.) (priedas, 26 lentelė).

Apibendrinimas

Geriausiai gyventojai vertina namuose, buityje reikalingas žinias ir gebėjimus, taip pat socialinius gebėjimus ir bendravimo įgūdžius. Tik po jų minimi profesiniai gebėjimai. Gana gerai vertinamas ir skaitmeninis raštingumas, o **prasčiausiai gyventojai vertina savo užsienio kalbų mokėjimą ir verslumą.**

Ženkliai skiriasi turimų kompetencijų vertinimas priklausomai nuo mokymosi patirties. Didžiausi skirtumai išryškėja vertinant **skaitmeninį raštingumą, mokėjimą mokytis, užsienio kalbų mokėjimą**, taip pat **profesines kompetencijas** – šias kompetencijas kur kas geriau vertina turintieji mokymosi per paskutinius trejus metus patirties.

Didžiausia dalis gyventojų nurodo **poreikį tobulinti užsienio kalbų žinias, skaitmeninius įgūdžius ir verslumą.** Mažiausia dalis gyventojų nurodo poreikį tobulinti pilietinius gebėjimus.

Skaitmeninio raštingumo tobulinimo poreikį dažniau nurodo labiausiai socialiai pažeidžiamos visuomenės grupės: 50 metų ir vyresni apklausos dalyviai, taip pat esantys pensijoje, kvalifikuoti darbininkai, mažiau pasiturintys, turintys negalią asmenys. Šios grupės mažiausiai linkusios mokytis ir turi mažiausią mokymosi patirtį, todėl svarbu ieškoti būdų, kaip tobulinti jų skaitmeninio raštingumo įgūdžius, kad pastarųjų stoka netaptų kliūtimi pradėti mokytis ar geriau prisitaikyti visuomenėje.

Dėl COVID-19 pandemijos auga ir, tikėtina, toliau augs nuotolinio mokymosi, kuris reikalauja ir gerų skaitmeninių įgūdžių, mastas, o nelinkusios mokytis visuomenės grupės dėl šių įgūdžių stokos gali tapti dar sunkiau pasiekiamos ir tai dar labiau padidintų jų socialinę atskirtį. Svarbu atsižvelgti ir į šių grupių turimas technines galimybes ir mokymuisi reikalingas priemones – ar joms prieinamas interneto ryšys, ar turi kompiuterius ir kitus mokymuisi tinkamus išmaniuosius įrenginius ir pan. Kita vertus, atitinkamai turėtų būti formuojama ir mokymo paslaugų pasiūla.

Apibendrinant turimų kompetencijų subjektyvų vertinimą ir suvokiamą poreikį jas tobulinti, galima teigti, kad iš analizuojamų kompetencijų **skaitmeninis raštingumas yra svarbiausia kompetencija.** Nors dauguma ją vertina geriau negu kitas, tačiau poreikis tobulinti yra didelis. **Užsienio kalbų mokėjimas ir verslumas – kompetencijos, kurių gyventojams trūksta labiau negu kitų, ir poreikis jas tobulinti yra didžiausias.** Sveikos gyvensenos įgūdžiai taip pat kol kas nėra tarp geriausiai vertinamų, bet poreikis juos stiprinti turi potencialą didėti (ypač galvojant apie mažėjantį dėl COVID-19 pandemijos gyventojų judumą, sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą, didėjančią vyresnio amžiaus gyventojų dalį ir kitus veiksnius). Profesinės kompetencijos, socialiniai gebėjimai ir namuose bei buityje reikalingos žinios ir gebėjimai vertinami geriau negu kitos analizuojamos kompetencijos, tačiau tobulinimo prasme nelaikomi prioritetais. Ketvirtoji grupė (prastai vertinamos kompetencijos ir įvardijamas mažesnis poreikis tobulinti), atrodytų, yra mažiausiai svarbi, tačiau joje yra **mokėjimo mokytis kompetencija**, kuri MVG kontekste yra viena iš sėkmingo mokymosi prielaidų, tad jos aktualumas ir svarba turėtų būti stiprinami.

Kalbant apie asmeninių ir profesinių gebėjimų tobulinimą, **gyventojai mano skiriantys daugiau dėmesio asmeninių gebėjimų tobulinimui nei profesinių**, nors skirtumas nėra didelis – apie pusę visų apklaustųjų mano, kad skiria pakankamai dėmesio asmeniniams gebėjimams tobulinti, kiek mažesnė dalis – profesiniams.

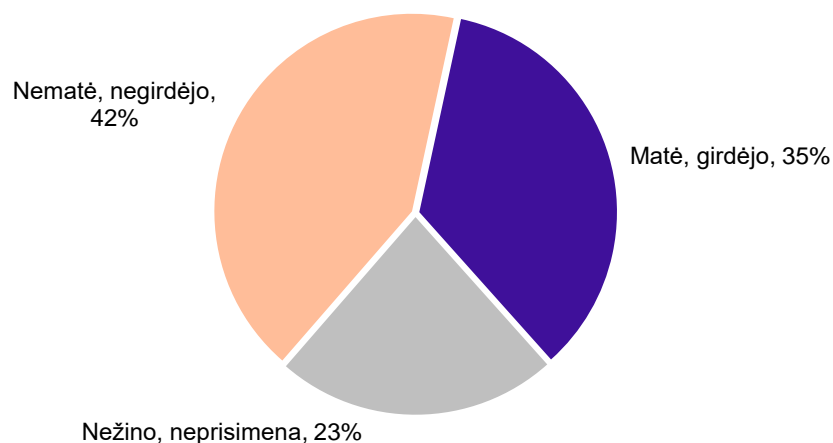
5. Informuotumas apie mokymąsi

Šioje dalyje analizuojamas gyventojų informuotumas apie MVG svarbą ir galimybes, identifikuojamas tokio pobūdžio informacijos poreikis, nustatomi pagrindiniai šaltiniai. Taip pat skyriuje aptariama profesinio orientavimo paslaugų kokybė gyventojų požiūriu.

5.1. Informacijos apie mokymąsi skvarba

Informacijos apie MVG sklaida ir pobūdis yra viena iš priemonių aktualizuoti nuolatinio mokymosi svarbą ir formuoti požiūrį į MVG. Siekiant suprasti, kokia yra bendra informacijos apie MVG skvarba, apklausos dalyvių buvo klausiama, ar per paskutinius vienus metus jie yra matę, girdėję kokios nors informacijos (per televiziją, radiją, internete, spaudoje, gavę skrajutę ar pan.) apie mokymosi visą gyvenimą svarbą (45 pav.).

45 pav. Informacijos apie MVG svarbą pastebėjimas

Skaičiuojama nuo visų apklaustųjų, n = 2050.

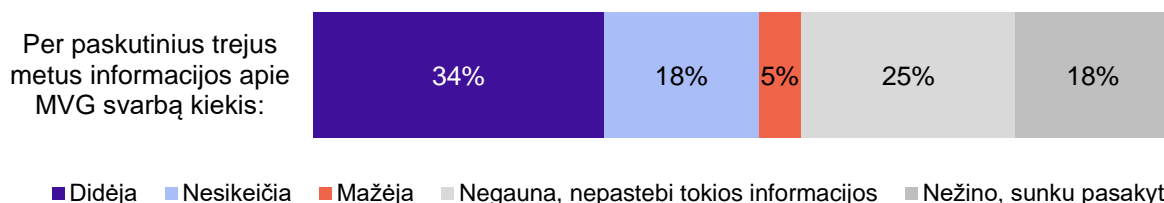
Informacijos apie MVG svarbą skvarba nėra didelė, o nepastebėjusiųjų tokio pobūdžio informacijos dalis didesnė negu pastebėjusiųjų. Kas ketvirtas neprisimena, ar ką nors matė, girdėjo šia tema.

Analizuojant informacijos apie MVG skvarbą įvairiose tikslinėse grupėse paaiškėjo, kad nėra specifinių grupių, kurias ši informacija išskirtinai gerai pasiekia arba nepasiekia. Statistiškai reikšmingai, bet nežymiai dažniau informacijos apie MVG svarbą teigia gavę vyresni apklausos dalyviai (50 metų ir vyresnių asmenų grupėje informacijos apie MVG svarbą teigia gavę 37 proc. (70–74 metų respondentų grupėje ši dalis siekia 44 proc.), aukštąjį išsilavinimą turintys respondentai (41 proc.), kaimo vietovių gyventojai (38 proc.), save laikantys labiausiai pasiturinčiais asmenys (44 proc.).

Palyginti maža informacijos apie MVG svarbą skvarba visuomenėje rodo tiek tokios informacijos nepakankamumą (maža mačiusiųjų, girdėjusiųjų tokią informaciją dalis), tiek nepakankamą efektyvumą – informacija neįsimenama (pvz., mokymuisi atviri apklaustieji, kurie turėtų labiau domėtis informacija apie MVG, atkreipti į ją dėmesį, didesniu informacijos pastebėjimu neišsiskiria). Turintieji mokymosi per paskutinius trejus metus patirties taip pat neišsiskiria didesniu informacijos apie MVG svarbą pastebėjimu. Galima daryti prielaidą, kad kol kas žiniasklaidoje pateikiama informacija apie MVG svarbą nėra reikšmingas motyvatorius nuolat mokytis ir tobulėti, domėtis mokymosi galimybėmis (priedas, 27 lentelė).

Kaip, apklaustųjų nuomone, keičiasi informacijos apie MVG svarbą kiekis viešojoje erdvėje per paskutinius trejus metus, pavaizduota 46 pav.

46 pav. Informacijos apie MVG svarbą kiekio kaita viešojoje erdvėje

Skaičiuojama nuo visų apklaustųjų, n = 2050.

Informacijos apie MVG svarbą kiekio augimą per paskutinius trejus metus pastebi tik trečdalis visų apklaustųjų, o 43 proc. teigia tokios informacijos negaunantys arba negalintys atsakyti į klausimą apie kaitos pobūdį. Beveik penktadalis mano, kad informacijos kiekis nesikeičia, 5 proc. nurodo, kad tokios informacijos viešojoje erdvėje mažėja. Vėlgi neišsiskiria jokios grupės, pasižyminčios žymiai kitokia patirtimi ir informacijos kaitą vertinančios kitaip negu visi (priedas, 28 lentelė).

Be informacijos sklaidos masinio informavimo priemonėmis, buvo analizuojama ir asmeninė aplinka – kaip dažnai pasiekia aplinkinių atsiliepimai apie MVG naudą. Rezultatai pateikiami 47 pav.

47 pav. Pritarimas teiginiui „Dažnai girdžiu teigiamus aplinkinių atsiliepimus apie mokymosi visą gyvenimą naudą“

Skaičiuojama nuo visų apklaustųjų, n = 2050.

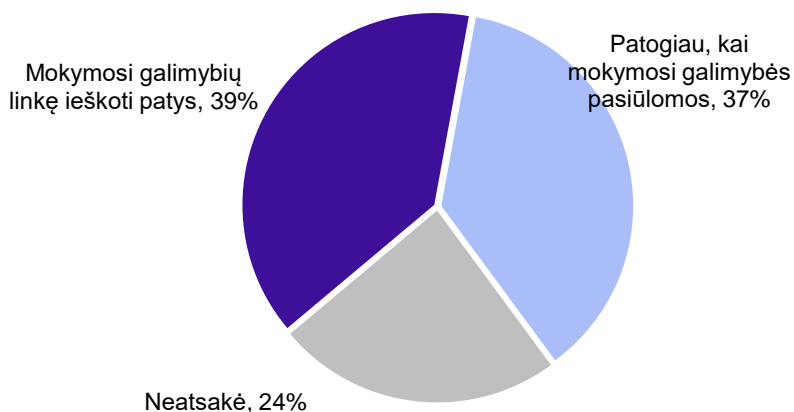
Gyventojus informacija apie MVG naudą dažniau pasiekia ne iš žiniasklaidos, bet iš artimos aplinkos – beveik pusė apklaustųjų nurodo girdintys teigiamus aplinkinių atsiliepimus apie MVG naudą. Gerokai mažesnės dalies, tik 18 proc., visų apklaustųjų MVG patirtis iš artimos aplinkos nepasiekia.

Savo aplinkoje apie MVG naudą dažniau girdi aukštąjį išsilavinimą turintys apklaustieji (54 proc.), specialistai (59 proc.), valstybės tarnautojai, pareigūnai (72 proc.), taip pat moksleiviai, studentai (56 proc.). Teigiamų aplinkinių atsiliepimų apie MVG naudą dažniau teigia girdintys ir tie, kurie patys turi mokymosi patirties (57 proc.), ar tie, kurie yra atviri mokymuisi (59 proc.) (priedas, 29 lentelė).

5.2. Informacijos apie mokymosi galimybes poreikis

Kaip apklausos dalyviai apibūdina savo aktyvumą ieškant informacijos apie mokymosi galimybes, vaizduojama 48 pav.

48 pav. Požiūris į mokymosi galimybių paiešką

Skaičiuojama nuo visų apklaustųjų, n = 2050.

Keturi iš dešimties apklaustųjų yra aktyvūs informacijos apie mokymosi galimybes ieškotojai, kurie teigia, kad informacijos apie mokymosi galimybes linkę ieškoti patys. Dar tiek pat apklaustųjų yra pasyvūs informacijos apie mokymąsi vartotojai, linkę laukti konkrečių pasiūlymų.

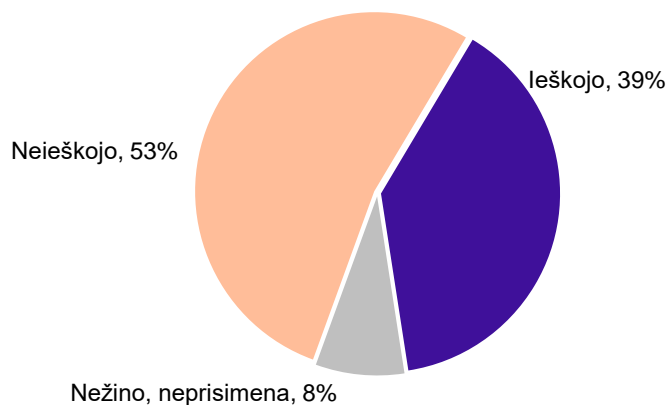
Aktyvesni informacijos ieškotojai dažniau yra respondentai iki 30 metų (49 proc. jų teigia labiau linkę patys ieškoti informacijos apie mokymąsi), turintieji aukštąjį išsilavinimą (53 proc.), vadovai (50 proc.), specialistai (45 proc.), moksleiviai ar studentai (50 proc.), save priskiriantys finansiškai pasiturintiems asmenys (50 proc.), miesto gyventojai (47 proc.). Turintieji mokymosi per paskutinius trejus metus patirties taip pat save dažniau apibūdina kaip aktyvius informacijos apie mokymosi galimybes ieškotojus (47 proc.).

Sunkiau pasiekiami informavimo prasme yra vyresni respondentai, neturintieji aukštojo išsilavinimo, neįgalieji, esantys pensijoje, dirbantieji žemesnės kvalifikacijos darbus, mažiau pasiturintys asmenys, kaimo gyventojai. Neturintieji mokymosi patirties taip pat dažniau yra pasyvūs informacijos gavėjai (priedas, 30 lentelė).

COVID-19 pandemija daugeliui aktualizavo būtinybę greitai keisti kasdienes įpročius, veiklas ir prisitaikyti prie besikeičiančios aplinkos, identifikuoti mokymosi poreikius ir patiems ieškoti galimybių. Pasyviai laukiantys progų ir galimybių tobulintis asmenys gali tapti labiau pažeidžiami, jiems būtų sunkiau prisitaikyti.

49 pav. vaizduojama, kokia dalis gyventojų patys ieškojo informacijos apie mokymosi galimybes per paskutinius vienus metus.

49 pav. Informacijos apie mokymosi galimybes paieška

Skaičiuojama nuo visų apklaustųjų, n = 2050.

Mokymosi galimybėmis aktyviai domėjosi 39 proc. apklaustųjų – jie teigia per paskutinius vienus metus ieškoję informacijos apie mokymosi galimybes, kur ir ko galėtų mokytis. Vis dėlto pasyviųjų, t. y. nesidomėjusiųjų mokymosi galimybėmis, dalis didesnė – sudaro 53 proc.

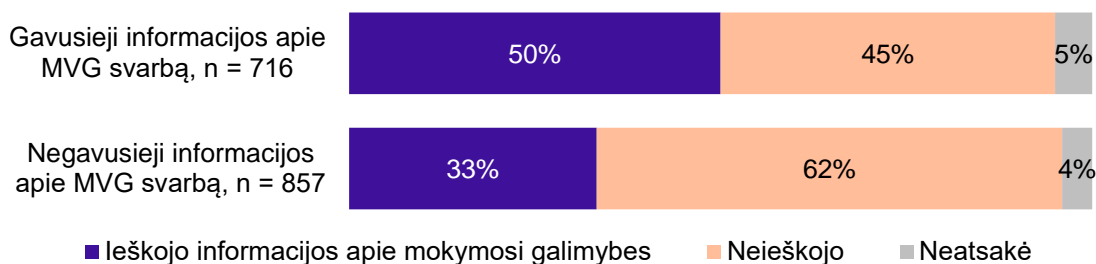
Analizuojant, kokios gyventojų grupės aktyviausiai ieško informacijos apie tai, kur ir ko galėtų mokytis, didesniu įsitraukimu išsiskiria mokymosi aspektu aktyvioji visuomenės dalis: moterys (47 proc. jų teigia ieškojusios informacijos apie mokymosi galimybes), respondentai iki 29 metų (65 proc., o, pvz., tarp 50 metų ir vyresnių respondentų informacijos ieškančiųjų dalis tesiekia 24 proc.), turintieji aukštąjį išsilavinimą (49 proc.). Analizuojant pagal užsiėmimą nustatyta, kad labiau informacijos ieško specialistai (47 proc.), vaiko priežiūros atostogose esantys respondentai (51 proc.), moksleiviai ar studentai (71 proc.).

Vangiausiai su mokymusi susijusios informacijos ieško darbininkų profesijų atstovai (29 proc. kvalifikuotų darbininkų ir 21 proc. nekvalifikuotų), esantys pensijoje ar dėl negalios nedirbantys asmenys (17 proc.). Asmenys, nurodę, kad turi negalią, taip pat rečiau nurodė domėjęsi informacija apie mokymosi galimybes (31 proc., o tarp neturinčių negalios respondentų tokios informacijos ieškojo 41 proc.). Vertinant pagal gyvenamąją vietovę, analizuojamu aspektu gerokai aktyvesni didmiesčių gyventojai (49 proc.), o kaimuose susidomėjimas mokymosi galimybėmis daug mažesnis (27 proc.). Domėjimasis informacija apie mokymosi galimybes taip pat skiriasi pagal apklaustųjų finansinę padėtį – pasiturinčiais save laikantys respondentai informacijos ieško dažniau (51 proc.) nei nepasiturintys asmenys (22 proc.).

Turintieji mokymosi per paskutinius trejus metus patirties mokymosi galimybėmis domisi kur kas aktyviau negu tie apklausos dalyviai, kurie per paskutinius trejus metus nesimokė (informacijos apie mokymosi galimybes ieškojo atitinkamai 56 proc. ir 16 proc.). Taip pat atviri mokymuisi respondentai informacijos ieškojo dažniau negu tie, kurių mokymosi perspektyva nedomina (atitinkamai 57 proc. ir 15 proc.) (priedas, 31 lentelė).

Domėjimasis mokymosi galimybėmis skiriasi priklausomai nuo informacijos apie MVG svarbą gavimo. 50 pav. vaizduojama, kaip skiriasi informacijos apie mokymosi galimybes paieška pagal tokio pobūdžio informacijos gavimą viešojoje erdvėje.

50 pav. Domėjimasis informacija apie mokymąsi pagal tokios informacijos gavimą iš žiniasklaidos

Skaičiuojama nuo konkrečios grupės.

Respondentai, kurie matė, girdėjo ar skaitė apie MVG svarbą žiniasklaidoje, dažniau ir patys domisi mokymosi galimybėmis. Vienareikšmiškai teigti, kad būtent viešojoje erdvėje gauta informacija paskatino domėtis mokymosi galimybėmis, negalima, tačiau ryšys tarp šių kintamųjų egzistuoja ir gauta informacija gali paskatinti susidomėjimą mokymosi galimybėmis.

Ieškoję informacijos apie mokymosi galimybes apklausos dalyviai nurodė, kur paprastai jos ieško (51 pav.).

51 pav. Informacijos apie mokymosi galimybes šaltiniai

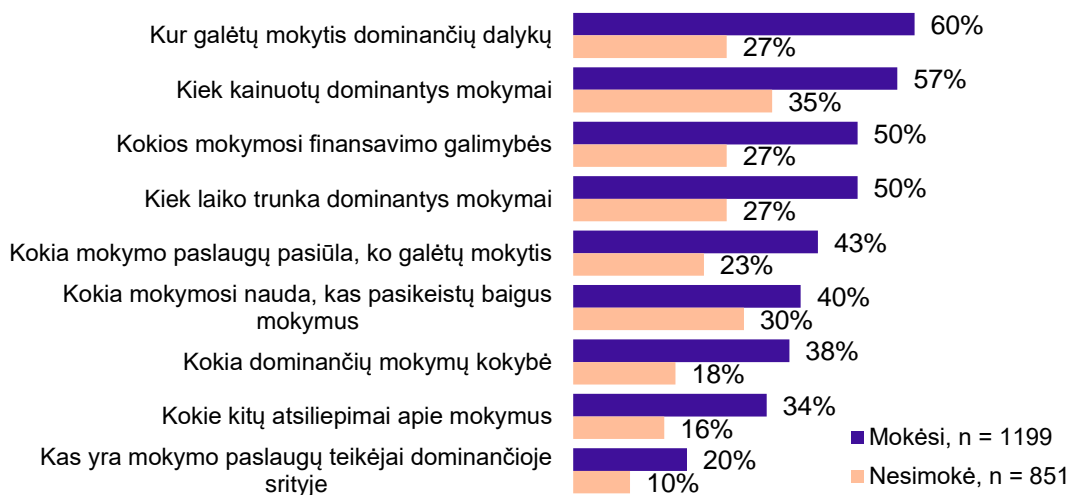
Skaičiuojama nuo ieškojusiųjų informacijos, n = 810.

Internetas ir interneto paieškos sistemos yra dominuojantis informacijos apie mokymosi galimybes paieškos šaltinis, kuriuo teigia naudojęsi 90 proc. visų ieškojusiųjų tokios informacijos. Antroje vietoje pagal populiarumą – socialiniai tinklai, juose informacijos apie mokymąsi ieško beveik pusė interesantų. Trečioje vietoje – asmeninės rekomendacijos (36 proc.). Kitais informacijos paieškos šaltiniais naudojasi iki 13 proc. ieškančiųjų informacijos. Tarp jų yra specializuoti šaltiniai – mokymo paslaugų teikėjai, darbdaviai, Užimtumo tarnyba, karjeros specialistai, konsultantai. Svarbu atkreipti dėmesį, kad dominuoja ne specializuoti, ne profesionalūs informacijos šaltiniai ir dėl to gali būti apsunkinta tiek informacijos paieška, tiek ir galimi ne patys optimaliausi, tinkamiausi pasirinkimai.

Analizuojant įvairiose gyventojų grupėse naudojamus informacijos apie MVG šaltinius paaiškėjo, kad socialinius tinklus dažniau naudoja moterys nei vyrai (atitinkamai 49 proc. ir 40 proc.), o apklausos dalyviai iki 29 metų – dažniau nei 50 metų ir vyresni respondentai (atitinkamai 52 proc. ir 40 proc.). Artimųjų rekomendacijų dėl tolesnio mokymosi dažniau prašo moksleiviai ar studentai (52 proc.). Į Užimtumo tarnybą dažniau kreipiasi labiau socialiai pažeidžiami asmenys: bedarbiai (32 proc.), mažiau pasiturintys asmenys (19 proc.) ir turintieji negalią (22 proc.) (priedas, 32 lentelė).

Kokia su mokymusi susijusi informacija respondentams aktualiausia, kokios informacijos ieškotų pirmiausia, vaizduojama 52 pav. Siekiant atskleisti informacijos paklausos ypatumus, palyginamas turinčių mokymosi per paskutinius trejus metus patirties ir tokios patirties neturinčių respondentų atsakymų pasiskirstymas.

52 pav. Aktualiausia su mokymusi susijusi informacija pagal mokymosi per paskutinius 3 metus patirtį

Skaičiuojama nuo tikslinių grupių.

Su mokymusi susijusia informacija gerokai daugiau domisi besimokantieji, palyginti su asmenimis, kurie per paskutinius trejus metus nesimokė. Taip pat pagal mokymosi patirtį skiriasi su mokymusi susijusios informacijos pobūdis: respondentus, kurie mokosi arba mokėsi ne seniau kaip prieš trejus metus, labiausiai domina informacija, kur jie galėtų mokytis dominančių dalykų ir kokia būtų mokymų kaina – šie aspektai aktualūs daugiau negu pusei besimokančiųjų. Antroje vietoje pagal pasirinkimo dažnumą yra su mokymosi finansavimu susijusi informacija ir mokymų trukmė. Besimokantiems respondentams mažiau aktuali informacija apie mokymo paslaugų teikėjus.

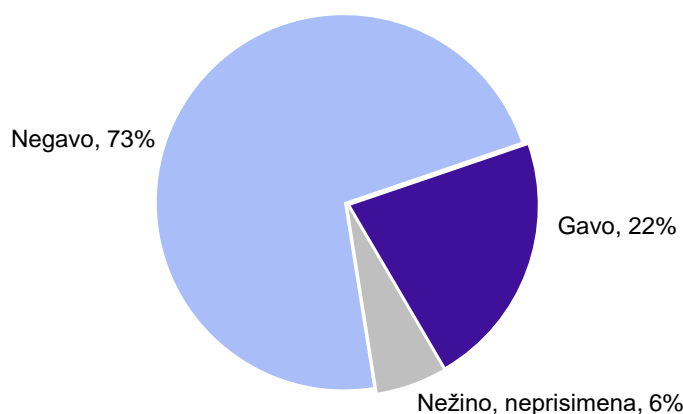
Per paskutinius trejus metus neturėjusiems mokymosi patirties respondentams aktualiausia mokymų kaina ir tikėtina mokymosi nauda, t. y. kas galėtų pasikeisti baigus mokymus.

Taigi, besimokantieji pirmiausia ieško informacijos, kur galėtų mokytis dominančių dalykų, taip pat domisi mokymosi kaina ir finansavimo galimybėmis bei mokymų trukme, o nesimokantieji – mokymo paslaugų kaina ir nauda. Besimokantiems informacija apie mokymosi naudą yra santykinai mažiau svarbi negu nesimokantiems.

Analizuojant pagal dominančios informacijos apie mokymąsi pobūdį galima teigti, kad kol kas besimokantieji nėra itin reiklūs mokymo kokybei – kokybės aspektas domina tik kas trečią besimokantįjį. Nesimokantiems apklausos dalyviams kokybės aspektas dar mažiau aktualus. Kitų atsiliepimai apie gautas mokymo paslaugas taip pat yra vieni iš mažiausiai aktualių ieškant su mokymusi susijusios informacijos.

Kokia dalis gyventojų per paskutinius vienus metus vienokia ar kitokia forma yra gavę konkrečių kvietimų ar pasiūlymų mokytis (iš darbdavių, mokymo paslaugų teikėjų, artimųjų ir pan.), vaizduojama 53 pav.

53 pav. Pasiūlymų, kvietimų mokytis gavimas

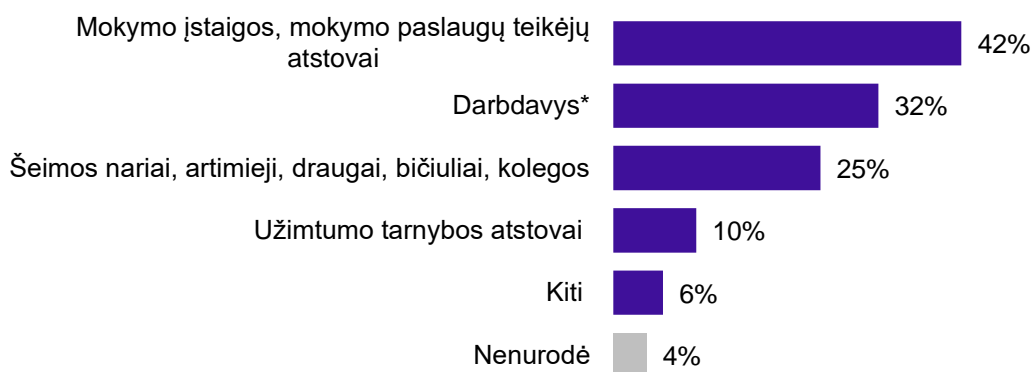
Skaičiuojama nuo visų apklaustųjų, n = 2050.

Tik vienas iš penkių apklaustųjų per paskutinius vienus metus teigia gavęs pasiūlymų, kvietimų mokytis, o didžioji dauguma tvirtina negavę.

Dažniau kvietimų mokytis teigia gavę 15–29 metų respondentai (31 proc.), turintieji aukštąjį išsilavinimą (32 proc.), vadovai (33 proc.), specialistai (36 proc.), valstybės tarnautojai, pareigūnai (39 proc.), miestų, ypač didžiųjų, gyventojai (26 proc.). Atviri mokymuisi ir per paskutinius trejus metus turėję mokymosi patirties respondentai taip pat teigia dažniau gavę kvietimų mokytis (atitinkamai 29 proc. ir 33 proc.) (priedas, 34 lentelė).

Iš ko buvo gauti kvietimai, konkretūs pasiūlymai mokytis, vaizduojama 54 pav.

54 pav. Pasiūlymų, kvietimų mokytis teikėjai

Skaičiuojama nuo gavusiųjų pasiūlymų, kvietimų mokytis, n = 442.

* Tarp kvietimų mokytis gavusių dirbančiųjų kvietimų iš darbdavio yra gavę 41 proc.

Dažniausiai pasiūlymų ar kvietimų mokytis apklausos dalyviai teigia gavę iš mokymo įstaigų ar kitų mokymo paslaugų teikėjų (42 proc.) ir iš darbdavių, rečiau – iš šeimos narių, artimųjų. Iš Užimtumo tarnybos kvietimus mokytis teigia gavę 10 proc. asmenų, kurie gavo kvietimus mokytis.

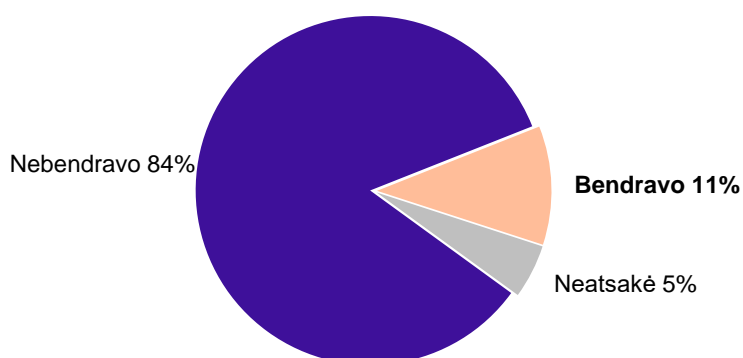
Specializuotų mokymo paslaugų teikėjų pasiūlymų dažniau gavo respondentai iki 30 metų (60 proc.), moksleiviai, studentai (73 proc.), nedirbantys respondentai (58 proc.).

Iš darbdavio kvietimų, pasiūlymų mokytis dažniau teigia gavę aukštąjį išsilavinimą turintys apklaustieji (41 proc.), specialistai (50 proc.), kvalifikuoti darbininkai (52 proc.), viešojo sektoriaus darbuotojai (51 proc.), vidutinio dydžio (nuo 50 iki 250 darbuotojų) įmonių darbuotojai (53 proc.).

Šeimos nariai ir artimieji mokytis dažniau siūlė aukštojo išsilavinimo neturintiems respondentams (30 proc.), dar dažniau – įgijusiems tik pagrindinį arba vidurinį išsilavinimą (37 proc.) (priedas, 35 lentelė).

Kokia dalis visų apklaustųjų per paskutinius vienus metus bendravo su karjeros konsultantu arba profesinio orientavimo specialistu (Užimtumo tarnyboje, darbovietėje, mokymo įstaigoje ar kitur dirbančiu specialistu, konsultuojančiu, patariančiu mokymosi, karjeros planavimo klausimais) ir aptarė mokymosi poreikius ir galimybes, vaizduojama 55 pav.

55 pav. Bendravimo su karjeros konsultantu ar profesinio orientavimo specialistu patirtis per paskutinius vienerius metus

Skaičiuojama nuo visų apklaustųjų, n = 2050.

Vienas iš dešimties visų apklaustųjų per paskutinius vienus metus teigia bendravęs su karjeros konsultantu ar profesinio orientavimo specialistu. Dažniau su karjeros konsultantu ar profesinio orientavimo specialistu teigia bendravę apklaustieji iki 30 metų (17 proc.), dirbantieji savarankiškai (16 proc.), nedirbantys ir ieškantys darbo asmenys (26 proc.), labiau pasiturintys asmenys (16 proc.), taip pat – atviri mokymuisi (15 proc.) ar turintys mokymosi per paskutinius trejus metus patirties respondentai (15 proc.) (priedas, 36 lentelė).

Profesionalus karjeros konsultavimas kol kas nėra paplitęs, kiek geriau jis prieinamas moksleiviams, studentams ar nedirbantiems asmenims. Kitoms grupėms nėra įprasta savo mokymosi ir karjeros perspektyvas planuoti naudojantis patyrusių specialistų paslaugomis.

Apibendrinimas

Viena iš motyvacijos mokytis kūrimo ir stiprinimo priemonių yra gyventojų informavimas apie MVG svarbą, naudą ir domėjimosi mokymosi galimybėmis skatinimas. Viešojoje erdvėje **informacijos apie MVG svarbą kol kas nepakanka arba (ir) informacija nepasiekia savo auditorijos** – tik kiek daugiau nei trečdalis apklaustųjų teigia pastebėję tokio pobūdžio informacijos per paskutinius vienus metus. Ilgesniu, trejų metų laikotarpiu dauguma apklaustųjų **nepastebi ir informacijos apie MVG svarbą kiekio pokyčių, ypač teigiamų**.

Gyventojus informacija apie MVG visgi dažniau pasiekia ne iš žiniasklaidos, bet **iš artimos aplinkos** – beveik pusė apklaustųjų nurodo dažnai girdintys teigiamus aplinkinių atsiliepimus apie MVG naudą, tik šis keitimasis patirtimi būdas labiau paplitęs tarp turinčių daugiau mokymosi patirties ir linkusių mokytis gyventojų.

Keturi iš dešimties apklaustųjų yra pasyvūs informacijos apie mokymąsi ieškotojai, skiriantys mažiau pastangų informacijos paieškai ir linkę laukti konkrečių pasiūlymų. Pasyvieji informacijos apie MVG ieškotojai dažniau yra nelinkę mokytis, turi mažiau mokymosi patirties ar priklauso labiau socialiai pažeidžiamai visuomenės grupei. Dėl COVID-19 pandemijos išaugus būtinybei greitai keisti kasdienes įpročius, veiklas ir prisitaikyti prie besikeičiančios aplinkos, pasyviai laukiantiems progų ir galimybių mokytis ar tobulintis asmenims gali būti sunkiau prisitaikyti. Svarbu rasti būdų ir priemonių pasiekti tokias gyventojų grupes ir sudaryti sąlygas ne tik gauti informacijos, bet ir ja pasinaudoti.

Aktyviai mokymosi galimybėmis per paskutinius vienus metus domėjosi 39 proc. visų apklaustųjų. Didžiąją jų dalį sudaro jauniausieji apklausos dalyviai, kurie rinkosi, kur stoti baigus mokyklą. **Nuo 30 metų aktyviai ieškančiųjų informacijos apie mokymosi galimybes dalis mažėja**. Matę, girdėję ar skaitę apie MVG svarbą žiniasklaidoje asmenys dažniau patys domisi mokymosi galimybėmis.

Internetas ir interneto paieškos sistemos yra pagrindinis absoliučios daugumos ieškančiųjų informacijos apie MVG šaltinis. Kol kas informacijos ieškotojai kaip atskiro šaltinio nemini specializuotų portalų, kuriuose galėtų greitai ir patogiai rasti aktualią su mokymusi susijusią informaciją, nors masinis interneto naudojimas informacijos paieškai užtikrintų tinkamas sąlygas tokių portalų populiarėjimui. Centralizavus su mokymusi susijusios informacijos pateikimą, tokia informacija galėtų tapti patrauklesnė, labiau prieinama ir mažiau MVG aspektu aktyviai visuomenės daliai.

Konsultavimasis su karjeros specialistais kaip informacijos apie mokymosi galimybes šaltinis kol kas nurodomas tik pavieniais atvejais ir nėra įprasta praktika.

Klausimai, kur galima mokytis, kokia kaina ir kiek truktų mokymasis, yra aktualiausia su mokymusi susijusi informacija. Informacija apie mokymo paslaugų kokybę, kitų besimokančiųjų patirtis ir atsiliepimai kol kas nepatenka tarp labiausiai dominančių temų. Rūpima informacija apie mokymąsi skiriasi priklausomai nuo ankstesnės mokymosi patirties: turinčius mokymosi per paskutinius trejus metus patirties apklausos dalyvius labiausiai domina informacija, kur jie galėtų mokytis dominančių dalykų, kokia yra mokymų kaina, mokymų finansavimo šaltiniai ir mokymosi trukmė. Neturinčius mokymosi per paskutinius trejus metus patirties asmenis labiausiai domina mokymų kaina ir **tikėtina mokymosi nauda**. Nuolatinio mokymosi svarbos klausimai ir motyvai, kodėl reikia mokytis, nesimokančiai visuomenės daliai nėra aiškūs.

Penktadalis apklaustųjų teigia per paskutinius vienus metus gavę pasiūlymų, kvietimų mokytis, dažniausiai – iš mokymo įstaigų ir **darbdavių**. Profesionalus karjeros konsultavimas nėra dažnas.

Tyrimo išvados

1. Mokymosi visą gyvenimą samprata

Sąvoka „*mokymasis visą gyvenimą*“ dažniausiai siejama su **nuolatinio tobulėjimu**, asmenybės augimu, nestovėjimu vietoje. Ši sąvoka taip pat siejama su naujų žinių, patirties įgijimu, savaiminiu mokymusi, savišvieta ar žingeidumu, tik šios sąsajos retesnės nei nuolatinis tobulėjimas. Dalyvavimas neformaliajame švietime su MVG siejamas dažniau negu dalyvavimas formaliojo švietimo sistemoje.

Analizuojant pagal mokymosi tikslą, mokymasis visą gyvenimą **apima tobulėjimą tiek asmeninėje, tiek profesinėje, su darbu susijusioje srityje.**

2. Mokymosi patirtis

Pagrindiniai gyventojų mokymosi patirtį apibūdinantys rodikliai:

- **94 proc. visų apklaustųjų teigia turintys mokymosi patirties** (neskaitant mokymosi bendrojo ugdymo mokykloje).
- **58 proc. turi mokymosi per paskutinius trejus metus patirties** (44 proc. mokėsi apklausos metu ar per paskutinius vienus metus, dar 14 proc. mokėsi per paskutinius 2–3 metus).
- **22 proc. visų apklaustųjų mokosi nepertraukiamai, t. y. turi įprotį mokytis.**

Mokymosi patirtis gerokai **skiriasi pagal apklaustųjų sociodemografinį profilį:**

- Besimokančių jauniausių apklausos dalyvių dalis yra šešis kartus didesnė negu vyriausių (atitinkamai 86 proc. ir 13 proc.). **Mokymosi aktyvumas smarkiai mažėja nuo 50 metų.**
- Moterų mokosi didesnė dalis negu vyrų.
- Turinčių aukštąjį išsilavinimą (ypač universitetinį) besimokančiųjų dalis didesnė negu neturinčiųjų. Taip pat dažniau mokosi tie respondentai, kurių bent vienas iš tėvų yra įgijęs aukštąjį išsilavinimą.
- Save laikantys labiau finansiškai pasiturinčiais asmenys mokosi dažniau negu save laikantys mažiau pasiturinčiais.
- Miestų, ypač didmiesčių, gyventojų mokosi didesnė dalis nei kaimo vietovių.
- Daugiau mokymosi patirties turi dirbantieji ir vadovai, samdomi specialistai ar valstybės tarnautojai, pareigūnai. Kus kas mažiau mokymosi patirties turi asmenys, dirbantys žemesnės kvalifikacijos reikalaujančius darbus, bedarbiai, esantys pensijoje ar neįgalieji.
- Mokymosi patirtis skiriasi ir priklausomai nuo darbdavio charakteristikų: viešajame sektoriuje yra didesnė dalis turinčiųjų mokymosi per paskutinius trejus metus patirties nei privačiame. Privačiame sektoriuje daugiau mokymosi patirties turi dirbantieji užsienio kapitalo įmonėse, o ne vietinio. Taip pat pastebėta, kad labai didelėse ir mažose įmonėse besimokančiųjų dalis didesnė negu labai mažose. Analizuojant pagal įmonių, kuriose dirba, veiklos sritį nustatyta, kad daugiau besimokančiųjų yra įmonėse, kurių pagrindinė veikla – informacija ir ryšiai, finansinė ir draudimo veikla, profesinė, mokslinė ir techninė veikla, administracinė ir aptarnavimo veikla, viešasis valdymas, švietimas, žmonių sveikatos priežiūra, socialinis darbas. Mažiausiai mokymosi patirties turi dirbantieji žemės ūkio ar kitų paslaugų įmonėse.

Mokymasis darbe ir savarankiškas mokymasis yra labiausiai paplitusios mokymosi formos (per paskutinius trejus metus savarankiškai mokėsi 36 proc. apklaustųjų, o 33 proc. visų arba **45 proc. dirbančių apklaustųjų turi mokymosi darbe patirties**), po jų – **mokymasis lankant paskaitas, kursus, seminarus** (27 proc.).

Dalyvavimas formaliojo švietimo sistemoje gerokai mažesnis nei neformaliajame švietime ir yra labiausiai susijęs su pirmosios specialybės, kvalifikacijos įgijimu. **Pagal populiarumą mokymosi visą gyvenimą kontekste formalusis švietimas nėra lygiavertė alternatyva neformaliajam švietimui ar savišvietai.**

Besimokantieji yra patenkinti savo mokymosi patirtimi apskritai ir įgytas žinias bei gebėjimus taiko kasdienėje veikloje. Pritaikomumo ir praktinio panaudojimo prasme geriau vertinamos žinios ir patirtis, įgyti neformaliojo švietimo būdu. Aukštesiose mokyklose ir profesinio mokymo įstaigose įgytos žinios ir patirtis šia prasme vertinami panašiai.

Kas trukdo pradėti mokytis ir kokių sunkumų kyla mokantis?

Vienos iš pagrindinių kliūčių mokytis – **laiko trūkumas** (sunku suderinti mokymosi laiką su darbo grafiku arba įsipareigojimais šeimai ar savo veiklomis) ir **finansiniai sunkumai, galimybės padengti su mokymosi susijusias išlaidas**. Šias kliūtis dažnai nurodo tiek nesimokantieji kaip aplinkybes, trukdančias pradėti mokytis, tiek besimokantieji, kaip mokymosi metu kylančius sunkumus.

Kalbant apie neturinčiuosius mokymosi per paskutinius trejus metus patirties, dažniausia jų įvardijama kliūtis, trukdanti pradėti mokytis, yra **įsitikinimas, kad mokytis per vėlu** (šią kliūtį nurodo 38 proc. visų nesimokančiųjų, o 60 metų ir vyresnių apklaustųjų grupėje taip manančių yra 70 proc.). Turintieji mokymosi patirties amžiaus, kaip veiksnio, dėl kurio mokantis kyla vienokių ar kitokių sunkumų, nenurodo.

Kas motyvuoja mokytis ir kokia yra mokymosi nauda?

Neturinčiuosius mokymosi patirties labiausiai motyvuotų su **darbine veikla susijusios perspektyvos**: didesnis atlyginimas, naujas darbas ar geresnės pareigos. Svarbu geriau išnaudoti ir darbdavių bei valstybės ar savivaldos institucijų potencialą skatinant įsitraukimą į mokymosi veiklas. Besimokantieji dažniausiai nurodo pajutę teigiamų pokyčių, susijusių su **asmenine gerove ir bendra savijauta**: patobulino asmenines savybes, gebėjimus, prasmingai, turiningai praleido laiką, pagerino socialinį gyvenimą ar patenkino norą tobulėti. Besimokantieji taip pat nurodo pagerinę profesines kompetencijas, tačiau su teigiamais karjeros pokyčiais ar didesniu atlyginimu mokymosi naudą sieja rečiau nei su abstraktesniais pokyčiais.

Taigi, lyginant tai, ką nesimokantieji nurodo kaip aplinkybes, skatinančias mokytis, ir tai, apie kokią gautą naudą ir teigiamus pokyčius kalba turintieji mokymosi patirties, pastebimas **atotrūkis tarp lūkesčių ir tikrovės**: besimokantieji dažniausiai nurodo patyrę pokyčių asmeninėje srityje, gerai praleidę laiką, mini socializacijos aspektą, tačiau rečiau pažymi teigiamus pokyčius darbinėje srityje, ypač kai kalbama apie karjerą ar atlyginimo padidėjimą. Nesimokantieji pirmiausia akcentuoja su profesija susijusius lūkesčius – didesnę atlyginimą, naują arba geresnę darbą, karjerą.

Kas finansuoja mokymosi kaštus?

Mokymasis dažniausiai finansuojamas iš kelių šaltinių. **Labiausiai paplitę mokymosi finansavimo šaltiniai – asmeninės ir darbdavio lėšos**. Kelis mokymosi finansavimo šaltinius dažniau nurodo save laikantys finansiškai pasiturinčiais asmenys, daugiausiai mokymosi patirties turinti, aktyviai besimokanti visuomenės dalis. **Tik asmeninėmis lėšomis mokymosi išlaidas dažniau teigia dengę neturintieji aukštojo išsilavinimo, labai mažų įmonių darbuotojai, nekvalifikuoti darbininkai ir savarankiškos veiklos vykdytojai**. Tik darbdavio lėšomis dažniau teigia mokęsi kvalifikuoti darbininkai, didžiųjų įmonių darbuotojai.

3. Atvirumas mokymuisi

Koks yra gyventojų požiūris į mokymąsi?

Penktadalis visų apklaustųjų nurodė, kad neturi poreikio mokytis, o gerokai didesnė dalis (51 proc.) įsitikinę, kad mokytis reikia. Nepaisant mokymosi svarbos suvokimo, gana didelė dalis apklaustųjų (apie 30 proc.) mokyti nebūtų linkę net ir turėdami tam sąlygas ir galimybes.

Apklaustieji labiau linkę rinktis neformalųjį švietimą nei formalųjį. Patraukliausia alternatyva esant idealioms sąlygoms, t.y. visoms galimybėms mokytis, laikomas mokymasis specializuotose **mokymo paslaugas teikiančiose įmonėse** (pvz., programavimo, kalbų, siuvimo ir kt. kursuose). Aukštasis mokslas šiek tiek mažiau patrauklus negu neformaliojo švietimo alternatyvos, nors, turėdami visas sąlygas, aukštosiose mokyklose, tikėtina, mokyti (siektų išsilavinimo arba lankytų paskaitas, paskaitų ciklus, nesuteikiančius aukštojo išsilavinimo) beveik pusė visų apklaustųjų. Profesinis mokymas būtų mažiau patrauklus negu aukštojo mokslo studijos, bet atotrūkis nėra žymus.

Siekiant didinti mokymo paslaugų pasiūlą ir besimokančių gyventojų dalį, tinkama priemonė būtų trumpoji pakopa (angl. *short cycle*). Esant visoms sąlygoms, tokio tipo studijos domintų beveik pusę visų apklaustųjų.

Pagal deklaruojamą tikimybę, kad mokyti esant idealioms sąlygoms, apklausos dalyviai buvo suskirstyti į atvirus mokymuisi ir nelinkusius mokytis. Teoriškai, esant visoms sąlygoms, beveik **pusė visų apklaustųjų yra atviri mokymuisi ir turėdami tam sąlygas imtųsi patrauklių mokymosi formų, o 30 proc. yra sunkiai pasiekiami ir mokyti nelinkę.** Atvirumas mokymuisi priklauso nuo ankstesnės mokymosi patirties – turintieji didelę mokymosi patirtį yra gerokai atviresni mokymuisi negu asmenys, kurių mokymosi patirtis mažesnė. Mokymosi kultūrą svarbu stiprinti visose visuomenės grupėse, ypač – labiausiai socialiai pažeidžiamose.

Kokią vietą mokymosi visą gyvenimą kontekste užima aukštasis mokslas?

Daugiau negu pusei apklaustųjų svarbu turėti aukštąjį išsilavinimą, o jį įgiję šioje respondentų grupėje yra 48 proc. Kas ketvirtas apklaustasis nurodo, kad aukštasis išsilavinimas nesvarbus.

Didžiosios daugumos apklaustųjų artimos ateities planuose aukštojo mokslo studijų nėra. Studijas aukštojoje mokykloje, turėdami tikslą įgyti aukštąjį išsilavinimą, dažniau planuoja moksleiviai, studentai, o studijos, nesuteikiančios aukštojo išsilavinimo, labiau domina ir vyresnius apklausos dalyvius (30–39 metų) ar jau įgijusius aukštąjį išsilavinimą. Analizuojant pagal užsiėmimą nustatyta, kad galimybę mokyti aukštojoje mokykloje dažniau svarsto vadovai, specialistai, viešojo sektoriaus darbuotojai, savarankiškos veiklos vykdytojai, taip pat esantys vaiko priežiūros atostogose apklaustieji. Ketinimai pradėti aukštojo mokslo studijas skiriasi ir pagal gyvenamąją vietą – didmiesčių, ypač Vilniaus ir Kauno miestų, gyventojų susidomėjimas aukštojo mokslo studijomis yra reikšmingai didesnis negu mažesnių miestų ar kaimo vietovių.

Koks yra požiūris į suaugusiųjų mokymąsi?

Dominuoja teigiamas požiūris į suaugusiųjų mokymąsi: du trečdaliai visų apklaustųjų priimtinos suaugusiųjų mokymąsi palaikančios nuostatos. Nors apskritai amžius yra svarbus veiksnys, lemiantis mokymąsi, ir nuo 50 metų motyvacija mokytis smarkiai mažėja, tačiau pastebima teigiama tendencija, kad bendras požiūris į suaugusiųjų mokymąsi pagal amžių reikšmingai nesiskiria. Požiūrio į suaugusiųjų mokymąsi aspektu nesiskiria ir miesto bei kaimo gyventojai.

4. Turimų kompetencijų vertinimas

Kaip vertinamos turimos kompetencijos ir poreikis jas tobulinti?

Pagal subjektyvų vertinimą ir poreikį tobulinti kaip geriausiai vertinama, tačiau ir kaip labiausiai tobulintina kompetencija išskiriamas **skaitmeninis raštingumas**. Skaitmeninio raštingumo tobulinimo poreikį dažniau pabrėžia socialiai pažeidžiamos visuomenės grupės (50 metų ir vyresni apklausos dalyviai, taip pat esantys pensijoje, mažiau pasiturintys asmenys, neįgalieji), kurios apskritai yra mažiau linkusios mokytis. Be to, dėl COVID-19 pandemijos sparčiai auga nuotolinio mokymosi, kuris reikalauja ir gerų skaitmeninių gebėjimų, mastas, o nelinkusios mokytis visuomenės grupės dėl šių įgūdžių stokos gali tapti dar sunkiau pasiekiamos ir tai dar labiau didintų jų socialinę atskirtį. Svarbu pradėti skaitmeninių gebėjimų ugdymą kuo ankstesniame amžiuje ir tęsti viso MVG metu.

Užsienio kalbų žinios, verslumas ir sveikos gyvensenos įgūdžiai yra prastai vertinamos, tačiau labiausiai norimos tobulinti kompetencijos. **Profesinės kompetencijos**, socialiniai gebėjimai, bendravimo įgūdžiai ir namuose bei buityje reikalingos žinios yra vienos geriausiai vertinamų kompetencijų, tačiau jų poreikis tobulinti yra mažesnis nei kitų.

Mokėjimas mokytis ir pilietiniai gebėjimai kol kas nėra suvokiami kaip prioritetinės kompetencijos, nes gyventojai šias kompetencijas vertina prasčiau negu kitas, tačiau ir poreikio jas tobulinti neišreiškia. Mokėjimas mokytis, ypač mokymosi visą gyvenimą kontekste, yra viena iš sėkmingo mokymosi prielaidų, tad jo aktualumas turėtų būti didinamas.

Turimų kompetencijų vertinimas gerokai skiriasi priklausomai nuo mokymosi patirties, o didžiausi skirtumai išryškėja vertinant **skaitmeninį raštingumą, mokėjimą mokytis, užsienio kalbų mokėjimą ir profesines kompetencijas** – šias kompetencijas kur kas geriau vertina turintieji mokymosi per paskutinius trejus metus patirties.

5. Informuotumas apie MVG

Ar gyventojus pasiekia informacija apie MVG?

Informacijos apie MVG svarbą viešojoje erdvėje kol kas nepakanka: tik kiek daugiau nei trečdalis apklaustųjų teigia pastebėję tokio pobūdžio informacijos per paskutinius vienerius metus, didesnė dalis (42 proc.) nepastebėjo. Informacija apie mokymosi visą gyvenimą naudą apklausos dalyvius dažniau pasiekia ne iš žiniasklaidos, bet **iš artimos aplinkos**, iš kitų, kurie dalijasi mokymosi patirtimi. Tiesa, šis informacijos kanalas labiau paplitęs tarp turinčiųjų daugiau mokymosi patirties. Kita nepalanki MVG populiarumui aplinkybė – **informacijos apie MVG svarbą kiekis, apklaustųjų vertinimu, augimu nepasižymi**. Didėjančią informacijos apie MVG svarbą kiekį pastebi tik kas trečias apklausos dalyvis.

Informacijos, aktualizuojančios mokymosi visą gyvenimą svarbą, pasiekiamumas turi būti užtikrinamas geriau, nes gana **didelė dalis apklaustųjų (37 proc.) save apibūdina kaip pasyvius informacijos apie mokymąsi ieškotojus**, skiria mažiau pastangų informacijos paieškai ir labiau linkę laukti konkrečių pasiūlymų, nei jų ieškoti. Be to, pasyvieji informacijos apie MVG ieškotojai išsiskiria tuo, kad yra nelinkę mokytis, turi mažiau mokymosi patirties, priklauso socialiai pažeidžiamoms grupėms. Dėl COVID-19 pandemijos kilus būtinybei greitai prisitaikyti prie besikeičiančios aplinkos, pasyviai laukiantiems progų ir galimybių keistis ar tobulintis asmenims toliau gali būti dar sunkiau prisitaikyti, tad ir informavimo prasme šiai grupei turėtų būti skiriamas ypatingas dėmesys.

Kokie yra informacijos apie MVG šaltiniai?

Pagrindiniai informacijos apie MVG šaltiniai yra internetas ir interneto paieškos sistemos. Nesant žinomų ir plačiai paplitusių specializuotų, būtent į mokymąsi visą gyvenimą orientuotų informacijos portalų, apribojama tikslingos, aktualios informacijos skvarba, ypač tose grupėse, kurios pačios mažiau linkusios ja domėtis. Taip pat, atsižvelgiant į tai, kad dalies gyventojų galimybės naudotis informacinėmis technologijomis yra ribotos, jiems informacija

turėtų būti prieinama ir kitais būdais, pvz., pateikiama tradicinėje žiniasklaidoje (televizijoje, per radiją, viešosiose erdvėse).

Dažniausiai ieškoma informacijos apie **mokymosi vietą, kainą ir trukmę**. Nesimokančiuosius labiau domina informacija apie **mokymosi naudą**. Mokymosi ir tobulėjimo galimybių aptarimas su karjeros konsultantu nėra įprasta praktika ir **profesinio orientavimų paslaugų prieinamumas nėra pakankamas**.

Siūlomi MVG būklės stebėsenos rodikliai

Tyrimo informacija leidžia išskirti „minkštuosius“ MVG būklės stebėsenos rodiklius, kuriuos, naudojantis sukurta metodika, galima matuoti atsižvelgiant į taikomas MVG skatinimo priemones. Šie rodikliai leistų kiekybiškai įvertinti MVG kultūros kaitą, taikomų priemonių efektyvumą.

2 lentelėje pateikiami siūlomi MVG būklės stebėsenos rodikliai. Siekiant įvertinti pokytį, rekomenduojame nustatyti siekinius – kiek per tam tikrą laikotarpį siekiama padidinti konkrečių rodiklių reikšmę.

2 lentelė. Pagrindiniai MVG būklę nusakantys rodikliai

Rodikliai:		Visi respondentai (15–75 m.)
1.	Pritariančiųjų teiginiui „ <i>Man reikia mokytis</i> “ dalis	51%
2.	Turi mokymosi per paskutinius vienerius metus patirties	44%
3.	Turi mokymosi per paskutinius trejus metus patirties	58%
4.	Reguliariai mokosi	22%
5.	Bendras mokymosi patirties vertinimas (mokymosi patirtį vertinančių „labai teigiama“, dalis)	39%
6.	Gavo informacijos apie MVG svarbą	35%
7.	Ieškojo informacijos apie mokymosi galimybes	39%
8.	Bendravo su karjeros konsultantu ar profesinio orientavimo specialistu per paskutinius vienerius metus	11%

Atsižvelgiant į kontekstą, įgyvendintas MVG skatinimo priemones, rodiklių sąrašą galima išplėsti (pvz, įtraukti mokymo paslaugų kokybės vertinimo rodiklius).

Pagrindinės įžvalgos ir rekomendacijos

Gyventojų apklausos duomenys atskleidžia, kad mokymosi visą gyvenimą kultūra silpna, o nuolatinis mokymasis kol kas nėra tapęs visuomenės norma. Nors dominuoja teigiamas požiūris į suaugusiųjų mokymą(si), tačiau taip pat didelė dalis gyventojų (apie 30 proc.) nebūtų linkę mokytis net ir turėdami visas tam tinkamas sąlygas ir galimybes. Siekiant stiprinti mokymosi visą gyvenimą kultūrą ir didinti besimokančiųjų dalį, teikiame šias rekomendacijas:

- Skatinant gyventojų dalyvavimą mokymosi veiklose, svarbu **diferencijuoti veiksmus ir priemones** besimokančiai visuomenės daliai ir tiems, kurie mokymosi procese dalyvauti nelinkę.
 - Mažiau mokytis linkusioms visuomenės grupėms (vyresnio amžiaus, žemesnės kvalifikacijos dirbantiesiems ir bedarbiams, gaunantiems mažas pajamas, gyvenantiems kaimuose) būtina didinti informacijos apie MVG svarbą ir mokymosi galimybes apimtis ir skvarbą bei gerinti profesinio orientavimo paslaugų prieinamumą. Šiai tikslinei grupei aktualus ir skaitmeninių gebėjimų tobulinimo užtikrinimas.
 - Besimokantiesiems svarbu sudaryti tinkamas sąlygas mokytis: mažinti neigiamą situacinių kliūčių, tokių kaip finansinė mokymosi našta, darbo ar įsipareigojimų šeimai ir mokymosi laiko nesuderinamumas, įtaką mokymosi procese. Taip pat didinti jų poreikius atitinkančią mokymo paslaugų pasiūlą ir informacijos apie jas prieinamumą, užtikrinti mokymo paslaugų kokybę.
- **Darbdaviai**, kaip mokymosi paslaugų teikėjai ir organizatoriai, yra svarbus MVG sistemos komponentas, o mokymasis darbo vietoje yra labiausiai visuomenėje paplitusi mokymosi forma po savišvietos. Siekiant padidinti besimokančios visuomenės dalį, rekomenduojama **skatinti ir darbdavių įsitraukimą, sudaryti palankias sąlygas plėsti darbuotojų mokymosi darbe praktiką**. Pastebėtina, kad darbdavių finansavimą mokymosi išlaidoms padengti dažniau gauna aukštesnės kvalifikacijos, vidutinių ir labai didelių įmonių darbuotojai, o žemesnės kvalifikacijos, labai mažų įmonių darbuotojų įtraukimas ir įsitraukimas į mokymosi darbe veiklas nepakankamas ir turėtų būti skatinamas.
- Profesionalios konsultacijos dėl mokymosi ar karjeros nėra dažnas reiškinys (tik kas dešimtas apklausos dalyvis turi bendravimo su profesinio orientavimo specialistu ar karjeros konsultantu patirties). **Profesinio orientavimo paslaugų prieinamumas turėtų būti plečiamas**. Profesionalios konsultacijos dėl mokymosi ir karjeros perspektyvų leistų geriau identifikuoti individualius esamų ir potencialių besimokančiųjų poreikius ir pasiūlyti labiausiai tinkančias mokymosi formas. Profesinio orientavimo paslaugų prieinamumas ypatingai svarbus labiausiai socialiai pažeidžiamoms ir mažiau mokytis linkusioms visuomenės grupėms nepriklausomai nuo amžiaus.
- Kalbėdami apie kliūtis, su kuriomis susiduria mokymosi metu arba dėl kurių nepradedą mokytis, apklausos dalyviai dažniausiai nurodo situacines kliūtis (pvz., laiko trūkumas, kai sunku suderinti asmeninius ir profesinius įsipareigojimus su mokymusi, finansiniai sunkumai padengiant mokymosi išlaidas ir pan.). **Svarbu sukurti priemones, galinčias sumažinti situacinių kliūčių poveikį, ypač besimokantiesiems**. Nesimokantiesiems situacinių kliūčių įtaką sprendimui nesimokyti galima mažinti didinant jų motyvaciją mokytis, gerinant mokymo paslaugų prieinamumą, jiems tinkamų mokymosi formų pasiūlą.
- Svarbu **skatinti vyresnio amžiaus žmonių aktyvumą MVG** (nors 50 metų ir vyresnių žmonių požiūris į suaugusiųjų mokymąsi yra pozityvus, tačiau, lyginant su jaunesniais, jie mokosi gerokai rečiau, dauguma jų yra įsitikinę, kad mokytis per vėlu). Vyresnių žmonių mokymąsi skatinančios iniciatyvos padėtų spręsti tiek darbo jėgos trūkumo dėl senstančios visuomenės

problemas, tiek ugdyti jų gebėjimus prisitaikyti prie besikeičiančios aplinkos, išlikti socialiai aktyviais, jaustis sveikesniais.

- Nors dauguma apklaustųjų teigia, kad jiems svarbu turėti aukštąjį išsilavinimą, tačiau studijos aukštosiose mokyklose nėra dažnai svarstoma MVG alternatyva. **Svarbu apibrėžti aukštojo mokslo vaidmenį MVG sistemoje ir kurti aukštojo mokslo, kaip vieno iš MVG sistemos komponentų, patrauklumą.** Siekiant didinti besimokančių gyventojų dalį, **trumpoji pakopa** (angl. *short cycle*) **galėtų būti viena iš priemonių**, nes tokio tipo studijos, esant visoms mokytis tinkamoms sąlygoms, domintų beveik pusę visų apklaustųjų.
- Gyventojams nepakanka informacijos apie nuolatinio mokymosi svarbą, naudą ir galimybes. Svarbu didinti gyventojų informuotumą apie MVG. Siūloma **aktyvinti informacijos apie MVG sklaidą ir didinti jos skvarbą, komunikuoti nuolatinio tobulėjimo ir mokymosi nepertraukiamumo svarbą, akcentuoti mokymosi naudą.**
- Absoliuti dauguma besidominčiųjų informacijos apie mokymosi galimybes ieško internete. Kol kas nėra vienos informacinės sistemos, kurioje būtų pateikiama su mokymusi susijusi informacija. **Vienoje vietoje sukoncentruota ir lengvai pasiekama su mokymusi susijusi informacija palengvintų tiek informacijos paiešką, tiek pagerintų ir mokymo paslaugų prieinamumą.**
- Sėkmingam mokymuisi užtikrinti svarbu stiprinti bendruosius gebėjimus, bazines kompetencijas. Būtina **skirti daugiau dėmesio mokėjimo mokytis ugdymui ir aktualizuoti šio gebėjimo svarbą.** Tyrimo duomenys atskleidė, kad, lyginant su kitomis kompetencijomis, gyventojai savo gebėjimą mokytis vertina prastai, tačiau kol kas šios kompetencijos svarbos nemato ir neįaučia poreikio ją tobulinti.
- **Skaitmeninio raštingumo ugdymas labiausiai aktualus mažiau mokytis linkusiose grupėse, kurios turi prastesnius gebėjimus, tačiau deklaruoja poreikį juos tobulinti.** Skaitmeninis raštingumas taip pat yra svarbus plintant nuotoliniam mokymui(si), kuris COVID-19 pandemijos metu ypač reikalingas užtikrinant mokymosi proceso nepertraukiamumą visose amžiaus grupėse.

Kuriame pamatus įžvalgiems viešosios politikos sprendimams